

Matiu

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Nəkukuə i Matiu rımərai raməgkiari ia nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən mamini mə iəmə i kani mə Mesaea sə profet kupwən me həməni mə truvehe ruvəuvehe raka. Mesaea nəha in nəha Iesu sə ruvehe mə truehimiru nəkur Isrel mine nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel. Matiu in riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu in rımərai nəkukuə i. Matiu rımərai raka nəkukuə i kurirə nəkur Rom housi testesi nimwə səvəi Kumwesən fwe Jerusalem ia nuk 70. Mak mine Luk irau mwı kımərai nəkukuə sə raməgkiari ia nımıruien səvəi Iesu. Mətə nəkukuə səvəi Matiu raməgkiari ia narımnari me nepwın səməme hopə ia nəkukuə səvənrau. Matiu raməgkiari pik ia Iesu mə in Mesaea sə nəkukuə səvəi Oltestamen rınaməgkiari irə. Nægkiariien sə Matiu raməgkiari pik irə in i: “Nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə” uə “Nıtətə ia neiai.” Ikəvsini nəgkiariien nəha fwe ia Oltestamen. Ro iamınhi irə mine nərmama həpik rerınraha rırhi mə Matiu rımərai nəkukuə i ramevən ti nəkur Isrel. Matiu rımərai ia nəkukuə səvənhi mə Iesu Kristo in iahtən asori. Iesu rahatən kitaha ia loa səvəi Kumwesən mine nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.

Kaha kupwən me səvəi Iesu Kristo

¹ Kwopi nægkiariien i rani nægghi kaha kupwæn me sævai Iesu Kristo. In kwænækwus sævai Kig Tevit mine kwænækwus sævai Epraham.

² Epraham in tata sævai Aesak,
Aesak in tata sævai Jekop,
Jekop in tata sævai Juta mine piävni me,^a
³ Juta in tata sævai Peres mine Sara. Mama
sävænrau næ Tamar.

Peres in tata sævai Hesron,
Hesron in tata sævai Ram,

⁴ Ram^b in tata sævai Aminatap,
Aminatap in tata sævai Nason,
Nason in tata sævai Salmon,

⁵ Salmon in tata sævai Poas. Mama sævai Poas næ Rehap.

Poas in tata sævai Opet. Mama sævai Opet næ Rut.^c
Opet in tata sævai Jese,

⁶ Jese in tata sævai Kig Tevit.

Kig Tevit in tata sævai Solomon. Mama sævai Solomon næ Patsepa pran sævai Uria kupwæn.

⁷ Solomon in tata sævai Rehopoam,
Rehopoam in tata sævai Apia,

Apia in tata sævai Asa.^d

⁸ Asa in tata sævai Jehosafat,
Jehosafat in tata sævai Joram,

Joram i tata sævai Usia,

⁹ Usia in tata sævai Jotam,

1:1: Jen 22:18, 1Kron 17:11, Luk 3:23-38   **a 1:2:** Juta mine piävni me iræha pam twelef. Iræha næha kaha kupwæn me sævai nækur Isrel.

1:3: Jen 38:29-30, Rut 4:18-22   **b 1:4:** Nægħin riti mwi Aram (1Kron 2:9)   **1:5:** Rut 4:13-17   **c 1:5:** Əvsini nækukuæ næha Rut ia

Oltestamen   **1:6:** 2Saml 12:24   **d 1:7:** Nægħin riti mwi mæ Asaf

Jotam in tata səvəi Ahas,
 Ahas in tata səvəi Hesekia,
 10 Hesekia in tata səvəi Manase,
 Manase in tata səvəi Amon,
 Amon in tata səvəi Josaea,

11 Josaea in tata səvəi Jekonaea mine piəvni me. Ia
 nəpɪn nəha kɪnərhi irapw nəkur Isrel həier
 mhəuvən ia tənə Pabilon.

12 Ia nəpɪn nəha nəkur Isrel həməier irə mhəuvən
 ia tənə Pabilon, Jekonaea in tata səvəi Sealtiel,
 Sealtiel in tata səvəi Serupapel,

13 Serupapel in tata səvəi Apiut,
 Apiut in tata səvəi Eliakim,
 Eliakim in tata səvəi Asop,

14 Asop in tata səvəi Jatok,
 Jatok in tata səvəi Akim,
 Akim in tata səvəi Eliut,

15 Eliut in tata səvəi Eleasar,
 Eleasar in tata səvəi Matan,
 Matan in tata səvəi Jekop,

16 Jekop in tata səvəi Josef.

Josef nə in iərman səvəi Meri. Meri nə in pran nə
 mama səvəi Iesu. Iesu nə kani nəghɪn nə
 Kristo.

17 Ro iamɪnhi irə fwe Epraham meste pehe Kig
 Tevit tata me irəha pam fotin. Fwe Kig Tevit meste
 pehe kɪnərhi irapw nəkur Isrel həier mhəuvən ia
 tənə Pabilon tata me irəha pam fotin. Fwe ia
 nəpɪn nəha nəkur Isrel həməier irə mhəuvən ia tənə
 Pabilon meste pehe Kristo rətui tata me irəha pam
 fotin.

Iesu Kristo rətui

¹⁸ In i nəgkiariien sə rani Iesu Kristo mə rinəfo mətui. Mama səvənhi nəghin nə Meri. Fwe kupwən kəsisəg in mə tresi pen iərman riti nəghin nə Josef. Nəpin irau krouəpwəh narə pəriien ihi, Meri rətoni mə rino tıpwın ia nəgse Nənimwın Ikinan.

¹⁹ Josef in iərmama riti sə noien səvənhi ratukwatukw, rəpwəh nokeikeiien mə Meri trauris ia nəmri nərmama. Ro pen nətərigien səvənhi mə trəpwəh afafa a in.

²⁰ Mətə nəpin Josef ramətəriɡ mə tro iamınhi, agelo riti səvəi Iərimənu rier pen tukwe ia nəməkrəhəien, mını mə, “Josef, kwənəkwws səvəi Kig Tevit. Tikuvehi Meri mə pran səim, məpwəh nehekiriien. İakunouihi nəha ia tıpwın ruvehe ia nəgse Nənimwın Ikinan.

²¹ Meri trərəhi tını iərman, tikaməkeikei mısəgi pen nəghin nə mə Iesu,^e ti nəri nə mə in truvehimıru nərmama me səvənhi, muvehi raka nərəhəien me səvənraha.”

²² Narimnari me pam i həier pehe iamınhi mə nəgkiariien i truvehe mukuə sə Iərimənu rıməni irapw ia tərhui profet riti səvənhi fwe kupwən.

²³ In rıməni mə, “Həregi ro. Prən i rıreirei ihi iərman tro tıpwın, mərəhi tını iərman. Nənə irəha tuhəsəgi pen nəghin nə mə Emanuel.” (Nıpwrai nəhag nəha in i mə Kumwesən ramarə tukutaha.)

²⁴ Nəpin Josef rətui ia napriien səvənhi, ro nəfe agelo nəha səvəi Iərimənu rıməni pen tukwe in, muvehi Meri mə pran səvənhi,

---

1:18: Luk 1:27,35   **1:21:** Luk 1:31, 2:21   **e** **1:21:** Nıpwrai nəhag nəha mə “Iərimənu rauvehimıru nərmama.”   **1:23:** Aes 7:14

²⁵ mətə rɪpkapri pəri mhə irau min meste rərəhi tɪni iərman. Nənə Josef rɪsegi pen nəghɪn nə mə Iesu.

2

Nəmə həkurən amasan noien səvəi kəməhau me

¹ Nəpɪn Iesu rɪnətui raka ia rukwənu Petlehem ia tənə Jutia, ia nəpɪn nəha Kig Herot ramərɪmənu, nərmama me nəpwin səməme həkurən amasan noien səvəi kəməhau me həkuk pen fwe meri rautə ikɪn, mhəuvehe ia Jerusalem,

² mamhəres mə, “Iəkunouihi nəha rɪpkətui a i, in kig səvəi nəkur Isrel, in pəku? Kɪmaha iahənətoni kəməhau səvənhi fwe ia kwopun meri rautə ikɪn, nənə iahaməuvehe mə taheiwaiu ia nənimen, mhəuvei pen nɪsɪaiien səkɪmaha min.”

³ Nəpɪn Kig Herot rɪregi nəgkɪariien nəha, in mɪne nəkur Jerusalem me pam həkərɪnari mhehekɪr.

⁴ Nənə Kig Herot rəkwein pris asori me mɪne nahatən me səməme kamhahatən nəkur Isrel ia Loa səvəi Moses, nənə mərəs pen irəha i mə, “Iəmə nə kani mə Kristo trətui pəku?”

⁵ Mɪregi irəha həni pen tukwe in mə, “Ia rukwənu Petlehem ia tənə Jutia. Kɪmaha iahəkurən mə tro iamɪnhi irə tɪ nəri nə mə profet riti fwe kupwən rɪmərɪi nəgkɪariien i mə:

⁶ ‘Mətə ik Petlehem ia tənə Jutia

rɪpko mhə ik rukwənu auər a ia rukwənu asori me ia tənə Jutia.

Iərman riti truku pen ia niram, mərɪmənu ia nərmama.

In trætui amasan ti sipsip me sǝiou nǝkur Is-rel.’ ”

⁷ Ia nǝp̄in nǝha Kig Herot rǝkwein afafa nǝmǝ me nǝha hǝukurǝn amasan noien sǝvǝi kǝmǝhau me hǝuvehe. Rǝres pen irǝha i nǝfe nǝp̄in atukwatukw hǝnǝtoni kǝmǝhau nǝha rutǝ vi a irǝ.

⁸ Nǝp̄in hǝni pam, in rǝrhi pen irǝha, m̄ini mǝ, “K̄im̄iaha tihǝuvǝn fwe Petlehem, mhǝtui amasan ro iǝkunouih̄i nǝha mǝ in pǝku. Nǝp̄in hiǝtoni, tihǝuvehe mhǝni sas pehe tukw iou i, pwǝh iou mwi iakevǝn meiwaiu ia nǝnimen, muvei pen nis̄iaiīen sǝiou min.”

⁹ Nǝmǝ me nǝha hǝtǝrig pam nǝgkiariien sǝvǝi Kig Herot, nǝnǝ mhǝier. Ia suatuk hǝtoni kǝmǝhau nǝha hǝnǝtoni nǝp̄in rautǝ vi a fwe ia kwopun meri rautǝ ik̄in rakupwǝn ia nirǝha, mamevǝn meste rǝrer atukwatukw mǝhiǝpw̄in kwopun nǝha iǝkunouih̄i ramarǝ ik̄in.

¹⁰ Nǝp̄in irǝha hǝtoni kǝmǝhau nǝha, rer̄inraha ragien, hagien pik.

¹¹ Nǝnǝ hǝuvnimwǝ ia nǝkwai nimwǝ nǝha, mhǝtoni iǝkunouih̄i nǝha irau mama sǝvǝnhi Meri, mhǝnimwi nukurhunraha, mhǝuvei pen nis̄iaiīen sǝvǝnraha min. Ia nǝp̄in nǝha hǝsevǝr ia tǝnǝripw me sǝvǝnraha, mhǝuvei pen nari amasan me min. Hǝuvei pen kol m̄ine n̄ise nei mi nǝ kani mǝ fragkinsens m̄ine m̄ir.

¹² Nǝnǝ ia nǝp̄in irǝ, Kumwesǝn rinise irǝha ia nǝmǝkrǝh̄aīen mǝ tuhǝpwǝh nirǝrigien mhǝuvǝn ti Kig Herot. Ro pen irǝha hǝier, mamhesi pen suatuk ǝpǝ, mamhǝuvǝn fwe imwǝnraha.

Josef mine Meri krouvehi Iesu, rouap, rouevan fwe Ijip

¹³ Nənə nəp̄in nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həuvəier raka, agelo riti səvəi Iərimənu rier pen ti Josef ia nəməkrəhaien, m̄ini mə, “Əskəmter, mərəhi iəkunouihi i irau mama səvənhi, mharap, mharevən fwe ia tənə Ijip, mamhararə fwe ikin meste iou takini mə ti-harrəriḡ. R̄ipko mhə tui Kig Herot trətui iəkunouihi i mə trousi əpune.”

¹⁴ Ro iam̄inhi irə Josef r̄iskəmter ia nəp̄in, mərəhi iəkunouihi i irau mama səvəi iəkunouihi, mharevən fwe ia Ijip.

¹⁵ Nənə irəhar hararə fwe ikin meste Kig Herot remhə. Nəri nəha rier pehe iam̄inhi mə nəḡkiariien i truvehe mukuə sə Iərimənu r̄iməni irapw ia tərhui profet riti səvənhi fwe kupwən. In r̄iməni mə, “Iakəkwein nərik rier ia tənə Ijip muvehe.”

Naruagən me səvəi Kig Herot housi əpune nəkwərhakwərha me

¹⁶ Nəp̄in Kig Herot rətoni mə nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həneikuə irə, niemaha rəpi p̄ik in. In rərhi pen naruagən me səvənhi həuvən mhousi əpune n̄ipwnəti nərman me pam fwe ia Petlehem mine ia kwopun me ipaka səməme nuk səvənraha kəru meiwaiu. In ramesi pen a nəp̄in atukwatukw kəməhau nəha rutə vi a irə rəmwhen nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həməni pen tukwe in.

17 Narimnari me naha ro nægkiariien i Profet Jeremaea rimani ruvæuvehe muvæukuæ:

18 “Kamregi pran riti fwe ia Rama
ramasæk mamækwein æpwæmwis.

Rejel næ ramasæk ti nipwnætïn me,
nænæ mipkokeikei mhæ mæ iærmama riti
trægkiari vivi min,
ti næri næ mæ nipwnætïn me hæuvæiwæn.”

Josef mine Meri mine Iesu harevæn fwe ia Nasaret

19 Næpin Kig Herot remhæ, Josef in fwe Ijip,
nænæ agelo riti sævai Iærimænu rier pen tukwe in ia
næmækræhaien,

20 mini mæ, “Æskæmter, mærahi iækunouïhi i
mine mama sævænhi mharevæn fwe ia tæna Isrel.
Nærmama me naha kænamhætui iækunouïhi i mæ
tuhousi æpune hæuvamhæ.”

21 Ro iamïnhi iræ Josef riskæmter irau mama sævai
iækunouïhi, mharevæn fwe ia tæna Isrel.

22 Mætæ næpin Josef riregi mæ Akeleas ruvehi
tæmwki tata sævænhi Herot, mamærimænu ia tæna
Jutia, in rehekir nevænien fwe ikïn. Nænæ ti næri næ
mæ Kumwesæn rinise mwi in ia næmækræhaien mæ
træpwæh nevænien fwe ikïn, in rier mevæn fwe ia
tæna Kalili.

23 Ia kwopun naha revæn mamaræ ia taon riti
kani mæ Nasaret. Næri naha rier pehe iamïnhi
mo nægkiariien i profet me hæmæni fwe kupwæn
ruvæuvehe muvæukuæ. Iræha hægkiari ia Kristo,
mhæni mæ, “Tukækwein in mæ iæmæ Nasaret.”

3

Jon Paptaes raməvisau fwe ia kwopun akwesakwes ikin

¹ Nuk me nepwɪn ruvehe mukurau, nənə Jon Paptaes ruvehe ia kwopun akwesakwes ikin fwe ia tənə Jutia, maməvisau m nərmama mə,

² “Kɪmiaha tihaməkeikei mhərərɪg ia noien ərəha me səkimiaha ti nəri nə mə nitətə ia neiaia^a ruvəuvehe ipaka.”

³ Jon nəha in iəmə Profet Aesea rəgkiari irə fwe kupwən nəpɪn rini mə,

“Reri iərmama riti raməkwein əpwəmwis ia kwopun akwesakwes ikin, mamini mə,

‘Kɪmiaha tihaməkeikei mhəpərhi suatuk səvəi Iərimənu səkitaha, mhəmri atukwatukw suatuk ouihi me səvənhi.’”

⁴ Jon ramarkahu ia tɪnari kino ia nɪmwheri kamel, mamətoti ia teki nərimiru, maməni kinhə mine kwənɪpwət ia sukapak.

⁵ Nərmama me həpɪk həier ia Jerusalem mine kwopun me ia tənə Jutia mine kwopun me ipaka ti nui arɪs Jotan, mamhəuvən ti Jon,

⁶ mamhəni irapw noien ərəha me səvənraha, nənə in ramo paptaes ia nirəha ia nui arɪs Jotan.

⁷ Mətə nəpɪn Jon rətoni Farisi me mine Satusi me həpɪk kamhəuvehe mə in tro paptaes ia nirəha, in rini pen ti nirəha i mə, “Kɪmiaha hiəmwhen ia snek me kamhahi əpune nərmama. Kumwesən

---

3:2: Mat 4:17, Mak 1:15   **a 3:2:** Nəpɪn ripik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiaia.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”   **3:3:** Aes 40:3   **3:4:** 2King 1:8

3:7: Mat 12:34, 23:33

niemaha rəpi. Ripko mhə tui in trərpwɪn noien ərəha me səkimiaha. Sin rini pehe tukumiaha i mə tihap raka irə?

⁸ Kimiaha tihaməkeikei mho noien amasan me trahatən pen mə hiənəpwəh pərhiən noien ərəha me səkimiaha.

⁹ Rərəha tihəni pen tukumiaha me i mə Epraham in kaha səkimiaha. Iakani pehe tukumiaha i mə Kumwesən rukurən nuvehien kəruətərei me i, mo nɪpwnəti Epraham me ia nɪrəha.

¹⁰ In rɪnərpwi pen raka paha səvənhi ia nuai nei me na trərai. Nei me pəm səməme həpkukuə mhə nukwai nei amasan in trərai əmwesi, mousə pen irəha ia napw.

¹¹ Iou iakamo paptas ia kimiaha ia nui tɪ nəri nə mə hiənəpwəh noien ərəha me səkimiaha. Mətə iərmama nəha rauvehe kurirə ia nɪrak nɪskaiien səvənhi rasori məpi raka iou. Iou iapkəmwhen mhə mə takuvehi raka put səvənhi. In tro paptas ia kimiaha ia Nənɪmwɪn Ikinan mɪne ia napw.

¹² Fok səvənhi, in rarukwi utə nuni nari me irə, rɪnəmək raka ia rəgɪn. Na trɪrukwi utə nuni nari me səvənhi irə tɪ nuaiien nunɪn mɪne tekɪn. Nuni nari me sə ramasan in trɪpeki pen irəha ia nɪmwə səvənhi sə ramoeite nəvegɪnien ikɪn, mətə tekɪn sə rərəha in trɪhiəi pen napw irə, napw sə trɪpkɪfwə mhə.”

Jon ro paptas ia Iesu

¹³ Ia nəpɪn nəha Iesu ruku pen ia tənə Kalili, muvehe ia nui arɪs Jotan mə Jon tro paptas irə.

3:9: Jon 8:33,39, Rom 2:28-29, 4:12   **3:10:** Mat 7:19, Luk 13:6-9

3:11: Jon 1:26-27,33, Wok Me 1:5   **3:12:** Mat 13:30

14 Mətə Jon raməmwur mamɪnise in, mamini mɪnuə, “Kwa ik i tiko paptas ia nirak. Rəfo ikuvehe tukw iou mə tako paptas ia niram?”

15 Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Rekəm. Tikaməkeikei mo paptas ia nirak təkwtəkwuni. Ratukwatukw ti nəri nə mə ia noien nəha krau trauo narimnari me pam sə Kumwesən rokeikei həuvehe mhəukuə.” Ro pen Jon rəsəni, mo paptas irə.

16 Nəpɪn Jon rino raka paptas ia Iesu, Iesu rutə pehe ia nui, təkwtəkwuni a kəpuapen rəkwag tukwe, in rətoni Nənimwɪn səvəi Kumwesən rameiwaiu pehe rosi mak inhəripw, muvehe məkure irə.

17 Nənə reri Kumwesən ruku pen ia neiai, mɪni mə, “In i nərik keikei. Rerik ragien tukwe.”

4

Setan raməmwur mə tro Iesu rɪmwei ia nərəhaien

1 Nənə Nənimwɪn Ikinan riri pen Iesu revən ia kwopun akwesakwes ikɪn. Ia kwopun nəha Setan raməmwur mə tro Iesu rɪmwei ia nərəhaien.

2 Iesu ripkəni mhə nari meste pen nəpɪn foti ia nəpɪn mɪne ia ran. Kurirə ikɪn nukumhə rɪnahi pɪk in.

3 Nənə Setan sə raməmwur mə tro nərmama həmwei ia nərəhaien, ruvehe, mɪni pen ti Iesu i mə, “Trini mɪnuə ik Tini Kumwesən pərhien, ni pen ti kəruətərei me i mə tuhəuvehe mho nəveginien^a ia nirəha.”

3:16: Jon 1:32   **3:17:** Sam 2:7, Aes 42:1, Mat 12:18, 17:5, Luk 9:35
4:1: Hip 2:18, 4:15   **4:2:** Eks 34:28, Jen 3:1-7   **a 4:3:** Uə bred

4 Mətə Iesu rini mə, “Kımərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Iərmama trıpkımıru mhə ia nəveginien əpa, mətə trımıru ia nəgkiariien pam sə raku pen ia tərhui Kumwesən.’ ”

5 Nənə Setan ruvehi Iesu, mevən fwe ia taon ikinan nəha Jerusalem, mukurei pen in ia kwopun riti irənhə anan ia təkure nimwə səvəi Kumwesən,

6 nənə mını pen tukwe in mə, “Trını mınıuə ik Tını Kumwesən pərhiən, ivə irapw. Kımərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə,

‘Kumwesən trını pen ti nagelo me səvənhi mə irəha tuhaməkeikei mhətui amasan tukw ik, mhəuvehi utə ik ia rəginraha,

kamo ikouini nisum ia kəruətəri riti.’ ”

7 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Mətə kımərai pen mwi ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tikəpwəh neipweipwiien Iərimənu Kumwesən səim.’ ”

8 Nənə Setan ruvehi mwi in muvehi mevən fwe ia təkuer riti sə rəpwəmwis anan, mahatən irapw nitətə me pam kig me ia tıprənə i kamhərimənu ia nirəha, mahatən irapw mwi nautə amasan me pam ia nitətə me nəha,

9 mını pen ti Iesu i mə, “Narimnari me pam nəha takuvei pehe mik trını mınıuə ikisiai iou, mınımwi nukurhum mi ia nənimek.”

10 Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Evən isipwın, Setan! Kımərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tikınımwi nukurhum mi ia nəmri Iərimənu Kumwesən səim, misiai in. In əpa nə tiko nəkwən.’ ”

11 Ia nəpɪn nəha Setan rəpwəh Iesu mamevən. Nənə Iesu rətoni nagelo me həuvehe, mamho tukwini nari min.

Iesu rɪnaməvisau ia tənə Kalili

12 Ia nəpɪn nəha kəkwtəmhiri Jon Paptaes kuvehi puvnimwə in ia kalapus. Nəpɪn Iesu rɪregi, in rəpwəh kwopun nəha, mɪrərig mevən ia tənə Kalili,

13 nənə mier ia taon nəha Nasaret, mevən mamarə ia Kapaneam. Kapaneam in taon riti ipaka ti nui asori Kalili fwe ia tɪprənə səvəi Sepulun mɪne Naftali.

14 Nəri nəha rier pehe iamɪnhi mə nəgkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In rɪməni mə,

15 “Tənə səvəi Sepulun mɪne tənə səvəi Naftali, ipaka ti nui asori Kalili fwe ia nɪkare nui aris Jotan pen,

in i tənə Kalili kwopun nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel kamharə ikɪn.

16 Nərmama səməme kamharə ia nəpɪtəvien tuhətoni nukuraanien asori riti.

Nərmama səməme kamharə ia təmwkəmwi nemhəien

nukuraanien riti trutə məhiəpwɪn irəha.”

17 Ia nəpɪn nəha Iesu rɪnaməvisau, mɪnamɪni mə, “Kɪmɪaha tɪhaməkeikei mhərərig ia noien ərəha me səkɪmɪaha ti nəri nə mə nɪtətə ia neiai ruvəuvehe ipaka.”^b

Iesu rəkwein nərmama nepwɪn mə tuhəkurirə in

4:11: Hip 1:6,14   **4:12:** Mak 6:17, Luk 3:19-20   **4:13:** Jon 2:12

4:17: Mat 3:2   **b 4:17:** Nəpɪn rɪpik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nɪtətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nɪtətə sə Kumwesən raməɪmənə irə.”

18 Nəp̄in Iesu ramavən ia n̄ikare nui asori Kalili, in rətoni iərmama kəru, Saemon (iəmə kani mwi nəghin mə Pita) mine piəvni nəghin nə Antru. Krauerukw net ia nui ti nəri nə mə irau iərmama mi kravi nəmu.

19 Iesu r̄ini pen ti nirau i mə, “Rouvehe roukurirə iou. Pwəh iou tako kimirau iərmama mi sə kravi nərmama.”

20 Təkw̄təkw̄uni a krouəpwəh net me səvənrau roukurirə in.

21 Kurirə ik̄in Iesu ravən ouihi a mwi, mətoni iərmama kəru mwi, Jemes mine piəvni nəghin nə Jon. Irau t̄ini Sepeti mi. Krauəkure ia nəkwai nitətə ouihi riti irəhar tata səvənrau kamharitiri net me səvənrahar. Iesu rəkwein irau,

22 nənə təkw̄təkw̄uni a krouəpwəh nitətə ouihi mine tata səvənrau, rouevən roukurirə in.

Iesu ro nərmama me həp̄ik həuvehe mhəsanin

23 Iesu revən ia kwopun me pam ia tənə Kalili, mamahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməvisau irapw nəgkiariien amasan ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mamomasan nərmama me pam səməme kamhemhə ia nemhəien me səpəmsəpə mine səməme nemhəien rouraha n̄ipəri n̄ipwranraha.

24 Ro pen nərmama kamhəni pik nəghi Iesu. Nəgkiariien səvənraha rəuvir̄is mamevən ia kwopun me pam ia tənə Siria. Nənə irəha həuvehi nərmama me pam səməme kamhemhə, mhəuvehi mhəuvehe tukwe. Irəha kamhemhə ia nemhəien me səpəmsəpə. Nəpw̄in n̄ipwranraha raməmisə. Nəpw̄in nəremhə me kamharə ia nirəha. Nəpw̄in

nemhæien naha nikəvan ramo irəha. Nepwɪn nɪpəri nɪpwrənraha remhə. Nənə Iesu ro irəha həuvehe mhəsanin.

²⁵ Nənə nərmama həpɪk kamhəkurirə ia Iesu. Nepwɪn həuku pen ia tənə Kalili, nepwɪn həuku pen fwe Tekapolis, kwopun taon ten ikin, nepwɪn həuku pen ia Jerusalem mine tənə Jutia. Nənə nepwɪn həuku pen ia nikare nui aris Jotan pen mwi.

5

Iesu ramahatən nərmama me ia təkuaɾ

¹ Nəpɪn Iesu rətoni nərmama me həuvəpɪk, rutə ia təkuaɾ riti məkure. Nərmama me səvənhi həuvehe tukwe,

² nənə in rɪnamahatən irəha, mɪnamɪni mə,

³ “Nərmama səməme hətə sas ia rerɪnraha mə irəha həmwɪhen ia nərmama nautə səvənraha riwən, rerɪnraha tragien,

ti nəri nə mə nitətə ia neiai^a səvənraha.

⁴ Nərmama səməme kamhəregi rərəha mamhasək, rerɪnraha tragien,

ti nəri nə mə Kumwesən truvehi utə nətərigien səvənraha.

⁵ Nərmama səməme həpkəfiəutə mhə ia nirəha, rerɪnraha tragien,

ti nəri nə mə Kumwesən truvei pen tɪprənə i mɪnraha.

⁶ Nərmama səməme hokeikei pɪk mə tuhətoni noien atukwatukw,

4:25: Mak 3:7-8   **5:3:** Aes 57:15   **a 5:3:** Nəpɪn rɪpɪk Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”   **5:4:** Aes 61:2-3, Rev 7:17   **5:5:** Sam 37:11   **5:6:** Aes 55:1-2

mamhæregi nokeikeien naha ræmwhen ia
iærmama nukumhæ ramahi, mamækwakwa,
rerinraha tragien,

ti næri næ mæ Kumwesæn tro iræha hæregi
hækuvætæ.

7 Nærmama sæmæme kamhapi ti nærmama,
rerinraha tragien,
ti næri næ mæ Kumwesæn trapi mwi ti niræha.

8 Nærmama sæmæme nætærigien sævænraha ræmher,
rerinraha tragien,
ti næri næ mæ iræha tuhætæ Kumwesæn.

9 Nærmama sæmæme kamhæmri næmærinuien,
rerinraha tragien,
ti næri næ mæ tukini iræha mæ nîpwnæti
Kumwesæn me.

10 Nærmama sæmæme kamometæ iræha ti næri næ
mæ kamho noien atukwatukw, rerinraha
tragien,
ti næri næ mæ nîtætæ ia neiai sævænraha.

11 Kimiaha i rerimiaha tragien næpin nærmama
tuhæris ækenhin ia kimiaha, mhometæ kimiaha,
mhæni nægkiariien æræha me sæpæmsæpæ mine
neikuæien me, mhousi kimiaha iræ ti næri næ mæ
kimiaha nærmama me sæiou.

12 Kimiaha tihamækeikei mhæregi ramasan,
mhagien pik, ti næri næ mæ nærækuien sækimiaha
rasori fwe ia neiai. Kimiaha hiæukuræn mæ
nærmama me hænometæ profet kupwæn me ia
noien a mwi næha.”

Iesu rægkiari ia sol mine nukuraanien

5:7: Jem 2:13   5:8: Sam 24:3-4, 51:10, 73:1   5:9: 1Jon 3:2-3
5:10: Hip 12:4, 1Pit 3:14   5:11: 1Tes 4:14, Jem 1:2   5:12: 2Kron
36:16, Wok Me 7:52, Hip 11:32-38, Jem 5:10

13 “Kìmiaha nà hiàmwhen ia sol ia tìprànə i. Mətə trini minuə sol nəsienien səvənhi ruvəiwən, tukəfo mwi rəsien mwi? Sol nə rìpkəmwhen mhə mə tuko nari amasan riti mwi irə. Ramasan mə tukərarki a i, nənə nərmama tuhavən irə.

14 Kìmiaha nə hiàmwhen ia nukuraanien ia tìprànə i. Taon riti fwe ia təkure təkuer ko rìpkərkwafə mhə.

15 Nərmama me həpkìhiai pen mhə napw ia laet mhəuiui ia nari riti, mətə irəha tuhaməkeikei mhəkurei utə i ia nəri kakurei utə laet irə mə nərmama ia nəkwei nimwə tuhətoni raməhiarpw.

16 Rəmwhen a mwi ia kìmiaha tihaməkeikei mho laet səkìmiaha ruək asori ia nəmri nərmama pwəh hətoni noien amasan me səkìmiaha nənə mhəgnəgini Tata səkìmiaha fwe ia neiai.”

Iesu rəgkari ia Loa səvəi Moses

17 “Rerìmiaha trəpwəh nìrhien mə iakuvehe mə takərarki Loa səvəi Moses mine nəgkariien səvəi profet kupwən me. Iapkuvehe mhə mə takərarki nəgkariien me səvənraha, mətə iakuvehe mə tako nəgkariien me səvənraha həuvehe mhəukuə.

18 Iakani nìpərhiennien tukumiaha i mə loa nəha trìpkiwən mhə meste tìprànə mine neiai trouiwən. Nəgkariien kwakwa uə nìpəri nəgkariien kwakwa kìmərai pen ia loa nəha trìpkiwən mhə meste narimnari me pam tuhəier irapw.

19 Ro pen iərmama sə trərui loa riti rouihi ia loa me i, mamahatən nərmama me mə tuho mwi iamini, tukəkwein in mə iəmə auər a ia nìtətə

5:14: Jon 8:12, 9:5   5:15: Mak 4:21, Luk 8:16, 11:33   5:16: Efes 5:8-9, 1Tes 2:12   5:17: Mat 3:15, Rom 3:31, 10:4   5:18: Luk 16:17, 21:33   5:19: Jem 2:10

ia neiai. Mætə iərmama sə tresi pen loa me i, mamahatən nərmama me irə, tukəkwein in mə iəmə asori ia nitətə ia neiai.

²⁰ Iou iakani pehe tukumiaha i mə noien səkimiaha traməkeikei matukwatukw məpi raka noien səvəi nahatən me səvəi Loa mine noien səvəi Farisi me. Mə rekəm, kimiaha tihəpwəh nuvniwəien ia nitətə ia neiai ia nəp̄in riti.”

Iesu rəgkiari ia noien səvəi niemaha

²¹ “Kimiaha hiəuvəregi raka kiməni pen ti kaha kupwən me səkitaha mə, “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama. Tr̄ini minuə iərmama riti rousi əpune iərmama riti ratukwatukw mə tuko nərpwinien min.’

²² Mætə iou iakani pehe tukumiaha i iərmama sə ramo niemaha m piəvni, ratukwatukw mə tuko nərpwinien min. Iərmama sə tr̄ini pen ti piəvni mə, ‘Ikamarməri,’ ratukwatukw mə tukuvi irapw in ia nəmri nəmə asori me. Iərmama sə trəskiari ərəha anan ia piəvni, ratukwatukw mə trevən ia kwopun napw asori rauək ik̄in.

²³ Ro pen tr̄ini minuə ikamərer pen ia nifatə səvəi Kumwesən mə tikuvei pen nari riti min, nənə ia kwopun nəha rerim r̄r̄hi mə piam niemaha raməpi in ti nari riti ik̄ino min,

²⁴ tikəpwəh nəri nəha ikuə tikuvei pen m Kumwesən pwəh raməmak ia nikare nifatə, nənə mevən. Tikaməkeikei mukupwən mevən ti piam rouamasan kimirau min, nənə kurirə ikr̄rig, muvei pen narimnari me səim ia təkure nifatə ramevən ti Kumwesən.

5:21: Eks 20:13, 21:12, Lev 24:17, Dut 5:17

5:22: 1Jon 3:15

5:23: Mak 11:25

25 Trini minuə iko noien ərəha riti ia iərmama, nənə in rokeikei mə kimirau min tirouərer ia nəmri nəmə asori me pwəh həkiri noien səim, ramasan mə tikevən akwauakw, rouəmri atuk-watukw nəri nəha nəpən kimirau irauesi pen ihi suatuk rauevən ia kwopun kaməkiri nəgkiariien ikin. Rərəha mə iərmama nəha ikino noien ərəha irə trəmri pen ik ia rəgi iəmə asori sə raməkiri nəgkiariien, nənə iəmə asori sə raməkiri nəgkiariien trəmri pen ik ia rəgi polis, nənə tuku-vehi puvnimwə ik ia kalapus.

26 İakani nıpərhiendien tukw ik i mə tikəpwəh nierien ia kalapus meste ikərəku pen pam faen me səim.”

Iesurini mə iərman rerin trəpwəh nakresien pran

27 “Kimiaha hiəuvəregi raka kıməni mə, ‘Tikəpwəh nakresien pran səvəi iərməpə.’

28 Mətə iou iakani pehe tukumiaha i trini minuə iərman riti rətoni pran riti, nənə rerin rakres i, iəmə nəha rinərui raka nəgkiariien nəha ia rerin.

29 Trini minuə nənimem mwatuk ramo ik ikamwei ia nərəhaien, tikukumwiri raka, mərarki. Nənimem nıpəri nıpwrəm a. Trini minuə ikouraha nıpəri nıpwrəm ramasan pək məpi raka mə tukərarki pen nıpwrəm me pam ia kwopun napw asori rauək ikin.

30 Nənə trini minuə rəgim mwatuk ramo ik ikamwei ia nərəhaien, tikərari raka, mərarki. Rəgim nıpəri nıpwrəm a. Trini minuə ikouraha nıpəri nıpwrəm ramasan pək məpi raka mə

5:25: Mat 6:14-15, Mat 18:34-35   5:27: Eks 20:14, Dut 5:18

5:28: 2Tes 2:14   5:29: Mat 18:9, Mak 9:47, Kol 3:5   5:30: Mat 18:8, Mak 9:43

tukərarki pen nɪpwram me pam ia kwopun napw asori rauək ikin.”

Iesu rini mə iərman trəpwəh nəpwəhien pran səvənhi

³¹ “Nəgkiariien riti mwi kıməni fwe kupwən in i mə, ‘Iərman sə rokeikei mə trəpwəh pran səvənhi pwəh ruvei pen nımwai nəkukuə riti m pran səvənhi rani mə in rınəpwəh in.’

³² Mətə iou iakani pehe tukumiaha i trini minuə iərman riti rəpwəh pran səvənhi, pran sə rɪpko əpnəpen mhə nari irau iərməpə, ramouraha səvənhi pran, mamə in revən mamətui iərməpə riti mə triri in. Trini minuə prən nəha resi pen iərməpə riti iamınhi, in ramo noien ərəha. Iərman nəha in ramesi pen rɪpko mhə iərman atukwatukw səvənhi. Nənə iərman sə ramiri pran sə iərman səvənhi rınəpwəh in ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri səvəi iərməpə.”

Iesu rini mə tikəpwəh nahatən penien nari, muvehi kwəsuaahi

³³ “Nəgkiariien riti mwi kımiaha hiəuvəregi raka kıməni pen ti kaha kupwən me in i mə, ‘Tikəpwəh nuvehien kwəsuaahi ia nəmri Iərimənu meikuə irə, mətə tikaməkeikei mo nəfe ikiməuvehi kwəsuaahi mını mə tiko.’

³⁴⁻³⁵ Mətə iou iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nuvehien kwəsuaahi iamınhi. Tikəpwəh nahatən penien neiai uə tɪprənə uə Jerusalem muvehi kwəsuaahi ia nırəhar, ti nəri nə mə neiai in nə kwopun Kumwesən raməkure ikin mamərimənu,

---

5:31: Dut 24:1-4, Mak 10:4, 1Kor 7:10-11   **5:33:** Eks 20:7, Lev 19:12, Nam 30:2, Dut 23:21   **5:34-35:** Aes 66:1, Jem 5:12, Mat 23:22, Wok Me 7:49, Sam 48:2, Aes 66:1

tīprənə in nə nəri Kumwesən ramərpwi utə tīpage nīsun mi irə, nənə Jerusalem in nə taon səvənhi, in Iərimənu Asori.

³⁶ Tikəpwəh nahatən penien kəmkapwə, muvehi kwəsua hi irə, ti nəri nə mə ko ipko mhə nīmwai nukwənem riti ruvehe məpsan uə ruvehe mipitəv.

³⁷ Mətə nəgkiariien səim pwəh ro iamīnhi. Tikini a ‘Ouəh’ uə ‘Rekəm.’ Nəgkiariien sə rəpi raka nəgkiariien mi nəha ruku pen ti Setan.”

Iesu rini mə tikəpwəh nərpwinien noien ərəha səvəi nərmama

³⁸ “Kimiaha hiəuvəregi raka kīmāni mə, ‘Trini mīnuə iərmama rouraha nənimek riti tukaməkeikei kouraha mwi nənimen riti. Trini mīnuə iərmama rouraha revik riti tukaməkeikei kouraha mwi revin riti.’

³⁹ Mətə iou iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nəvisəien kimiaha iərmama rərəha, mhəpwəh nərpwinien tai noien ərəha səvənhi iamīnhi. Trini mīnuə iərmama riti rəpwi nīkare nīkapwim mwatuk, ikuvei pen mwi nīkaren mour min.

⁴⁰ Trini mīnuə iərmama riti ruvi irapw ik ia nəgkiariien asori mə truvei raka səim karkahu, ikuvei pen mwi səim kot min.

⁴¹ Trini mīnuə iərmama riti raməkeikei mik mə tikəvrani narimnari me səvənhi mavən kilometa kuatia, ikavən kilometa kəru kimirau min.

⁴² Trini mīnuə iərmama riti rəres ik nari riti, ikuvei pen min. Tikəpwəh nīniseien iərmama sə rokeikei mə truvehi ouihi a səim narimnari me.”

Iesu rini mə tikokeikei nərmama səməme haməmwəki ik

⁴³ “Kimiaha hiəuvəregi raka kiməni mə, ‘Tikaməkeikei mokeikei piam nənə məmwəki iərmama sə raməmwəki ik.’

⁴⁴ Mətə iou iakani pehe tukumiaha i mə kimiaha tihaməkeikei mhokeikei nərmama səməme haməmwəki kimiaha, nənə mhəfwaki ti nərmama səməme kamhometə kimiaha.

⁴⁵ Noien nəha trahatən pen mə Tata səkimiaha fwe ia neiai nīpwnətīn me nə kimiaha, ti nəri nə mə in ramo meri səvənhi rautə nukwəsikər raməhiəpwīn nərmama ərəha me mine nərmama amasan me. In ramərhi irapw mwi nesən raməfwi nərmama atukwatukw mine nərmama həpkatukwatukw mhə.

⁴⁶ Kimiaha hiaməfətərig irə? Trini minuə kimiaha hiokeikei a nərmama səməme hokeikei kimiaha, Kumwesən trəgnəgini kimiaha ti nəfe? Nərmama kamərəku pen takis minraha irəha mwi kamho noien nəha!

⁴⁷ Nənə trini minuə kimiaha hiaməgkiari pen m piəvmiaha me a, nəfe noien amasan hiamo mhəpi raka nərmama me nepwīn? Nərmama me səməme hərəirei Kumwesən irəha mwi kamho noien nəha!

⁴⁸ Ro pen kimiaha tihaməkeikei mhatukwatukw rəmwhen ia Tata səkimiaha fwe ia neiai in ratukwatukw.”

6

Iesu rəgkiari ia nəriari penien nari m nərmama

nautə səvənraha riwən

¹ “Kìmiaha tihəməsiari nəpìn hi amo noien atuk-watukw me səkìmiaha, mhəpwəh noien ia nəmri nərmama me mə irəha tuhətoni. Trini mìnua hi amo iamìnhi irə, nərəkuien səkìmiaha sə truku pen ti Tata səkìmiaha fwe ia neiai triwən.

² Nəpìn ikuə tikuvei pen nari riti mə trasitu ia nərmama nautə səvənraha riwən, ikəpwəh nukupwəniën məse kisipw rəmwhen kəuətkəsua me kamho ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel mine ia suatuk me mə nərmama tuhətoni mhəgnəgini irəha. Iakani nìpərhienien tukumiaha i nərmama me nəha həuvəuvehi raka nərəkuien səvənraha.

³ Mətə nəpìn tikuvei pen nari riti mə trasitu ia nərmama nautə səvənraha riwən, ikəpwəh nəsenien rəgim mour rukurən nəfe rəgim mwatuk ramo.

⁴ Ro iamìnhi irə tiko afafa nəriariën səim, nənə səim Tata sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuien mik.”

Iesu rəgkiari ia nəfwakien

⁵ “Nənə nəpìn kìaiaha tihəfwaki, hiəpwəh noien rəmwhen ia kəuətkəsua me kamho. Irəha kamhərer ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel mine ia kwopun me suatuk me həuvehe mamhəvsiek ikìn, mamhəfwaki mə nərmama tuhətoni irəha. Irəha hokeikei pìk noien nəha, mətə iakani nìpərhienien tukumiaha i mə nərmama me nəha həuvəuvehi raka nərəkuien səvənraha.

⁶ Mətə nəpìn tikəfwaki, ikevən ia nəkwai rum səim mərəpìnhə, məfwaki m Tata səim sə nərmama

6:1: Mat 23:5**6:3:** Mat 25:37-40**6:5:** Mat 23:5, Luk 18:10-14**6:6:** 2King 4:33

həpəkətoni mhə. Nənə Tata səim sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuien mik.

⁷ Nənə nəpɪn kimiaha tihəfwaki, hiəpwəh niniien nəgkiariien me rɪpɪk rəmwhen ia nərmama səməme həreirei Kumwesən kamho. Irəha rerinraha rirhi mə kumwesən me səvənraha tuhəregi irəha ti nəri nə mə kamhəni nəgkiariien me rɪpɪk.

⁸ Kimiaha tihəpwəh noien rəmwhen ia nirəha ti nəri nə mə nəpɪn kimiaha hiəpkəres mhə ihi Tata səkimiaha, in ruvəukurən raka narimnari me sə həiwən təni kimiaha.

⁹ Ro pen kimiaha tihaməkeikei mhəfwaki iamɪnhi irə:

‘Tata səkimaha ia neiai,

Pwəh nərmama həsiai nəghɪm ro ikinan i.

¹⁰ Pwəh nitətə sə ikamərimənu irə ruvehe.

Pwəh ko nəkwam ia tɪprənə rəmwhen kamo nəkwam ia neiai.

¹¹ Tikuvei pehe nəvegɪnien sənəmaha rəmwhen səvəi nəpɪn ipwet.

¹² Tikenouenou noien ərəha me səkimaha rəmwhen kimaha iahamenouenou noien ərəha me səməme nərmama hamo ia kimaha.

¹³ Tikəpwəh niri penien kimaha ia kwopun tahəmwei ia nərəhaien ikɪn, mətə tikinise Setan mə trəpwəh nourahaien kimaha.’

6:7: Aes 1:15, 1King 18:26-29

6:8: Mat 6:32

6:9: Jon 17:6

6:10: Mat 7:21, 26:39, Luk 22:42

6:12: Mat 6:14-15, Mat 18:21-35

6:13: Luk 22:40, Jem 1:13, Jon 17:15, 2Tes 3:3, 2Tim 4:18, 1Kron 29:11-13

14 Trini minuə kímiaha hienouenou noien ərəha me səvəi nərmama, Tata səkímiaha fwe ia neiai in mwi trenouenou noien ərəha me səkímiaha.

15 Mətə trini minuə kímiaha hiəpwəh nenouenouien noien ərəha me səvəi nərmama, Tata səkímiaha trəpwəh mwi nenouenouien noien ərəha me səkímiaha.”

Iesu rəgkiari ia nəpwəhien nəveginien ti nəfwakiien

16 “Nənə nəpən tihəpwəh naniiien nari mə tihəfwaki, hiəpwəh noien nənimemiaha rəpou rəmwhen ia kəuətəkəsua me kamho. Irəha kamho nənimenraha ruvehe mopəiti mə nərmama me tuhətoni mhəukurən mə kamhəpwəh naniiien nari. Iakani nīpərhienien tukumiaha i nərmama me nəha həuvəuvehi raka nərəkuien səvənraha.

17 Mətə nəpən ikuə tikəpwəh nəniiien nari mə tikəfwaki, ikaikuas ia nənimem, mahakwi oel ia nukwənem.

18 Nənə nərmama tuhəpwəh nətoniiien mə ikəpwəh nəniiien nari, mətə Tata səim sə nərmama həpkətoni mhə trətoni. Nənə Tata nəha səim sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuien mik.”

Iesu rəgkiari ia noeiteien nautə ia neiai

19 “Kímiaha tihəpwəh noeiteien nautə səkímiaha ia tīprənə i. Ia kwopun i uvne me mine nopweiiien krauouraha nari. Ia kwopun i rakres me kamheit-ehi nimwə, mamhəuvnimwə, mamhakres.

20 Mətə kímiaha tihaməkeikei mhoeite nautə səkímiaha ia neiai. Ia kwopun nəha uvne me

mine nopweiien kroupkouraha mhə nari. Rakres me həpkeitehi mhə nimwə mə tuhəuvnimwə mhakres.

²¹ Iakani iam̄nhi irə ti nəri nə mə kwopun nautə səim raməmak ik̄in, nətərigien səim traməmak mwi ik̄in.”

Iesu rəgkiari ia nəmri iərmama

²² “Nəmri iərmama in nə rauvei pen nukuraanien m n̄pwr̄an. Ro iam̄nhi irə tr̄ini m̄inuə nənimem ramasan, n̄pwr̄am pam trukuer ia nukuraanien.

²³ Mətə mə nənimem rərəha, n̄pwr̄am pam trukuer ia nəpitəvien. Tr̄ini m̄inuə nukuraanien ia rerim ro nəpitəvien irə, ikamarə ia nəpitəvien pərhien.”

Iesu rəgkiari ia iəmə asori kəru

²⁴ “Iərmama riti riwən ramo tukwini nari ko ro nəkwai iəmə asori kəru. Tr̄ini m̄inuə ro iam̄nhi irə, trokeikei riti, məmwəki riti, uə tr̄isiai riti n̄pkisiai mhə riti. Kimiaha ko hiəpkuvehi pəri mhə Kumwesən mine mane mho iəmə asori mi irə səkimiaha mə tiho pəri nəkwanrau.”

Iesu rəgkiari ia nətərig pikien ia narimnari me səvəi t̄iprənə i

²⁵ “Ro pen iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nətərig pikien ti n̄im̄ruien səkimiaha, mamhəres nəfe tihani uə nəfe tihənimwi. Tihəpwəh nətərig pikien ia n̄pwr̄amiaha, mamhəres nəfe tiharkahu i. N̄im̄ruien r̄ipko mhə səvəi nəveḡinien əpa. N̄pwr̄ai iərmama r̄ipko mhə səvəi tinari əpa.

²⁶ Hətə ro menu me i ia n̄imagouagou. Irəha

həpɔwəh nəpweiiən nari, mhəpɔwəh nesiiən nukwan, mhəpɔwəh noeiteien nəveginien ia nimwə sə kamoeite nəveginien ikin. Mətə Tata səkimiaha ia neiai raməkwməni irəha. Nənə ia nənimen kimiaha hiamasan pik mhəpi raka irəha.

²⁷ Sin ia kimiaha ko ro nimiruien səvənhi rəpɔwəmwis mwi səvəi nəpin ouihi a trini minuə ramətəriɡ pik tukwe? Kimiaha riti ko rīpko mhə nəri nəha.

²⁸ Ro iamīnhi irə rəfo hiamətəriɡ pik ti tinari? Hətoni ro tihinari me ia kwopun me mə kamhəfətə irə. Irəha həpɔwəh noien wok, mhəpɔwəh nitirien tinari.

²⁹ Mətə iakani pehe tukumiaha i Kig Solomon fwe kupwən nautə səvənhi rasori pik, mamarkahu tinari amasan me, mətə tinari səvənhi rīpkamasan mhə rəmwhen ia tihinari me i.

³⁰ Kimiaha nahatətəien səkimiaha rīpkiskai mhə. Kumwesən rauvei pen tinari amasan me m tihinari me, nəri auər a tihinari me kamhəmīru ipwet mətə trakwakwi haukei, mhəsas, kuvani ia napw. Mə Kumwesən ramo iamīnha irə, in truvei pehe mwi tinari m kimiaha məpi raka.

³¹ Ro pen tihəpɔwəh nətəriɡ pikien, mamhəres mə, ‘Tsani nəfe?’ uə ‘Tsənimwi nəfe?’ uə ‘Tsarkahu ia nəfe?’

³² Nərmama səməme həreirei Kumwesən kamhətui əmisə nəveginien mine tinari. Nənə Tata səkimiaha ia neiai ruvəukurən raka narimnari me i mə tihaməkeikei mhəuvehi.

³³ Mətə kimiaha tihəkupwən mhətui əmisə nitətə sə in ramərimənu irə mine noien atukwatukw me

səvənhi, nənə in truvei pehe mwi narimnari me pam i m kimiaha.

³⁴ Ro pen kimiaha tihəpwəh nətərig pikien ti nəfe trakwakwi. Narimnari me səvəi trakwakwi səvəi trakwakwi. Nəsəsaiuen me səvəi nəp'in kuatia nəmwhen raka."

7

Iesu rəgkiari ia nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha

¹ "Kimiaha tihəpwəh nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha kamo Kumwesən rəkiri mwi kimiaha ti noien ərəha me səkimiaha.

² Nəkiriien səkimiaha sə hiaməkiri nərmama irə, tukəkiri mwi kimiaha irə. Nərpw'inien səkimiaha sə hiamo m nərmama tukərpw'in pehe mwi m kimiaha.

³ Rəfo ikamətə nimwəkmwəki nei sə raməmak ia nəmri piam, mətə ipkətə mhə nīpəri nei asori sə raməmak ia nənimem?

⁴ Trini minuə nīpəri nei asori raməmak ia nənimem, rəfo iakamini pen ti piam mə, 'Əseni iou, pwəh iakiskəri raka nimwəkmwəki nei sə raməmak ia nənimem'?

⁵ Ik iərmama sə ikamo kəuətəsuə tikaməkeikei mukupwən muvehi raka nīpəri nei asori sə raməmak ia nənimem, kurirə irə ikətə amasan nari mə tikiskəri raka nimwəkmwəki nei sə raməmak ia nəmri piam.

⁶ Kimiaha tihəpwəh nuvei penien nari sə ro ik-inan m kuri me. Rərəha mə kuri me nəha hərəri mhahi testesi nīpwrāmiaha. Tihəpwəh nərarki

---

6:34: Eks 16:4,19, Mat 6:11   **7:1:** Rom 2:1, 1Kor 4:5, Jem 4:11-12

7:2: Mak 4:24   **7:6:** Mat 10:11

penien nəri amasan nənimen rutə pik revən ti pikə me. Rərəha mə pikə me nəha havən irə ia nisunraha.”

Iesu rini mə tikəres nari, mətui nari, mikunkun ia təpinhə

⁷ “Trini minuə hiokeikei nari riti, ramasan mə tihəres, nənə tukuvei pehe m kimiaha. Tihətui əmisə i, nənə tihətoni. Tihəkunkun ia təpinhə, nənə tukəsevər tukumiaha.

⁸ Iərmama sə raməres nari, truvehi nari. Iərmama sə ramətui əmisə nari, trətoni. Iərmama sə rakunkun ia təpinhə, tukəsevər tukwe.

⁹ Sin ia kimiaha nəpin iəkunouihhi səvənhi rəres bred, truvei pen kəruətərei min,

¹⁰ uə rəres nəmu truvei pen snek? Rekəm!

¹¹ Kimiaha tihaməkeikei mhəuvei pen narimnari amasan me m nəkwərhakwərha me səkimiaha. Mə kimiaha i nəkur ərəha hiəukurən noien iamihhi, hiaməfətərig ia Tata səkimiaha ia neiai? In truvei pen narimnari amasan me rasori mwi m nərmama səməme kamhəres in tukwe.

¹² Ro pen nəfe noien kimiaha hiokeikei mə nərmama tuho ia kimiaha, kimiaha mwi tiho ia nirəha, ti nəri nə mə in i nipwrai nəgkiariien me ia Loa səvəi Moses mine nəkukuə me səvəi profet kupwən me.”

Iesu rəgkiari ia suatuk kəru

¹³ “Kimiaha tihaməkeikei mhəukurau ia ket ouihi. Iakani iamihhi irə ti nəri nə mə ket asori

---

7:7: Mak 11:24, Jon 14:13, 15:7, Jon 16:23-24   **7:8:** Jem 1:5, 1Jon 3:22, 1Jon 5:14-15   **7:11:** Jem 1:17   **7:12:** Mat 22:39-40, Luk 6:31, Rom 13:8-10   **7:13:** Jon 10:7,9

mine suatuk sə rıməru ramevən ti nemhəien. Nərmama həpik kamhəukurau ia ket nəha.

14 Mətə ket ouihi mine suatuk əknekın ramevən ti nimiruien. Nərmama houihi a kamhətə suatuk nəha.”

Iesu rəgkiari ia noien səvəi profet eikuə me

15 “Kimiaha tihaməsiari ti profet eikuə me. Irəha tuhəuvehe tukumiaha mhəvi sipsip me ia nirəha, mətə rerinraha rəmwhen ia kuri əprmin me.

16 Kimiaha tihətə irəha, mhəukurən mə irəha profet eikuə me, ti nəri nə mə noien səvənraha trahatən pen. Rəfo, ko kesi nukwai krep ia rəhi, uə nukwai niemis ia nəkwus sə ro rirevın me? Rekəm!

17 Nei amasan raukuə kwənkwai nei amasan, mətə nei ərəha raukuə kwənkwai nei ərəha.

18 Nei amasan ko rəpwəh nukuəien kwənkwai nei ərəha. Nei ərəha ko rəpwəh nukuəien kwənkwai nei amasan.

19 Nei me pam səməme həpkukuə mhə kwənkwanraha sə ramasan kamərai əmwesi irəha, kamərarki pen ia napw.

20 Ro pen kimiaha tihətə irəha mhəukurən mə irəha profet eikuə me ti nəri nə mə noien səvənraha trahatən pen.

21 Nərmama həpik kamhəkwein iou mə, ‘Iərimənu, Iərimənu,’ mətə rıpkə mhə irəha pam tuhəuvnimwə mhə ia nitətə ia neiai.^a Iərmama

---

7:14: Wok Me 14:22   **7:15:** Mat 24:4,24, Wok Me 20:29, 2Tes 2:1   **7:16:** Kal 5:19-22, Jem 3:12   **7:19:** Mat 3:10, Luk 3:9, Jon 15:6   **7:20:** Mat 12:33   **7:21:** Luk 6:46, Mat 21:31, Rom 2:13, Jem 1:22,25   ^a **7:21:** Nəpın rıpk Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nıpwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

sə ramo nəkwai Tata səiου sə ramarə ia neiai in truvnimwə.

²² Ia nəp̄in nəha nərmama həp̄ik tuhəni pehe tukw iou i mə, ‘Iərimənu, Iərimənu, ia nəghim kimaha iahənəvisau m nərmama. Ia nəghim kimaha iahənəkoui irapw nəremhə me ia nərmama. Ia nəghim kimaha iahəno nimtətien asori me r̄ip̄ik. Rəfo ia kimaha?’

²³ Mətə iou takini pen atukwatukw ti nirəha i mə, ‘Iou iap̄kukurən raka mhə kimiaha ia nəp̄in riti. Kimiaha nərmama me hiamō noien ərəha, həuvən isipw̄in tukw iou.’ ”

Iesu rəgkiari ia iərmama mi sə krauvrhəkin nimwə

²⁴ “Iərmama sə r̄iregi nəgkiariien me i səiου, mamō nəfe iakiməni, in trəmwhen ia iərmama riti rukurən nari muvrhəkin nimwə səvənhi ia təkure kəruətərei.

²⁵ Nəp̄in nesən rauə; iapiwən raiu, nimətəgi rəsua ia nimwə nəha, mətə nimwə nəha rəpwəh nimweiiēn ti nəri nə mə kiməuvrhəkin pen ramərer əknekin ia təkure kəruətərei.

²⁶ Mətə iərmama sə r̄iregi nəgkiariien me i səiου, məpwəh noien nəfe iakiməni, in trəmwhen ia iərmama riti r̄ireirei nari muvrhəkin nimwə səvənhi ia n̄ip̄ək̄ir.

²⁷ Nəp̄in nesən rauə; iapiwən raiu, nimətəgi ruvehe məsuə ia nimwə nəha, nənə nimwə nəha r̄imwei. Nəp̄in r̄imwei irə ruvehe mərəha pam.”

²⁸ Nəp̄in Iesu r̄ini pam nəgkiariien me i, nərmama me həkəri asori nari ia nahatəniēn səvənhi,

29 ti nəri nə mə in rahatən irəha rəmwhen iərmama sə rauvehi nasorien ruku pen ti Kumwesən. In ropə ia nahatən me səvənraha səməme kamhahatən Loa.

8

Iesu ro iərmama riti nemhəien skai ro tekın ruvehe məsanin

1 Nəpın Iesu reiwaiu ia təkuer nəha, nərmama həpik kamhəkuriə i.

2 Nənə iərmama riti nemhəien skai riti ro tekın ruvehe tukwe in, minimwi nukurhun mi ia nənimen, mini mə, “Tərimənu. Mə rerim ragien, ko iko iou iakəmher?”

3 Nənə Iesu rosə pen rəgin, mirapi in, mini mə, “Rerik ragien. Tikuvehe məmher.” Təkwtəkwuni a nemhəien səvəi iərmama nəha raraka irə. Nipwran ruvehe məmher mwi.

4 Nənə Iesu rini pen tukwe in mə, “Tikətui amasan tukwe, məpwəh niniien nəfe iakino mik ti iərmama riti. Mətə tikevən atukwatukw ti pris^a pwəh rətoni nipwram mə rəmher. Tikuvei pen nəfe m Kumwesən sə Moses rıməni. Nərmama me tuhətoni həukurən mə nemhəien i ruvəiwən ia nipwram.”

Iaruagən riti səvəi nəkur Rom ramahatətə ia Iesu

5 Iesu revən mapirapw ia taon nəha Kapaneam. Iaruagən riti səvəi nəkur Rom nəha ikin in rasori

---

7:29: Mak 1:22, Luk 4:32, Jon 7:46   8:4: Lev 14:1-32, Mat 9:30, Mak 7:36, Luk 17:14   ^a 8:4: Pris me nəha Iesu raməgkiari ia nirəha, irəha nimwipwi Eron me. Fwe kupwən irəha kamho wok ia nimwə səvəi Kumwesən fwe Jerusalem.   8:5: Jon 4:47

ia naruagən me irəha pam hantret. Ruvehe ti Iesu, mæres mæ,

⁶ “Iərimənu. Ko ikasitu ia nirak? Iərmama sə ramo tukwini nari miou raməmak fwe ia nəkwai nimwə səiou, mamregi rərəha anan, ko ripkavən mhə.”

⁷ Miregi Iesu rini pen tukwe in mæ, “Iou takuvehe mo in ruvehe məsanin.”

⁸ Mətə iəmə asori səvəi naruagən me rini mæ, “Iərimənu. Ripko mhə iou iəmə amasan riti. Iapkamwhen mhə mæ tikuvehe muvniwə ia nimwə səiou. Mətə tikini a nəkwam, nənə pwəh iərmama sə ramo tukwini nari miou ruvehe məsanin. ⁹ Iou mwi iərmama riti sə iakamarə tegin nəmə asori me. Naruagən me nepwīn mwi kamharə tegin iou. Nəpīn iakini pen ti riti mæ ‘Evən,’ in trevən. Nəpīn iakini pen ti riti mwi mæ ‘Uvehe,’ in truvehe. Nəpīn iakini pen ti iərmama sə ramo tukwini nari miou mæ ‘O nəri,’ in tro.”

¹⁰ Nəpīn Iesu riregi nəgkiariien nəha, rərkərinari, mini pen ti nərmama səməme kamhəkurirə in mæ, “Iakani nīpərhienien tukumiaha i mæ iou iapkatə raka mhə iəmə Isrel riti nahatətəien səvənhi riskai rəmwhen ia nahatətəien səvəi iəmə Rom i.

¹¹ Iakani pehe tukumiaha i mæ nərmama həpik ripko mhə irəha nəkur Isrel tuhəuku pen ia nīkaren parei mine nīkaren peraha mhəuvehe mhani pəri nari irəha Epraham mine Aesak mine Jekop ia Nītətə ia Neiai.^b

---

8:10: Mat 15:28   **8:11:** Sam 107:3, Luk 13:29   **b 8:11:** Nəpīn ripik Matiu rani nəgkiariien i mæ “Nītətə ia neiai.” Nīpwrai nəgkiariien i in i “Nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

12 Mætə nəkur Isrel, irəha nɪpwnətɪ nɪtətə nəha, tukərarki irapw irəha həpɪk fwe iruə ia kwopun rɪpɪtəv ɪkɪn. Ia kwopun nəha tuhasək, mhahi tərɪni revɪnrəha.”

13 Nənə Iesu rɪni pen tɪ ɪəmə asori səvəi naruaɡən me mə, “Evən. Iərmama sə ramo tukwɪni nari mik trəsənɪn rəmwhən ɪkɪni nɪpərɪhɪenɪen mə tako mik.” Təkwtəkɪwuni a irə ɪərmama sə ramo tukwɪni nari m ɪəmə asori səvəi naruaɡən me ruvehe məsanɪn.

Iesu ro mama səvəi Pita ruvehe məsanɪn

14 Kurirə ɪkɪn Iesu revən muvnmɪwə ia nɪmwə səvəi Pita, mətonɪ kaka pran səvəi Pita raməmək maməkɪwɪeɪ fɪfa.

15 Iesu rɪrɪpɪ rəɡɪn, nənə nemhəɪen raraka irə. Prən nəha rɪskəmter, mɪnaməpnəpenə nəveɡɪnɪen sənəni.

16 Ia nəpɪn nəha ia nəruarəv meri ruvəɪvə irəha həuvehi nərmama həpɪk nəremhə me kamharə ia nɪrəha həuvehi irəha mhəuvehe tɪ Iesu. In rɪni a nəɡkɪarɪɪen səvənɪhi, məkoui irapw nənɪmɪwɪn ərəha me irə, mo mɪwɪ səməme kamhemhə irəha pam həuvehe mhəsənɪn.

17 Narɪmnari me i həɪer pehe ɪamɪnɪhi mə nəɡkɪarɪɪen səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In rɪmənɪ mə, “In ruvehi nemhəɪen me səkɪtaha mɪne nəmɪsəɪen me səkɪtaha.”

Iərmama kəru krouokeɪkeɪ mə troukurirə Iesu

18 Nəpɪn Iesu rətɪni mə nərmama me həpɪk hərər kurau kurau irə, rɪni pen tɪ nərmama me səvənɪhi mə, “Pwəh səuvən mhəpɪ sɪmɪwɪn pen fwe ia nɪkare nui asori.”

19 Ia nǎpɪn nǎha iahatən riti sǎvǎi Loa ruvehe mɪni pen tukwe in mǎ, “Iahatən, takukurirǎ ik kwopun pǎku tikevǎn ikin.”

20 Miregi Iesu rini pen tukwe in mǎ, “Kuri ǎprmin me sǎvǎnraha nɪpǎg rarǎ. Menu me ia nɪmagouagou tǎpwagenraha rarǎ. Mǎtǎ iou, Iǎmǎti Iǎrmama, kwopun sǎiou riwǎn mǎ takapri ikin.”

21 Nǎnǎ iǎrmama riti mwi sǎ ramǎrer ia kwopun nǎha irǎha nǎrmama me sǎvǎi Iesu rini pen tukwe in mǎ, “Iǎrimǎnu. Takukurirǎ ik, mǎtǎ pwǎh iakukupwǎn mevǎn mɪnimwi raka sǎiou tata.”

22 Miregi Iesu rini pen tukwe in mǎ, “Nǎrmama sǎmǎme hǎpkukurirǎ mhǎ iou rǎmwhen mǎ hǎuvamhǎ raka. Tikukurirǎ iou, mǎpwǎh irǎha. Pwǎh irǎha hǎnimwi nǎrmama me sǎvǎnraha sǎmǎme hǎuvamhǎ.”

Iesu rinise nɪmǎtagi asori

23 Ia nǎpɪn nǎha Iesu rǎputǎ ia nɪtǎtǎ ouihi riti. Nǎrmama me sǎvǎnhi hǎkurirǎ in.

24 Irǎha hǎier mǎnamhǎuvǎn. Ripko mhǎ tui nɪmǎtagi asori riti riskǎmter ia tǎkure nui mo peiau peiau me rasori mɪnakuǎr ia nɪtǎtǎ ouihi sǎvǎnraha. Mǎtǎ Iesu ramapri.

25 Ro pen irǎha hǎuvǎn, mhǎsuǎpwiri in, mamhǎni mǎ, “Iǎrimǎnu! Tikuvehimiru kitaha! Na tsǎmwhenimw!”

26 Miregi Iesu rini pen ti nirǎha i mǎ, “Rǎfo kɪmiaha hɪamhekɪr? Kwa nahatǎtǎien sǎkɪmiaha ripkiskai mhǎ.” Nǎnǎ in riskǎmter mɪnise nɪmǎtagi mɪne nui asori mɪni mɪnuǎ troueiwaiu.

8:20: 2Kor 8:9

8:21: 1King 19:20, Jon 5:25

8:24: Sam 4:8

8:26: Mat 14:31, 16:8, Sam 89:9

Təkwtəkwuni a mwi narimnari me pam həuvehe mhəmərinu.

²⁷ Nərmama me səvənhi nənimenraha rier. Irəha həni mə, “Nəfe i iərmama nimətagi mine nui krauo nəkwān?”

Iesu rəkoui irapw nəremhə me nepwīn ia iərmama Katara kəru

²⁸ Nəpīn Iesu rier pen ia nīkare nui asori ia tənə səvəi nəmə Katara, iərmama kəru krouier ia kwopun kanīmwi nərmama ikin, rouvehe tukwe in ia suatuk. Nəremhə me kamharə ia nīrau, mamho irau kraouisi nərmama. Iərmama riti riwən ko rukurau ia suatuk ia kwopun nəha.

²⁹ Nəpīn irau krouətə Iesu, krouəkwein əpwəmwis, rouni mə, “Tini Kumwesən, ikuvehe mə tiko nəfe ia kimaha? Rosi tiko nəmisəien m kimaha, mətə ripko mhə ihi nəpīn atukwatukw səvənhi uə?”

³⁰ Mətə toue pikə me həpik kamhərku ia kwopun nəha isipwīn kwopti ti nīrəha.

³¹ Nəremhə me nəha hase Iesu, mhəni mə, “Trini mīnuə ikəkoui irapw kimaha, pwəh ikərhi pen kimaha iahəuvən ia reri pikə me nəha.”

³² Miregi Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Həuvən!” Ro pen irəha həier ia iərmama mi nəha, mhəuvən ia reri pikə me. Təkwtəkwuni a mwi pikə me pam haiu, mheiwaiu ia nəpatu, mhəsas pen ia təmwei nui asori, mhəmwheñimw.

³³ Nərmama səməme kamhətui ti pikə me hap, mhəuvən ia taon səvənraha, mhəni irapw narimnari me pam nəha irəha hənətoni. Irəha həgkiari

pik ia nāfe Iesu rino ia iāmā mi nāha nāremhā me hānarā ia nirau.

³⁴ Nārmama me pam ia taon nāha hāier mā tuhātā Iesu ia suatuk. Nāpīn hātōni, hase in mā trāpwāh tēnā sāvānraha mamevān.

9

Iesu ro iārmama riti nisun mi krouemhā ruvehe māsanin

¹ Nānā Iesu rāputā ia nītātā ouihi, māpi simwīn mwi ia nui asori, muvehe ia taon sāvānhi.^a

² Ia kwopun nāha nārmama nepwīn hāuvehi iārmama riti mhāuvehi mhāuvehe tukwe. Iārmama nāha ramapri ia nīmāhan sāvānhi nisun mi krouemhā. Nāpīn Iesu rātōni nahatātāien sāvānraha, rini pen ti iārmama sē nisun mi krouemhā mā, “Nārik. Tikāpwāh nehekārien. Iakīnenouenou raka noien ārāha me sām.”

³ Nāpīn Iesu rini nāgkiariien nāha nahatān me nepwīn sāvāi Loa hāgkiari mīnraha me, mhāni mā, “Iāmā i rani ārāha Kumwesān.”

⁴ Mātā Iesu ruvāukurān raka nātārigien sāvānraha, mīni mā, “Rāfo rerīmīaha ramrhi ārāha iou iamīnhi irā?”

⁵ Nāgkiariien mi sē pāku nāha rīmāru tukw iou ti nīniien: nāgkiariien i mā, ‘Iakīnenouenou raka noien ārāha me sām,’ uā nāgkiariien i mā, ‘Ārer māvān?’

⁶ Mātā iakokeikei mā kīmīaha tihāukurān mā iou, Iāmāti Iārmama, iakauvehi nasoriien ia tiprānā i. Iakukurān nenouenouiēn noien ārāha me.” Nānā Iesu rini pen ti iārmama sē nisun mi krouemhā

9:1: Mat 4:13   **a 9:1:** Taon nāha Iesu revān ikīn nāghīn nā Kapaneam.   **9:4:** Mat 12:25, Luk 9:47, Jon 2:25   **9:6:** Jon 17:2, 5:8

mə, “Ərer, muvehi nıməhan səim, mavən mamevən fwe imwam.”

⁷ İəmə nəha rərer, mavən, mevən fwe imwəni.

⁸ Nəpın nərmama hətoni nəri nəha, həhekır, nənə həuvehi utə nəghi Kumwesən ti nəri nə mə in ruvei pen nasoriien m nərmama mə tuho iamınhi irə.

Iesu rəkwein Matiu mə trukurirə in

⁹ Nəpın İesu rəpwəh kwopun nəha mamevən, rətoni iərmama riti nəghın nə Matiu raməkure ia nımwə kamərəku pen takis ikın. İesu rını pen tukwe in mə, “Kurirə iou.” Nənə Matiu rıskəmter mukurirə in.

¹⁰ Kurirə irə İesu revən maməni nari ia nəkwai nımwə səvəi Matiu. Nərmama kamərəku pen takis mınraha mine nərmama ərəha me nepwın mwi həpık həuvehe mamhani pəri nari irəha min mine nərmama me səvənhi.

¹¹ Nəpın Fərısı me hətoni, həni pen ti nərmama me səvənhi mə, “Rəfo ia hatən səkimiaha raməni pəri nari irəha nərmama kamərəku pen takis mınraha mine nərmama ərəha me nepwın mwi?”

¹² Mətə nəpın İesu rıregi, rını mə, “Nərmama həsanın tuhətui tokta ti nəfe? Mətə nərmama kamhəmhə kamhətui tokta.

¹³ Ramasan mə kimiaha tihəuvən kahatən kimiaha ia nıpwrai nəgkiariien i Kumwesən rıməni ia Nəkukuə İkinan mə, ‘İakəpwəh nokeikeiien mə nərmama tuhousi əpune nərimıru me mhəuvehi pehe miou, mətə iakokeikei mə irəha tuhapi ti nirəha me.’ ” Nənə İesu rarə mını mwi mə, “İakani iamınhi irə ti nəri nə mə iapkuvehe mhə

mə takəkwein nərmama atukwatukw me, mətə iakuvehe mə takəkwein nərmama ərəha me.”

Noien vi ko rīpkuvehe mhə mo kuation irau noien iviis

¹⁴ Ia nəpīn nəha nərmama me səvəi Jon Paptas həuvehe ti Iesu, mamhəni mə, “Rəfo kimaha mine Farisi me iahaməpwəh naniiēn nari ti nəfwakiēn, mətə nərmama me səim həpwəh noien iamīnhi irə?”

¹⁵ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama ia nəveginien i kamo ti narə viien səvəi iərman mine pran tuhaməkeikei mhani nari, mamhagien, ti nəri nə mə iərman sə rīpkarə vi a irau pran səvənhi ramarə irəha mīnraha. Rīpkatukwatukw mhə mə rerīnraha trəpou ia nəpīn nəha. Mətə trīpkuvehe ia nəpīn sə tukuvehi raka iərman sə rīpkarə vi a irau səvənhi pran trīpkarə mhə mwi irəha mīnraha. Ia nəpīn nəha irəha tuhəpwəh naniiēn nari ti nəfwakiēn.

¹⁶ Iərmama riti riwən ko ruvehi nīpəri tinari vi mītiri tukuahag ia ruei tinari iviis. Trini mīnuə ro iamīnhi irə, tinari vi truvi tərini nənə meitehi asori mwi.

¹⁷ Iərmama riti riwən ko rətəgi pen waen vi ia tiki waen tui me sə kino ia teki nəni. Trini mīnuə ro iamīnhi irə, tiki waen tui me tuhəsisī mhəpəruə ti nəri nə mə həvəskai raka. Waen traris pam, nənə tiki waen me tuhərəha. Mətə waen vi tukətəgi pen ia tiki waen vi me sə hamərməru ihi mə

waen vi mine tiki waen vi me irau pəri trouəmak amasan.”^b

Iesu romasan pran riti marə momasan mwi prən ouihi riti

¹⁸ Nəpɪn Iesu rani narimnari me nəha ti nirəha i, təkwtəkɥuni a mwi iəmə asori riti səvəi nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel ruvehe tukwe in, minimwi nukurhun mi ia nənimen, mini mə, “Prənouihi səiou rɪpkemhə a i, mətə tiko muvehe, məmrutə rəgim irə, nənə in trimiru mwi.”

¹⁹ Ro pen Iesu rɪskəmter irəha nərmama me səvənhi, mhəkurirə iəmə nəha.

²⁰ Pran riti fwe ikin ramemhə ia nemhəien səvəi nɪpran. Nemhəien nəha rɪnarə rerɪn irə muvehi nuk twelef. Təkwtəkɥuni nəha rukurirə Iesu, muvehe, mɪrapi nusvenhi tɪnari səvənhi.

²¹ In ro iamɪnhi irə mine ti nəri nə mə rerɪn ramrhi mə, “Rosi ko iakrapi tɪnari səvənhi, ko iakuvehe məsanɪn.”

²² Nəpɪn rɪrapi tɪnari səvəi Iesu, Iesu ruvsini, mətoni prən nəha, mini mə, “Prən i. Tikəpwəh nehekɪrien. Nahatətəien səim rɪno raka ik ikuvehe məsanɪn.” Təkwtəkɥuni a prən nəha ruvehe məsanɪn.

²³ Kurirə irə Iesu revən mapirapw ia nimwə səvəi Jaeras, mətoni nərmama səməme kamhani nɪpu səvəi nemhəien mine nərmama həpɪk kamho nurɪgrɪgien asori.

---

b 9:17: Iesu rusipekin ia nɪpəri tɪnari vi mine tɪnari ivɪs, marə mini mwi tiki waen tui me mine tiki waen vi me. Nusipekinien mi nəha nɪpwrانrau mə nahatənien vi səvəi Iesu tɪrɪkesi pen mhə nahatənien tui sə nəkur Isrel kamharə irə. **9:21:** Mat 14:36

24 In rini mæ, “Hæier. Prænouihi næha rīpkemhæ mhæ, mætæ ramapri a.” Iræha hæregi haris ia Iesu.

25 Mætæ næþin hæmæier irapw iræ, in ruvniwæ, muvehi rægi præn ouihi næha, nænæ in rimiru mærer.

26 Nænæ nævisaiien sævæi næri i revæn ia kwopun me pam ia tænæ næha.

Iesu romasan iærmama kæru nænimenrau rīfwæ

27 Næþin Iesu ræpwæh kwopun næha mamevæn, iærmama kæru nænimenrau rīfwæ kroukuriræ in, rouækwein æpwæmwis, rouni mæ, “Kwænækwus sævæi Kig Tevit! Api tukumrau!”

28 Næþin Iesu ruvniwæ ia nækwai nimwæ, iærmama mi næha næmrinrau rīfwæ krouvehe tukwe in. Nænæ Iesu rini pen ti nirau i mæ, “Kimirau irouni nīperhienien mæ iakukuræn noien næri i uæ rekæm?”

Miregi irau krouni mæ, “Ouæh, Iærimænu.”

29 Ro pen in rirapi næmrinrau, mini mæ, “Itæ. Pwæh iakomasan nænimemirau rukuriræ pen a nahatætæien sækimirau.”

30 Nænæ nænimenrau rætui, irau krouætæ nari. Nænæ Iesu rinise pen æknekīn ti nirau i mæ, “Kimirau tirouætui amasan tukwe, rouæpwæh nīnīien næfe iakino m kimirau ti iærmama riti.”

31 Mætæ irau krouæpwæh in, rouevæn rouævisau næfe Iesu rino minrau nægkiariien sævænrau ruviris mevæn ia kwopun me pam ia tænæ næha.

Iesu romasan iærmama riti sæ iæremhæ raræ iræ

32 Næþin iærmama mi næha krouærari rauevæn, tækwækwuni næha nærmama nepwīn hæiri iærmama riti, mhæiri mhæuvehe ti Iesu. Iærmama

nəha ko rɪpkəgkiari mhə ti nəri nə mə iəremhə rarə irə.

³³ Nəpɪn Iesu rəkoui irapw raka iəremhə nəha, iərmama nəha rɪnaməgkiari. Nənə nərmama me hətoni həkərinari irə, mamhəni mə, “Kitaha səpkətə raka mhə nari riti iamɪnhi ia tənə Isrel.”

³⁴ Mətə Farisi me həni mə, “In rauvehi nɪskaiien səvəi iəremhə sə in rasori ia nəremhə me, maməkoui irapw nəremhə me irə.”

Iesu rerɪn rərkwəpɪr ti nərmama

³⁵ Ia nəpɪn nəha Iesu revən ia taon me mɪne rukwənu me pam, mamahatən nərmama ia nəkwai nɪmwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməvisau nəgkiariien amasan ia nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mamomasan nərmama me pam səməme kamhemhə ia nemhəien me səpəmsəpə mɪne səməme nemhəien rouraha nɪpəri nɪpwrənraha.

³⁶ Nəpɪn in rətoni nərmama həpɪk anan, rerɪn rərkwəpɪr ti nɪrəha, ti nəri nə mə haməmwur pɪk, mhənəpou. Irəha həmwən ia sipsip me nepwɪn iərmama riwən trətə amasan irəha.

³⁷ Ro iamɪnhi irə Iesu rɪni pen ti nərmama me səvənhi mə, “Nəveginien sə ruvəmruə raka fwe ia nəmhien rasori pɪk, mətə nərmama səməme kamhəpeki pehe houhi a.

³⁸ Ro iamɪnhi irə kɪmiaha tihaməkeikei mhəfwaki m Kumwesən sə ramərimənu ia nəmhien, mhəres in mə trərhi pen nərmama nepwɪn mwɪ həuvən fwe ia nəmhien səvənhi

---

9:33: Mak 2:12   **9:34:** Mat 12:24, Mak 3:22, Luk 11:15   **9:35:** Mat 4:23, Mak 1:39   **9:36:** Mat 14:14, Nam 27:17, 1King 22:17, Esik 34:5   **9:37:** Sek 10:2, Mak 6:34, Luk 10:2

mhəpeki nəveginien sə ruvəmruə, mhəpeki mhəuvehe.”^C

10

Iesu rərhi pen nərmama səvənhi twelef həuvən mhəvisau

¹ Iesu rəkwein pen nərmama səvənhi twelef həuvehe tukwe. Nənə in ruvei pen nasorien mīnraha. Ia nasorien nəha irəha həukurən nəkoui irapwien nənimwīn ərəha me ia nərmama, mhəukurən mwi nomasanien nərmama me pam səməme kamhemhə ia nemhəien me səpəmsəpə.

² Aposol me nəha irəha pam twelef nəghīnraha me i: Sə rukupwən Saemon (iəmə sə kani mə Pita), mīne Antru piəvi Saemon, mīne Jemes tīni Sepeti, mīne Jon piəvi Jemes,

³ mīne Filip, mīne Patolomiu, mīne Tomas, mīne Matiu (iəmə sə kupwən kamərəku pen takis min), mīne Jemes tīni Alfeas, mīne Tateas,

⁴ mīne Saemon (iəmə sə kupwən rakurirə ia nəmə me nəha kamhəmwur mə tuhəkoui irapw nəkur Rom), mīne Jutas Iskariot (iəmə sə ruvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in).

⁵ Nəmə me nəha twelef Iesu rərhi pen irəha, maməvəhag mīnraha, mani mə, “Kimiaha tihəpwəh nəvənien ti nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel, mhəpwəh mwi nuvnimwəien ia taon riti səvəi nəkur Sameria.

C 9:38: Iesu rusipekin ia nəveginien sə ruvəmruə ia nəmhien. Nusipekinien nəha nīpwran mə nərmama həpik hənoraka rere mə tuhəuvehe ti Iesu, mətə nərmama səməme tuhasitu ia nīrəha, mhəiri irəha mhəuvehe houih i. **10:1:** Mak 6:7, Luk 9:1 **10:5:** Wok Me 13:46

⁶ Mətə kímiaha tihaməkeikei mhəuvən əpa ti nəkur Isrel. Irəha həmwhen ia sipsip me hənəruei.

⁷ Nəp̄in kímiaha hiamesi pen suatuk səkímiaha mamhəuvən, tihəni irapw iam̄inhi irə mə, ‘N̄itətə ia neiai ruvəuvehe ipaka.’^a

⁸ Kímiaha tihaməkeikei mho nərmama səməme kamhemhə həuvehe mhəsani. Səməme həuvamhə, kímiaha tiho irəha hətui mwi. Səməme nemhəien skai ro tek̄inraha, kímiaha tiho irəha həuvehe mhəmher. Səməme nəremhə me kamharə ia nirəha, kímiaha tihəkoui irapw nəremhə me nəha ia nirəha. Nasoriien i iakauvei pehe m kímiaha hiəpkuvehi mhə nənimen. Ro pen kímiaha tihasiu ia nərmama me irə, mhəpwəh nəresien nərəkuien tukwe.

⁹ Kímiaha tihəpwəh nuvehien kol uə silva uə kapa uə mane riti mwi mhəvai pen ia pəket me səkímiaha.

¹⁰ Kímiaha tiharkahu karkahu kuatia a, mhəuvei pen put, mhəuvehi tənəripw mine kask̄in səvəi navəniien səkímiaha, mətə tihəpwəh nuvehien sə rəkwaku. Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə kímiaha hiəmwhen ia nərmama kamhowok. Ratukwatukw mə nəkur me nəha tuhəkwməni kímiaha, mhəuvei pehe nəfe riwən təni kímiaha.

¹¹ Nəp̄in kímiaha tihəuvən ia taon riti uə rukwənu riti, tihətui iərmama riti sə in rer̄in ragien mə truvehi puvnimwə kímiaha ia nimwə səvənhi, nənə tihamarə ik̄in meste nəp̄in tihəier irə.

10:6: Jer 50:6, Mat 15:24   **10:7:** Mat 3:2, 4:17, Luk 10:9,11

a 10:7: Nəp̄in rip̄ik Matiu rani nəgkiariien i mə “N̄itətə ia neiai.” Nəpwrai nəgkiariien i in i “N̄itətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

10:8: Wok Me 20:33   **10:9:** Luk 10:4   **10:10:** Nam 18:31, Luk 10:7, 1Kor 9:14, 1Tim 5:18

12 Nəp̄in tihəuvnimwə ia nimwə nəha tihəkwein amasan ia nirəha mhəni mə, ‘Nəmər̄inuien ramarə tukumiaha.’

13 Nənə tr̄ini minuə nərmama ia nəkwai nimwə nəha rer̄inraha ragien mə tuhəuvehi puvnimwə pehe k̄imiaha, nəmər̄inuien nəha sək̄imiaha tra-marə ti nirəha, mətə mə rer̄inraha r̄ipkagien mhə tukumiaha, nəmər̄inuien nəha sək̄imiaha tr̄ir̄er̄ig mwi tukumiaha.

14 Nənə tr̄ini minuə nərmama nepw̄in həpwəh nəsev̄erien ia rer̄inraha tukumiaha uə həpwəh nət̄er̄igien ia nəḡkiariien me sək̄imiaha, nəp̄in k̄imiaha tihəier ia nimwə səv̄ənraha uə taon səv̄ənraha, tihaməkeikei mhounouini raka nimək̄wrur ia nisumiaha, mhahatən pen mə irəha həno noien ərəha.

15 Iakani n̄ip̄ər̄hienien tukumiaha i ia nəp̄in nəha Kumwesən tr̄ərpw̄in noien ərəha me irə nərpw̄inien səv̄ai nərmama ia taon nəha tr̄iskai m̄əpi raka nərpw̄inien səv̄ai tənə Sotom mine Komora fwe kupwən.”

Iesu r̄ini mə tukometə nərmama me səv̄ənhi

16 “Həregi ro. Iakamər̄hi pen k̄imiaha mə tihəuvən mhəmwhen ia kw̄əti sipsip me sə kamhərer ia kurkwai kuri əpr̄m̄in me. Ro pen k̄imiaha tihaməkeikei mho rəmwhen ia nərim̄iru sə rukurən nari m̄ine nərim̄iru sə noien səv̄ənhi rəmher.

17 Kimiaha tihaməsiari nərmama me. Irəha tuhəuvei pen k̄imiaha ia r̄əgi nəmə asori me mə irəha tuhəkiri nəḡkiariien sək̄imiaha. Irəha

10:12: Luk 10:5-6   **10:14:** Luk 10:10-12, Wok Me 13:51, 18:6

10:15: Mat 11:24, Jut 7   **10:16:** Luk 10:3, Jon 10:12, Wok Me 20:29, Rom 16:19   **10:17:** Mak 13:9-11, Luk 12:11-12, Luk 21:12-15

tuhərisi mwi kɪmiaha ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel.

¹⁸ Ti nəri nə mə kɪmiaha nərmama me səiou, irəha tuhəuvehi kɪmiaha, mhərpwi irapw kɪmiaha ia nəmri kig me mine ia nəmri nərmama səməme kamhərimənu. Mətə mə irəha ho iamɪnha irə kɪmiaha tihəuvehi nəpɪn riti səkɪmiaha tihəni irapw nəgkiariien səiou irə ia nəmɪnraha mine ia nəmri nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel.

¹⁹ Nəpɪn nərmama tuhəuvei pen kɪmiaha ia rəgi nəmə asori me mə irəha tuhəkiri nəgkiariien səkɪmiaha, tihəpwəh nətərig pɪkien mə kɪmiaha tihəfni irə uə nəfe nəgkiariien tihəni. Kɪmiaha tihəpwəh nətərig pɪkien iamɪnhi ti nəri nə mə ia nəpɪn atukwatukw nəha tihəgkiari irə tukuvei pehe m kɪmiaha nəfe nəgkiariien tihəni.

²⁰ Rɪpko mhə nəgkiariien atukw səkɪmiaha tihəni, mətə Nənimwɪn səvəi Tata səkɪmiaha trəgkiari ia tərhumiaha.

²¹ Iərmama truvei pen piəvni anan ia rəgi nərməpə mə tukousi əpune. Tata me tuho mwi iamɪnhi ia tɪnɪnraha me. Nəkwərhakwərha me tuhəskəmter mhəni ərəha səvənraha me tata me mine mama me, mhəuvei pen irəha mə tukousi əpune irəha.

²² Nərmama me pam tuhəmwəki kɪmiaha ti nəri nə mə kɪmiaha nərmama me səiou. Mətə iərmama sə trərər əknekɪn ia nahatətəien səvənhi meste nərəhaien me i həuvehe mhəukurau pam, Kumwesən truvehimɪru in.

²³ Nəpɪn irəha tuhometə kɪmiaha ia taon riti,

10:18: Wok Me 25:23, 27:24   **10:20:** Jon 14:26, 1Kor 2:4   **10:21:** Maeka 7:6, Mat 10:35, Mak 13:12, Luk 21:16   **10:22:** Mat 24:9,13, Mak 13:13, Luk 21:17, Jon 5:18-21   **10:23:** Mat 16:28

kímiaha tihamækeikei mhap mhæuvæn ia taon æpæ riti. Iakani nîpærhienien tukumiaha i kímiaha tihæpkæuvæn pam mhæ ia taon me ia tənæ Isrel kuriræ iou, Iæmæti Iærmama, iakuvehe.

²⁴ Iærmama sæ kamahatæn in rîpkasori mhæ ia iahtatæn sævænhi. Iærmama sæ ramo tukwini nari rîpkasori mhæ ia iæmæ asori sævænhi.

²⁵ Trîni minuæ iærmama sæ kamahatæn in ruvehe minæmwhen ia iahtatæn sævænhi, uæ iærmama sæ ramo tukwini nari ruvehe minæmwhen ia iæmæ asori sævænhi, rerînrau tragien. Iou iæmæ asori sækímiaha, mætæ iræha hæmæni æræha iou mæ iou iæremhæ asori Pielsepul. Ro iamînhi iræ hiæukuræn mæ iræha tuhæni æræha anan mwi kímiaha nærmama me sæiou.

²⁶ Ro pen kímiaha tihæpwæh nehekîrien iræha. Narimnari me pam sëmæme hamærkwafæ tuhamækeikei mhæier irapw. Narimnari me pam sëmæme hamæmak afafa tukamækeikei kættoni kuvehi irapw ia nukuraanien.

²⁷ Næfe nægkîriien iakani pehe tukumiaha ia næpitævien, kímiaha tihamækeikei mhæni irapw ia nukuraanien. Næfe nægkîriien hiamregi kamæsiwæn iræ, kímiaha tihamækeikei mhæni irapw ia tækure nimwæ me.

²⁸ Kímiaha tihæpwæh nehekîrien nærmama sëmæme hæukuræn nousi æpuneien nîpwramiaha, mætæ ko hæpwæh nousi æpuneien nænîmwîmiaha. Mætæ kímiaha tihamækeikei mhehekîr Kumweşæn tî næri næ mæ in rukuræn nouraha pæriien nîpwramiaha mine nænîmwîmiaha ia kwopun napw asori rauæk ikîn.

29 Rerimiahā rirhi ro kwāti menu me. Nānimenraha reiwaiu. Kauvehi kēru ia silin sē rouihi anan kuatia. Mētā mā Tata sākimiahā rīpkāsēni mhā menu me nāha ko riti rēpwāh nīmweiiēn ia tīprānā memhā.

30 Hētā ro nīmwai nukwānemiahā, mētā Kumwesān rīnāvsini pam raka irāha.

31 Ro iamīnhi irā kīmiahā tihēpwāh nehekīrien. Ia nānimen kīmiahā hīamasan mwi mhāpi raka kwāti menu me nāha hāpīk.

32 Iārmama sē trīni irapw ia nāmri nārmama mā in iārmama riti sēiou, iou mwi takīni irapw ia nāmri Tata sēiou ia neiai mā in iārmama riti sēiou.

33 Mētā iārmama sē trīni irapw ia nāmri nārmama mā in rīreirei iou, iou mwi takīni irapw ia nāmri Tata sēiou ia neiai mā iakreirei in.”

Iesu rāgkiari ia nāmārinuiēn mīne nāvisāien

34 “Rērahā mā rerimiahā ramrhi iou mā iakuvehe mā tako nārmama ia tīprānā i harā ia nāmārinuiēn. Iapkuvehe mhā mā tako nārmama harā ia nāmārinuiēn, mētā iakuvehe mā tako nārmama hāuai irāha me, mhāvisā.

35 Iakuvehe mā tako
 ‘iārmama rāvisā irau tata sāvānhi,
 pran rāvisā irau mama sāvānhi,
 prīsini pran rāvisā irau kaka pran sāvānhi.

36 Iārmama riti trātoni
 mā nārmama sēmāme kamharā ia nākwai
 nīmwā sāvānhi tuhamām wāki in.’

37 Iārmama sē rokeikei pīk tata sāvānhi uā
 mama sāvānhi māpi raka in rokeikei iou, rēpwāh
 nāmwhēnien mā truvehe mo in iārmama riti

10:31: Mat 6:26, 12:12

10:33: Mak 8:38, Luk 9:26, 2Tim 2:12

10:37: Dut 33:9

səiου. Nənə iərmama sə rokeikei pik tini iərman uə tini pran məpi raka in rokeikei iou rəpwəh nəmwhenien mə truvehē mo in iərmama riti səiου.

³⁸ Iərmama sə rīpkuvehi utə mhə nei kamarkuauī səvənhi, məvrani mukurirə iou, rəpwəh nəmwhenien mə truvehē mo in iərmama riti səiου.

³⁹ Iərmama sə rokeikei mə trəkwtəmhiri nīmīruīen səvənhi trarfai irə. Mətə iərmama sə traraka ia nīmīruīen səvənhi tukw iou truvehē nīmīruīen rerin.”

Iesu rəgkiari ia nərəkuien səvəi nəkur atukwatukw me

⁴⁰ “Iərmama sə raməsevər ia rerin tukumiaha rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tukw iou. Nənə iərmama sə raməsevər ia rerin tukw iou rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin ti Kumwesən sə rīnərhi pehe iou iakuvehē.

⁴¹ Iərmama sə raməsevər ia rerin ti iərmama riti ti nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in profet, in truvehē nərəkuien səvənhi rəmwhen ia nərəkuien səvəi profet. Nənə iərmama sə raməsevər ia rerin ti iərmama riti ti nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in iərmama atukwatukw, in truvehē nərəkuien səvənhi rəmwhen ia nərəkuien səvəi iərmama atukwatukw.

⁴² Nənə iərmama sə truvei pen nui əkwiei a m iərmama riti ti nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in iərmama riti səiου, nəri auər a mə in reiwaiu ia nərmama nepwīn səiου, mətə iakani nīpərhiēnien tukumiaha i mə iərmama nəha traməkeikei muvehē nərəkuien səvənhi.”

10:38: Mat 16:24-25, Mak 8:34-35, Luk 9:23-24, Luk 17:33, Jon 12:25   **10:40:** Mak 9:37, Luk 10:16, Jon 13:20   **10:42:** Mat 25:40

11

Nərmama me səvəi Jon Paptaes həuvən mhətə Iesu

¹ Nəp̄in Iesu rəvəhag pam m nərmama səvənhi twelef, in rier ia kwopun nəha, mevən ia taon me səvəi nəkur Kalili mə trahatən irəha məvisau minraha.

² Ia nəp̄in nəha Jon Paptaes raməmak ia kalapus. Nəp̄in r̄iregi narimnari me Iesu Kristo ramo, in rərhi pen nərmama nepw̄in səvənhi

³ həuvən mə tuhəres pen Iesu i mə, “Ik i in i profet kupwən me kamhəni ik mə tikuvehe uə rekəm? Mə r̄ipko mhə ik i rosi kimaha tahətui səpə iti uə?”

⁴ M̄iregi Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha ti həuvən mhəni pen ti Jon nəfe hiəregi mhətoni.

⁵ Nərmama me nəmr̄inraha r̄ifwə hətui mhətə nari, nənə səməme nisunraha rərfe həvi atukw i mhavən. Nərmama səməme nemhəien skai ro tek̄inraha həuvehe mhəmher, nənə səməme nəkwəreḡinraha ruvis̄imw rəkweg həregi nari. Nərmama me nepw̄in səməme kupwən həuvamhə, təkwtək̄wuni nəha həuvəm̄iru mw̄i, nənə nərmama me nautə səvənraha riwən kaməvisau nəgkiariien amasan minraha.

⁶ Iərmama sə ramətə iou, tr̄ini minuə in r̄ipkimwei mhə ia nahatətəien səvənhi ti nari riti iakamo, rer̄in tragien.”

Iesu rəgkiari ia Jon Paptaes

⁷ Nəp̄in nərmama me səvəi Jon hənərari mənəm̄həuvən, Iesu r̄inaməgkiari ia Jon, minam̄ini pen ti nərmama me i mə, “Fwe kupwən,

11:2: Mat 14:3   **11:3:** Mal 3:1   **11:5:** Aes 35:5-6, Aes 61:1

11:6: Mat 13:57, 26:31   **11:7:** Mat 3:5

kimiaha hiæier ia taon me mine rukwænu me mhæuvæn ia kwopun akwesakwes ikîn mæ tihætæ næfe? Iærmama riti sæ ræmwhen ia kwænkwai nig ripkærer atukwatukw mhæ næpin mætagi rauini? Rekæm.

⁸ Kimiaha hiæier mhæuvæn mæ tihætæ næfe? Iærmama riti sæ rauvei pen tinari amasan me? Rekæm. Nærmama sæmæme kamhæuvei pen tinari amasan me kamharæ ia nimwæ me sævæi kig me.

⁹ Kimiaha hiæier mhæuvæn mæ tihætæ næfe? Profet riti? Ouæh, nipærhienien. Kimiaha hiæier mhæuvæn mæ tihætæ profet riti. Mætæ iakani pehe tukumiaha i mæ iæmæ i in rasori mæpi raka profet.

¹⁰ In iærmama sæ Nækukuæ Ikinan ramægkiari iræ, næpin rini mæ,

‘Ëtæ ro, takærhi pen iærmama sæ trægkiari tukwini sæiou,
in trukupwæn ia niram mevæn, mæpærhi sæim suatuk.’

¹¹ Iakani nipærhienien tukumiaha i mæ nærmama me sæmæme nipran me hæræhi iræha ia tiprænæ i riti riwæn rasori mæpi raka Jon Paptaes. Mætæ nærmama me pam ia nitætæ ia neiaia^a sæ in reiwaiu anan ia niræha in rasori mæpi raka Jon.

¹² Ia næpin næha Jon Paptaes rinamævisau iræ ruvehe meste pehe ipwet mine, nitætæ ia neiaia rauviris mamevæn ia niskaiien, nænæ nærmama skai

---

11:9: Luk 1:76   **11:10:** Mak 1:2, Jon 3:28   ^a **11:11:** Næpin ripik Matiu rani nægkiariien i mæ “Nitætæ ia neiaia.” Nipwrai nægkiariien i in i “Nitætæ sæ Kumwesæn ramærimænu iræ.”   **11:12:** Luk 16:16

me kamhəkwtəmhiri.^b

¹³ Fwe kupwən meste pehe nəpɪn səvəi Jon, profet me pam mine Loa səvəi Moses kamhəni irapw narimnari me sə tuhəuvehe.

¹⁴ Nənə trini minuə rerimiaha ragien ti niregiiien nəgkiariien i səiou, iakani pehe tukumiaha i mə Jon in nə Elaeja sə profet me həməni mə truvehe mwi.

¹⁵ Iərmama sə nəkwəregin rarə ti niregiiien nari traməkeikei mətərig amasan.

¹⁶ Takini nəfe nəgkiariien musipekin ia noien səvəi nərmama ipwet mine? Irəha həmwhen ia nəkwərhakwərha me kamhəkure ia kwopun kamapir ikin, mamhəkwein pen ia irəha me nepwɪn mə,

¹⁷ 'Kimaha iahani nɪpu səvəi nagiiien tukumi-aha,

mətə kimiaha hiəpko mhə tanis.

Iahani nɪpu səvəi nemhəien,

mətə kimiaha hiəpkasək mhə.'

¹⁸ Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə Jon riməuvehe, mɪpkəni mhə nari, məpwəh nənimwiiien waen, nənə irəha həni mə, 'Iəremhə rarə irə.'

¹⁹ Iou Iəməti Iərmama iakiməuvehe, maməni nari, mamənimwi rəmwhen a ia nirəha, nənə irəha həni mə, 'Hətə ro iəmə nəha, in raməni pik nari, mamənimwi mamakonə i, mamavən pəri irəha nərmama səməme kamərəku pen takis minraha

---

b 11:12: Suatuk riti mwi ti nɪniiien vas 12 in i mə: "Ia nəpɪn nəha Jon Paptas rinamostat maməvisau muvehe meste ipwet mine nəmə skai me kamhousari mə tuhouraha nɪtətə ia neiai. Nənə nərmama səməme kamhousari əknekɪn həuvnimwə pen irə."

11:14: Mal 4:5, Mat 17:10-13, Mak 9:11-13

11:18: Mat 3:4

11:19: Mat 9:14

mine nārmama ərəha me nepwīn mwi!’ Mətə noien amasan me səvəi nārmama səməme kamhesi pen nukurənien səvəi Kumwesən kamhahatən pen mə nukurənien nəha ro nīpərhiēnien.”

Iesu raməgkiari skai m nārmama nepwīn

²⁰ Ia nəpīn nəha Iesu rīnaməgkiari skai m nārmama me ia taon me sə in rīno nīmtətien asori me səvənhi rīpik ikin, tī nəri nə mə irəha həpkəpwəh mhə noien ərəha me səvənraha.

²¹ In rīni mə, “Trərəha anan tukumiaha nəkur Korasin! Trərəha anan tukumiaha nəkur Pet-saeta! Iakīno raka nīmtətien asori me ia taon mi səkimiaha, mətə kimiaha hiəpkəpwəh mhə noien ərəha me səkimiaha. Rīpīni mīnuə iakīno nīmtətien me nəha ia taon mi nəha Taea mine Saeton, tui raka ko nārmama me ikin hənarkahu raka tīnari ivīs, mhəkure ia nīmwrakw, mhəpwəh noien ərəha me səvənraha.

²² Mətə iou iakani pehe tukumiaha i ia nəpīn nəha Kumwesən trərpwīn noien ərəha me irə nərpwīnien səkimiaha triskai məpi raka nərpwīnien səvəi nəkur Taea mine Saeton.

²³ Nənə kimiaha nəkur Kapaneam. Tukəfo ia kimiaha? Ko kuvehi utə kimiaha hiəuvən ia neiai? Rekəm! Tukuvehi irapw kimiaha hiəuvən inhəripw ia Imwei Nəkur Həuvamhə. Iakīno raka nīmtətien asori me ia taon səkimiaha, mətə kimiaha hiəpkəpwəh mhə noien ərəha me səkimiaha. Rīpīni mīnuə iakīno nīmtətien me nəha ia taon nəha Sotom fwe kupwən ko ramarə ihi meste ipwet mine.

11:21: Jon 3:6   **11:22:** Aes 23, Esik 26-28, Joel 3:4-8, Amos 1:9-10, Sek 9:2-4   **11:23:** Aes 14:13-15, Jen 19:24-28

24 Mætə iou iakani pehe tukumiaha i ia nəpɪn nəha Kumwesən trərpwɪn noien ərəha me irə, nərpwɪnien səkimiaha triskai məpi raka nərpwɪnien səvəi tənə Sotom fwe kupwən.”

Iesu rəgnəgini Tata səvənhi

25 Ia nəpɪn nəha Iesu rini irapw mə, “Tata səiou İərimənu ia neiai mine tɪprənə, iakani tanak tukw ik, tɪ nəri nə mə ikinərkwafə narimnari me i. Nərmama səməme həukurən nari mine səməme kinahatən amasan irəha həpkətoni mhə. Mætə iko pui pen m nərmama səməme həmwəhen ia nɪpwnətɪ nəkwərəkəwərha me hətoni.

26 Ouəh, Tata, nəri nəha ikino ramesi pen a nətərigien amasan səim.”

Iesu rəkweın nərmama mə tuhəuvehe tukwe

27 Iesu rarə mini pen mwi tɪ nərmama me i mə, “Tata səiou rɪnəmri pehe raka narimnari me pam ia rəgik, iou Tini. Nənə İərmama riti riwən rukurən iou, mætə Tata səiou əpa. Nənə İərmama riti riwən rukurən səiou Tata, İou əpa mine nərmama me nəha səməme rerik ragien mə tako pui pen in minraha.

28 Həuvehe tukw iou kimiaha i səməme hiamo pik wok mamhəvrani nari pəmpəm me nənə pwəh iakuvei pehe napwɪsien m kimiaha.

29 Kimiaha tihəuvehi nəgkiariien me səiou səməme iakamahatən kimiaha irə, mhatipə pen ia nuramiaha rəmwəhen ia nəri katipə pen ia nurai kau mə trərar. Pwəh iakahatən kimiaha ia noien me səiou. İou İəmə afafa. Rerik reiwaiu.

Nənə kímiaha tihətoni napwísien ia nímíruien səkímiaha.

³⁰ Kímiaha tiho iamínhi irə tí nəri nə mə nəgkiariien sə iakamahatən kímiaha irə ríməru, nənə narimnari me sə takuvei pehe m kímiaha mə tihəuvehi həpwəh nípamien.”

12

Iesu in ramərimənu ia Sapat

¹ Ia nəpín nəha, ia Sapat riti, Iesu ramavən maməpi simwín ia nimeí wit me nepwín. Nərmama me səvənhi nukumhə rínamahi irəha, nənə hənamesi kwənkwai wit mənəmhani. ² Mətə nəpín Farisi me hətoni, həní pen tukwe in mə, “Ətə ro. Nərmama me səim kamho noien riti rípkatukwatukw mhə ia Loa səkítaha mə tuko ia Sapat.”

³ Miregi Iesu rini pen tí nirəha i mə, “Rosi kímiaha hiəpkəvsini raka mhə ia Nəkukuə Ikinan nəfe Kig Tevít rino fwe kupwən uə? Ia nəpín nəha in mine nərmama me səvənhi nukumhə ramahi irəha,

⁴ Kig Tevít ruvnimwə ia nimwə səvəi Kumwesən, məní bred ikinan sə raməmak ia nifatə. Rípkatukwatukw mhə ia Loa səkítaha mə in mine nərmama me səvənhi tuhani bred nəha, mətə pris me əpa həkurən nanien.

⁵ Uə rosi kímiaha hiəpkəvsini raka mhə ia Loa səkítaha mə ia Sapat me pris me fwe ia nimwə səvəi Kumwesən kamhərui loa səvəi Sapat mətə

Kumwesən rətə mə irəha həpwəh noien nari riti rərəha?

⁶ İakani pehe tukumiaha i nari riti rasori məpi raka nimwə səvəi Kumwesən in i ia kwopun i.

⁷ Kumwesən rıməni mə, ‘İakəpwəh nokeikei-ien mə nərmama tuhousi əpune nərimiru me mhəuvehi pehe miou, mətə iakokeikei mə irəha tuhapi ti nərəha me.’ Rıpinuə kimiaha hiəukurən nıpwrai nəgkiariien i ko hiəpwəh nini ərəhaien nərmama me səiou. İrəha həpwəh noien nari riti rərəha.

⁸ İakani iamınhi irə ti nəri nə mə iou, İəməti İərmama, iakamərimənu ia Sapat.”

Iesu romasan rəgi iərmama riti

⁹ İesu rəpwəh kwopun nəha, mevən, muvnimwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel.

¹⁰ İərmama riti ia nəkwai nimwəfwaki nəha rəgin rərfe. Ko rıpkuvi atukw mhə i. Farisi me həres pen İesu i mə, “Ratukwatukw ia Loa səkitaha mə ia Sapat tukomasan iərmama sə ramemhə uə rekəm?” Kamhətərig ia İesu mə trəfni irə. Trini mınuə rəsəni, tuhəni ərəha in tukwe.

¹¹ İesu rini pen ti nərəha i mə, “Sin ia kimiaha, trini mınuə sipsip riti səvənhi rivə pen ia ruei tənə ia Sapat trəpwəh raməmak? In traməkeikei məkwətəmhiri, muvehi utə.

¹² Mətə iərmama in ramasan məpi raka sipsip! Ro iamınhi irə ratukwatukw ia Loa səkitaha mə tuko noien amasan ia Sapat.”

¹³ Nənə İesu rəgkiari m iərmama sə rəgin rərfe, mını mə, “Tiko muvi atukw rəgim.” İərmama nəha

12:6: Mat 12:41-42, Luk 11:31-32

12:7: Hos 6:6, Mat 9:13

12:8: Mat 8:20

12:10: Luk 14:3

12:11: Luk 14:5

ruvi atukw rəgɪn. Rəgɪn ruvehe mamasan mwi məsanin rəmwhen ia nɪkare rəgɪn.

¹⁴ Mətə Farisi me həier irapw, mhousəsɪmwɪn irəha me, mənəmhəni ərəha Iesu, mənəmhətui suatuk mə tuhousi əpune in.

Iesu in iəmə sə Kumwesən ruvərɸi raka in

¹⁵ Iesu ruvəukurən raka nətərigien səvənraha, ro pen rier ia kwopun nəha. Nərmama həpɪk həkurirə in. Səməme kamhemhə in ro irəha pam həuvehe mhəsanin,

¹⁶ nənə minise pen tɪ nɪrəha i mə tuhəpwəh nɪniien nəghɪn kamo nərmama həregi həukurən in.

¹⁷ Narimnari me i həier pehe iamɪnhi mə nəgkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In rɪməni mə,

¹⁸ “Hətə ro iərmama sə ramo tukwini nari miou. Iakimərɸi raka in.

Iakoikei pɪk in, rerɪk ragien tukwe.

Takəmri pen Nənɪmwɪn səiou ramarə irə,
nənə in trɪni irapw noien atukwatukw tɪ
nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel.

¹⁹ In trɪpkəvisə mhə uə trəpwəh nətəpaharien.

Nərmama tuhəpwəh niregiiien rerɪn ia suatuk me.

²⁰ In truvehi məru nərmama səməme həpkiskai mhə

rəmwhen kauvehi məru kwənkwai nig sə rərkwəpɪr,

nənə səməme nəgsenraha rɪnamiwən in truvehi məru irəha

rəmwhen kauvehi mæru nukumheəv ia napw
sə na trifwə.

Tro iam̄nhi irə mamevən meste in tro narimnari
me pam həuvehe mhatukwatukw.

²¹ Nənə nərmama me ripko mhə irəha nəkur
Isrel tuhəmri pen əknek̄in nətərigien
səvənraha irə.”

Nərmama kamhəni ərəha Iesu mə iəremhə rarə irə

²² Nəp̄in riti nərmama nepw̄in həiri iərmama riti
mhəiri mhəuvehe t̄i Iesu. Iərmama nəha nənimen
rifwə ko ripkəgkiari mhə t̄i nəri nə mə iəremhə rarə
irə. Nənə Iesu ro in ruvehe məsanin. Iərmama
nəha rəgkiari, mətə mwi nari.

²³ Nənə nərmama me pam nənimenraha rier.
Həni mə, “Nərmama. Rosi iəmə i in i kwənəkwus
səvəi Kig Tev̄it kitaha sameitenhi uə?”

²⁴ Mətə nəp̄in Farisi me həregi, həni mə, “Rekəm!
Iəmə nəha rauvehi n̄iskaiien səvəi iəremhə asori
nəha Pielsepul, maməkoui irapw nəremhə me irə.”

²⁵ Mətə Iesu rukurən nətərigien səvənraha,
m̄ini pen t̄i nirəha i mə, “Tr̄ini m̄inuə ieni riti
ruai narəien səvənhi ro kəru irə, nərmama me
səvənhi kamhousi irəha me, nitətə sə ieni nəha
ramərimənu irə truvehe mərəha. Tr̄ini m̄inuə
nərmama ia rukwənu riti uə ia nəkwai n̄imwə riti
həuai irəha me ia kusen kəru, kamhousi irəha me,
irəha ko həpkarə amasan mhə.

²⁶ Nənə mə n̄ipər̄hienien i Setan raməkoui irapw
nəremhə me səvənhi ia nərmama, noien nəha
ramahatən pen mə narəien səvənhi ro kəru. In
ramousi atukw a in. Mə ro iam̄nhi irə nitətə sə in
ramərimənu irə trəfər̄er əpwəm̄wis?

27 Kìmiaha hiaməni iou mə iakaməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Pielsepul. Trini minuə nəgkiariien nəha səkimiaha ro nīpərhienien, rəfo ia nərmama me səkimiaha? Irəha kamhəkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi sin? Səvəi Setan? Rekəm! Ro pen ramanan mə irəha tuhəkiri nəgkiariien i səkimiaha.

28 Mətə iou iakaməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Nənimwīn səvəi Kumwesən. Noien nəha ramahatən pen mə nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe raka tukumiaha.

29 Uə iərmama riti trəfo muvniwə, makres narimnari me ia nəkwai nimwə səvəi iəmə skai riti? In traməkeikei mukupwən məkwətəmhiri iəmə skai nəha, mərihi rəgīn mi mine nisun mi. Kurirə irə in rukurən nevənien makres narimnari me fwe ia nəkwai nimwə səvənhi.

30 Iərmama sə rīpkukurirə mhə iou in raman əpə ia nirak. Nənə iərmama sə rīpkasitu mhə ia nirak, mamiri pehe nərmama həuvehe tukw iou, in raməkoui kirkiri irəha.

31 Ro pen iakani pehe tukumiaha i. Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien me pam səməme nərmama tuho uə tuhəni irə, məpwəh nərpwīnien. Mətə iərmama sə trini ərəha Nənimwīn Ikinan, Kumwesən trīpkenouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpīn riti.

32 Iərmama sə trini nəgkiariien ərəha riti, muəsi Iou Iəməti Iərmama irə, Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien səvənhi, məpwəh nərpwīnien. Mətə iərmama sə trini nəgkiariien

---

12:28: Wok Me 10:38, 1Jon 3:8

12:29: Aes 49:24, 1Jon 4:4

12:30: Mak 9:40, Luk 9:50

12:31: 1Tim 1:13, Hip 6:4-6, 10:26

ərəha riti muəsi Nənɪmwɪn Ikinan i, Kumwesən trɪpkenouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpɪn riti. Nərpwɪnien səvənhi trarə ia nɪtətə ipwet mɪne mɪne ia nɪtətə sə trɪpkuvehe.”

Iesu rəgkiari ia kwənkwai nei me

³³ “Nei amasan rukuə nukwai nei amasan, mətə nei ərəha rukuə nukwai nei ərəha. Nei amasan uə nei ərəha tihətə sas a ia kwənkwanrau.

³⁴ Kimiaha hiəmwhen ia kuse snek me səməme kamhahi əpune iərəmə! Kimiaha nəkur ərəha tihəfo mhəni nəgkiariien amasan? Ko hiəpko mhə, ti nəri nə mə iərmama raməgkiari, ramɪni irapw a nəfe nətərigien rerɪn rukuər irə.

³⁵ Iərmama amasan rani irapw nəgkiariien amasan ti nəri nə mə rerɪn rukuər ia nətərigien amasan. Iərmama ərəha rani irapw nəgkiariien ərəha ti nəri nə mə rerɪn rukuər ia nətərigien ərəha.

³⁶ Iakani pehe tukumiaha i ia nəpɪn nəha Kumwesən trəkiri nərmama me irə ti noien me səvənraha, in trəres nəgkiariien ərəha me pam sə nərmama me həməni əpnəpen, nənə irəha tuhaməkeikei mhəni pen tukwe in mə hənəfo irə mhəni.

³⁷ Nəgkiariien me səim sə ikamɪni, Kumwesən trəkiri nəgkiariien me nəha mətə sas ia niram mə ik iərmama atukwatukw uə ik iərmama ərəha.”

Farisi me mɪne nahatən me səvəi Loa kamhəres nɪmtətien riti

³⁸ Nənə nahatən me nepwɪn səvəi Loa mɪne Farisi me həni pen ti Iesu i mə, “Iahatən. Kimaha

---

12:33: Mat 7:16-20   **12:34:** Mat 3:7, 15:18, Mat 23:33, Luk 3:7

12:38: Mat 16:1, Luk 11:16, Jon 6:30, 1Kor 1:22

iahokeikei mə tiko nımtətien riti pwəh iahətoni ro.”

³⁹ Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kımiaha nərmama ipwet mine hiamətui a nımtətien ti nəri nə mə noien səkımiaha rikou. Kımiaha hiənəpwəh Kumwesən rəmwhen pran sə rəpwəh iərman səvənhi mamesi pen iərməpə. Kumwesən trəpwəh nuvei peheien nımtətien riti mwi m kımiaha, mətə nımtətien əpa səvəi Profet Jona.

⁴⁰ Fwe kupwən Profet Jona raməmak ia tıpwı nəmu asori nəpın ia ran kahar mine nəpın ia nəpın kahar. Rəmwhen a mwi iou, İəməti İərmama, takarə ia reri tıprənə nəpın ia ran kahar mine nəpın ia nəpın kahar.

⁴¹ İa nəpın nəha Kumwesən trəkiri nərmama me irə ti noien me səvənraha, nəmə Nineve tuhərer irəha nərmama ipwet mine, nənə mhəni mə irəha nəkur ərəha me. İakani iamınhi irə ti nəri nə mə nəpın nəmə Nineve həregi Profet Jona raməvisau, irəha hərərig ia noien ərəha me səvənraha. Mətə hətə ro! İərmama riti in rasori ia Profet Jona in i ia kwopun i.

⁴² İa nəpın nəha Kumwesən trəkiri nərmama me irə ti noien me səvənraha, prən asori sə rinamərimənu ia tənə Sipa fwe kupwən trərer irəha nərmama ipwet mine, nənə mını mə irəha nəkur ərəha me. İakani iamınhi irə ti nəri nə mə prən nəha ruku pen ia nıkare tənə fwe isipwın anan muvehe mə trıregi nukurənien səvəi Solomon. Mətə hətə ro! İərmama riti in rasori ia Solomon in i ia kwopun i.

⁴³ Nəpɪn kɪnəkoui irapw nənimwɪn ərəha riti ia iərmama, nənimwɪn ərəha nəha trəfo irə? Trevən mavən ia kwopun me sə nui riwən ikɪn, mamətui kwopun trapwis ikɪn. Mətə mə rɪpkətoni mhə,

⁴⁴ trəgkiari iamɪnhi irə mə, ‘Təkrəriɡ mwɪ mevən tɪ nimwə fwe səiou sə iakiməier irə.’ Nənə nəpɪn rɪrəriɡ muvehe, trətoni mə nimwə nəha ro tekɪn, kɪnaies amasan irə, narimnari me pam kamhəmrimə a ia təmwhəkɪnraha.

⁴⁵ Nənə in trevən miri mwɪ nənimwɪn ərəha me sefen səməme hərəha mhəpi raka in, miri irəha mhəuvehe, mhəuvnimwə mwɪ, nənə mharə ia reri iərmama nəha. Nənə nɪmɪruien səvəi iərmama nəha truvehe mərəha anan məpi raka sə kupwən. Nəri nəha iakani truvehe meste nərmama ərəha me i ipwet mɪne.”

Mama me səvəi Iesu mɪne piəvni me mɪni kɪtiriməni me

⁴⁶ Nəpɪn Iesu raməgkiari m nərmama, nərmama nepwɪn hətoni piəvni me mɪne mama səvənhi kamhərəfwe fwe iruə mamhəres in mə tuhəgkiari ro min.

⁴⁷ Nənə iərmama riti rɪni pen tɪ Iesu i mə, “Ətə ro! Səim mama mɪne piəm me kamhərəfwe fwe iruə, mamhətui ik. Irəha həkəkəkɪ mə tuhəgkiari mik.”

⁴⁸ Mətə Iesu rɪni mə, “Sin nəha səiou mama? Nɪsɪmə nəha piak me?”

⁴⁹ In ruini rəɡɪn ia nərmama me səvənhi, mɪni mə, “Kɪmiaha i mama me səiou. Kɪmiaha i piak me.

⁵⁰ Iərmama sə ramo nəkwai Tata səiou fwe ia neiai, in nə piak mɪne kɪtirimak mɪne mama səiou.”

13

Iesu rusipekin ia iarmama sə rauini nuni nari

¹ Ia nəpın nəha Iesu rier ia nimwə mevən məkure ia nıkare nui asori.

² Nərmama me həpik həuvehe mhousəsimwın pen irəha me tukwe. Ro pen Iesu rəputə ia nıtətə ouihi riti fwe peraha məkure irə. Nərmama me pam kamhərer parei ia nıpəkir.

³ Nənə in rani narimnari me rıpik ti nirəha i, mausipekin, mamini mə, “Həregi ro. Nəpın riti, iarmama riti revən mə truini nuni nari me ia nəmhien səvənhi.

⁴ Nəpın rauini nuni nari me, nuni nari me nepwın həsas pen ia suatuk, nənə menu me həuvehe mhani pam.

⁵ Nepwın həsas pen ia təkure kəpwier tıprənə rouihi ikin. Həuverə akwauakw a ti nəri nə mə nuanraha rıpkewaiu amasan mhə ia tıprənə.

⁶ Mətə nəpın meri rəkwiri, mənhi, haukei pam ti nəri nə mə nuanraha rouihi.

⁷ Nuni nari me nepwın həsas pen ia tıprənə sə nəkwus ərəha rəuvirıs ikin. Nəkwus ərəha me həuvirıs mhəuvehe mhousəman pam irəha.

⁸ Nənə nuni nari me nepwın həsas pen ia tıprənə amasan, nənə mhəukuə. Nepwın kwənkwan hantret, nepwın kwənkwan sikisti, nepwın kwənkwan toti.

⁹ Iərmama sə nəkwəregın rarə ti niregiien nari traməkeikei mətərig amasan.”

¹⁰ Kurirə irə nərmama me səvəi Iesu həuvehe, mhəni pen tukwe in mə, “Rəfo ikaməgkiari m nərmama ia nusipekinien me?”

11 Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, “Kimiaha narmama me saiou kinasevar ia suatuk tukumi-aha hiakuræn narimnari me i ia nitata ia neiaia^a hanamarkwafæ fwe kupwæn. Mætæ narmæpæ me, kirkasevar mhæ ia suatuk ti niraha ma tuhakuræn narimnari me naha iaminihi.

12 Ro iaminihi iræ ti næri næ ma iarmama sæ kuvei pen nari riti min, ro wok iræ, tukuvei pen sæ rækwaku min, nænæ in truvehi ræmwhen mæpi raka. Mætæ iarmama sæ kuvei pen nari riti min, ro næri auær a iræ, tukuvehi raka pam tukwe.

13 Iou iakamægkiari minraha ia nusipekinien me ti næri næ ma kamhætui, mætæ hæpkætæ mhæ nari. Kamhæregi, mætæ hæpkregi mhæ nari mhakuræn.

14 Noien sævænraha ro nægkiariien i sævai Profet Aesea ruvæuvehe muvæukuæ. Rini ma, ‘Kimiaha tihæregi, mhæregi, mhæregi, mætæ ti næpin riti tihæpkregi mhæ mhakuræn.

Tihætoni, mhætoni, mhætoni, mætæ ti næpin riti tihæpkætoni mhæ mhakuræn.

15 Tro iaminha iræ, ti næri næ ma reri narmama me i ruvæskai raka.

Hænæsisæg raka ia nækwæreginraha mine nænimenraha.

Mætæ trini minuæ hæpwæh noien iaminha iræ,
 næfe næghin tuhakuræn nætonien ia
 nænimenraha
 nænæ mhæregi ia nækwæreginraha,
 uæ tuhakuræn ia rerinraha,

^a **13:11:** Næpin ripik Matiu rani nægkiariien i ma “Nitata ia neiaia.” Nipwrai nægkiariien i in i “Nitata sæ Kumwesæn ramærimænu iræ.”

13:12: Mat 25:29, Mak 4:25, Luk 8:18, 19:26

13:13: Dut 29:4

13:14: Jon 12:40, Wok Me 28:26-27

nənə mhərari mhəuvehe tukw iou, nənə tako irəha həuvehe mhəsanin.'

16 Mətə kimiaha nəmrimiaha ramətə nari, nəkwaregimiaha ramregi nari. Ro iam̄nhi irə rerimiaha traməkeikei magien.

17 Iakamini n̄pərhienien tukumiaha i mə fwe kupwən profet me həpik mine nəkur atukwatukw me həpik hokeikei mə tuhətə narimnari me i hiamətə, mətə həpkətə mhə. Hokeikei mə tuhəregi nəgkariien me i hiamregi, mətə həpkregi mhə.

18 Hətərig iou pwəh iakini irapw n̄pwrai nusipekinien səvəi iərmama sə rauini nuni nari me.

19 Nuni nari sə rəsas pen ia suatuk rəmwhen ia iərmama sə ramregi nəvisaiien ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mətə in r̄ireirei n̄pwr̄an. Ro pen Setan ruvehe akwauakw, muvehi raka nəgkariien nəha ia nətərigien səvənh̄i.

20 Nuni nari sə rəsas pen ia təkure kəpwier rəmwhen ia iərmama sə ramregi nəgkariien amasan, nənə təkwtəkwuni a ruvehi, magien tukwe.

21 Mətə nəgkariien nəha r̄ipkeiwaiu amasan mhə ia rer̄in rəmwhen ia nuai nei me. In tru-vehi nəgkariien nəha səvəi n̄p̄in ouihi a. N̄p̄in n̄ərmama tuho n̄əmisəien min, uə tuhometə in ti nəgkariien amasan, traraka akwauakw a irə.

22 Nuni nari sə rəsas pen ia t̄iprənə nəkwas ərəha rauviris ikin rəmwhen ia iərmama sə r̄iregi nəgkariien amasan, mətə ramətərig p̄ik ia narimnari me səvəi t̄iprənə i. Mane rameikuə irə,

13:16: Luk 10:23-24

13:22: Mat 6:19-34, Luk 12:16-21, 1Tim

6:9-10,17

mavi raka nətərigien səvənhi. Nətərigien me nəha housəman nəgkiariien amasan. Rəpwəh nukuəien.

²³ Mətə nuni nari sə rəsas pen ia tiprənə amasan rəmwhen ia iərmama sə riregi nəgkiariien amasan, mukurən nīpwran, mukuə. Riti nukwan toti, riti nukwan sikisti, riti nukwan hantret.”

Iesu rusipekin ia nurhi ərəha

²⁴ Nənə Iesu rini nusipekinien riti mwi ti nirəha i mə, “Nītətə ia neiai rəmwhen ia iərmama sə ruini nuni nari amasan me ia nəmhiən səvənhi,

²⁵ mətə nəpīn nərmama me səvənhi kamhapri, iərmama sə raməmwəki in ruvehe, muini pen mwi nuni nurhi ərəha ia nəkwai nəmhiən nəha, nənə mier mamevən.

²⁶ Nəpīn nuni nari amasan me həutə pehe, mətə nurhi ərəha mwi rutə ia rerinraha.

²⁷ Iəmə asori nəha səvənhi nərmama nepwīn kamho tukwini nari min. Irəha həuvehe, mhəni pen tukwe in mə, ‘Iəmə asori. Ikinəpwei nuni nari amasan me ia nəmhiən səim. Mətə rəfo nurhi ərəha mwi fwe ikin?’

²⁸ Miregi in rini pen ti nirəha i mə, ‘Kwa iərmama sə raməmwəki iou rino.’

Miregi nərmama səməme kamho tukwini nari min həni pen tukwe in mə, ‘Ro iamīnhi irə ikokeikei mə kimaha tahəuvən mheivi raka nurhi ərəha?’

²⁹ Mətə in rini mə, ‘Rekəm. Rərəha mə kimiaha hiameivi utə nurhi ərəha, nənə mheivi utə pekin sə ramanan me.

³⁰ Pwəh irəha həutə pəri meste nəpīn nəha tuhəmruə irə. Ia nəpīn nəha takini pen ti nərmama

me səiou səməme tuhesi kwənkwai nari amasan me nəha mə, Kimiaha tihəkupwən mhousəsimwɪn nurhi ərəha, mhərihi tərini ia kusen me mə tukərarki pen ia napw. Mətə kwənkwai nari amasan me kimiaha tihəpeki, mhəuvehe, mhəmri ia nimwə səiou sə iakamoeite nəveginien ikin.’ ”

Iesu nusipekin ia nuni nei sə rouihi anan

³¹ Iesu rini irapw nusipekinien riti mwi ti nirəha i, mini mə, “Nıtətə ia neiai rəmwhen ia kwənuni nei nəha mastat. Iərmama riti ruvehi, məpwei ia nəmhien səvənhi.

³² Nuni mastat in rouihi anan ia nuni nei me, mətə nəpɪn rutə, rasori məpi raka nəpɪgɪn me pam, muvehe mo nei irə, menu me ia nimagouagou həuvehe mhə pen kwətəpag me səvənraha ia rəgɪn me.”

Iesu nusipekin ia yis

³³ Nənə Iesu rini pen nusipekinien riti mwi ti nirəha i, mini mə, “Nıtətə ia neiai rəmwhen ia yis sə pran riti ruvehi, mərapı irau floa rıpık, nənə məpwəh meste yis rəse floa me pam rəsisi.”

³⁴ Iesu rəgkiari m nərmama me ia nusipekinien me a. Nəgkiariien riti mwi riwən rini mahatən irəha irə.

³⁵ Iesu ro iamɪnhi irə mə nəgkiariien i profet riti səvəi Kumwesən rıməni fwe kupwən truvehe mukuə. Rini mə,

“Takəgkiari ia nusipekinien me,
mini irapw narimnari me sə iakinərkwafə i nəpɪn
nəha iakinə tıprənə i meste pehe ipwet
mine.”

Nıpwrai nusipekinien səvəi nurhi ərəha

³⁶ Iesu rægkiari pam, mæpwəh nærmama me, muvnmwə ia nəkwai nimwə. Nənə nærmama me səvənhi həuvehe tukwe, mhəni mə, “Tikəusiəre pui pehe ro nɪpwrai nusipekinien nəha ikiməni ia nurhi ərəha sə rutə ia nəmhien.”

³⁷ Miregi Iesu rini mə, “Iərmama sə rauini nuni nari amasan me in nə iou, Iəməti Iərmama.

³⁸ Nəmhien in nə tiprənə i. Nuni nari amasan me irəha nə nɪpwnəti nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Nurhi ərəha me irəha nə nɪpwnəti Setan, iəremhə ərəha.

³⁹ Iərmama sə rəmwəki iəmə asori səvəi nəmhien, muini pen nurhi ərəha in nə Setan. Nəpɪn nuni nari amasan me həmrue irə in nə nəpɪn sampam. Nənə nærmama me nəha həuvən mhesi kwənkwan irəha nə nagelo me.

⁴⁰ Rəmwəhen mə nærmama housəsimwɪn nurhi ərəha, nənə mhəuvani ia napw, ia nəpɪn sampam tro mwi iamɪnhi irə.

⁴¹ Iou, Iəməti Iərmama, takərhi pen nagelo me səiou, həuvən ia kwopun me səiou sə iakamərimənu ikɪn. Nənə irəha tuhəpeki raka narimnari me pam səməme kamho nærmama kamhəmwei ia nərəhaien mine nəkur ərəha me pam,

⁴² nənə mhərarki pen irəha ia napw asori. Ia kwopun nəha nærmama tuhasək, mhahi tərini revɪnraha.

⁴³ Nənə nəkur atukwatukw tuhəuvnimwə ia nitətə sə Tata səvənraha ramərimənu irə, nənə mhəhiapw rosi meri. Iərmama sə nəkwəregɪn rarə traməkeikei mətərig amasan.”

Iesu rusipekin ia mane asori sə kinimwi ia tıprənə

⁴⁴ “Nıtətə ia neiai rəmwhen ia mane asori kinimwi ia tıprənə riti. İərmama riti raman mətoni mane nəha, rarə minimwi mwi. Ti nəri nə mə rerin ragien pik, in rəmri pen nəmri nari ia narimnari me pam səvənhi, muvehi mane irə, nənə mevən muvehi nəmri tıprənə nəha.”

Iesu rusipekin ia kəruəterei amasan riti kani mə pel

⁴⁵ “Nənə riti mwi. Nıtətə ia neiai rəmwhen ia iərmama riti sə ramətui kəruəterei amasan me nəha kani mə pel mə trəmri pen nəmri nari ia nirəha, nənə muvehi mane.

⁴⁶ Nəpin rətoni pel riti nənimen rutə pik, revən məmri pen nəmri nari ia narimnari me pam səvənhi, muvehi mane irə, nənə mevən muvehi nəmri pel nəha.”

Iesu rusipekin ia net

⁴⁷ “Nənə riti mwi. Nıtətə ia neiai rəmwhen ia net sə kərarki pen ia nəkwai təsi, ruvehi nəmu me səpəmsəpə.

⁴⁸ Nəpin net ruvəukuə, nərmama həvi parei, mhəkure, mənamhəuai nəmu me. Sə ramasan me kəmhəvai pen ia tənəripw me, mətə sə rərəha me kəmhərarki.

⁴⁹ Tro mwi iamınhi irə ia nəpin sampam. Nagelo me tuhəuvən, mhəpeki raka nəkur ərəha ia reri nəkur amasan,

⁵⁰ nənə mhərarki pen irəha ia kwopun napw asori rauək ikin. İa kwopun nəha nərmama tuhasək, mhahi tərini revınraha.”

⁵¹ Iesu rægkiari pam, nənə mæres pen nərmama me i səvənhi mə, “Narimnari me i iakini pehe tukumiaha i hiəregi mhəukurən nīpwrānraha uə rekəm?”

Miregi irəha həni mə “Ouəh. Kimaha iahəukurən.”

⁵² Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ro iamīnhi irə iərmama sə kupwən in iahatən səvəi Loa, mətə kurirə irə kahatən amasan in ia nitətə ia neiai, in rəmwhen ia iəmə asori riti nautə me rīpik fwe ia nəkwai nimwə səvənhi. In rukurən nuvnimwəien mīpeki raka nautə me sə vi irau nautə me sə tui.”^b

Nəkur imwei Iesu həpwəh nisaiien in

⁵³ Nəpīn Iesu rini irapw pam nusipekinien me i, in rəpwəh kwopun nəha,

⁵⁴ mevən ia Nasaret, imwəni atukwatukw, minamahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Irəha nənimenraha rier. Həni mə, “Iəmə i ruvehi nukurənien nəha pəku? Raməfo mamō nīmtətien me i?”

⁵⁵ Kwa tini Josef i iəmə sə rīməuvrhəkin nimwə! Səvənhi mama nə nəghin nə Meri. Pīəvni me nə Jemes, Josef, Jutas, mine Saemon.

⁵⁶ Kitiriməni me pam hamarə ia rukwənu i kitaha mīnraha. Ro iamīnhi irə iəmə i ruvehi narimnari me nəha pəku?”

⁵⁷ Nənə rerinraha rīpkagien mhə ti Iesu. Həpwəh nisaiien in.

---

b 13:52: Iesu rusipekin ia nautə me sə vi mine nautə me sə tui. Nautə me sə vi rəmwhen ia nəgkariien sə rəmak ia Niutestamen. Nautə me sə tui rəmwhen ia nəgkariien sə rəmak ia Oltestamen.

13:53: Mat 7:28   **13:54:** Jon 7:15   **13:55:** Jon 6:42   **13:57:** Jon 4:44

Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama ia kwopun me kamhəsiai profet riti, mətə nəkur imwəni me mine nərmama səməme kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi ko həpwəh nisiaiien in.”

⁵⁸ Nənə Iesu rīpko mhə nīmtətien me rīpik ia kwopun nəha, ti nəri nə mə nəkur imwəni me həpwəh nīniien nīpərhienien irə.

14

Jon Paptas remhə

¹ Ia nəpīn nəha nərmama kamhəni pīk nəghi Iesu. Nəpīn Kig Herot riregi nəgkiariien səvənraha,

² rini pen ti nərmama səməme kamho tukwini nari min mə, “In nəha Jon Paptas. Rīnətui mwi ia nemhəien səvənhi ro pen rauvehi nīskaiien mamō nīmtətien me.”

³ Kig Herot rini iamīnhi irə ti nəri nə mə fwe kupwən in rəkwtəmhiri Jon, mərihi in, muvehi puvnimwə ia kalapus ti Herotias, pran səvəi piəvni nəghin nə Filip.

⁴ Niemaha raməpi prən nəha ti nəri nə mə Jon rini pen ti Kig Herot i mə, “Ikakres pran səvəi piām noien nəha rīpkatukwatukw mhə ia Loa.”

⁵ Kig Herot rokeikei mə trousi əpune Jon, mətə rehekīr nərmama ti nəri nə mə irəha hənī mə Jon in profet riti.

⁶ Mətə nəpīn ko nəveginien asori riti sə rahatən pen nəpīn Kig Herot rīnətui irə, prən ouihi səvəi Herotias ruvehe motanis ia nənimenraha, mō Kig Herot rerin ragien.

7 Ro pen Kig Herot rini nəkwan muvehi kwəsuaḥi tukwe mə truvei pen nəfe nəghin prən ouihi i trəres i.

8 Ia nəp̄in nəha mama səvəi prən ouihi rəgkiari min, mini pen nətərigien səvənhi tukwe. Nənə prən ouihi nəha revən mini pen ti Kig Herot i mə, “Tikevən muvehi kənkəpwə Jon Paptaes ia tikiplet muvehi muvehe ia kwopun i muvei pehe miou.”

9 Nəp̄in Kig Herot riregi nəresien nəha, rerin rəpou. Mətə ti nəri nə mə rīməuvehi kwəsuaḥi ia nəmri nəmə asori me səməme kamhani pəri nari irəha min in rini nəkwan mə tukuvei pen.

10 In rərhi pen iaruaḡən riti səvənhi revən ia kalapus, mərai raka kənkəpwə Jon,

11 məmri pen ia tikiplet, muvehi muvehe, muvei pen m prən ouihi. Prənouihi nəha ruvehi mevən, muvei pen m mama səvənhi.

12 Nənə nərmama me səvəi Jon həuvehe, mhəuvehi n̄ipwran, mhəuvən, mhən̄imwi. Kurirə irə həuvən mhəni pen ti Iesu.

Iesu rəkwməni nərmama me irəha pam faef-taosen

13 Nənə nəp̄in Iesu riregi nəgkiariien i, rəputə ia n̄itətə ouihi, məpwəh kwopun nəha, mevən in əpa ia kwopun riti nərmama həiwən ikin. Mətə nərmama me həregi, həier ia taon me, mhavən a, mhəkurirə in.

14 Nəp̄in in ruvarei, rətoni nərmama həp̄ik, nənə rerin rərkwəp̄ir ti n̄irəha. Nənə in ro nərmama me səvənraha səməme kamhemhə həuvehe mhəsani.

15 Nəp̄in r̄inaməruarəv meri na trivə, nərmama me səvəi Iesu həuvehe mhətə in, mhəni mə, “R̄inaməpitəv. Kwopun i nəveginien riwən ik̄in. Ramasan mə tikərhi pen nərmama me i həuvən ia rukwənu me pwəh həuvehi nəmri nəveginien sənənraha.”

16 Mətə Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “Irəha tuhəuvən ti nəfə? Kimiaha nə tihəuvei pen nəveginien minraha.”

17 Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “Nəveginien sənətaha rəpwəh nəmwhenien. Bred krirum mine nəmu kəru a i.”

18 Miregi Iesu r̄ini mə, “Həuvehi irəha mhəuvehe tukw iou.”

19 In r̄ini nəkwān mə nərmama tuhəkure ia nurhi. Ruvehi bred krirum mine nəmu kəru, məkwətə ia nimagouagou, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen bred me, muvei pen m nərmama me səvənhi, nənə irəha həpeki pen m nərmama.

20 Nərmama pam hani nari t̄ipw̄inraha rəsisi. Nənə nərmama me səvəi Iesu həvai pen n̄ip̄ərp̄əri nəveginien me nəha sə hənani mhəpwəh rukuər ia tənəripw me irəha pam twelef.

21 Nərmama me nəha həp̄ik hani nari nəрман n̄ip̄ran mine nəkwərhakwərha. Kəvsini nəрман me əpa ipaka faef-taosen.

Iesu ravən ia təkure nui asori Kalili

22 Kurirə irə Iesu r̄ini pen ti nərmama me səvənhi mə tuhəputə ia nitətə ouihi, mhəkupwən mhəpi simw̄in ia nui asori. In tramo mərhi pen nərmama həuvən fwe imwənraha me.

23 Iesu rəsəkir raka mınraha, mutə ia təkuaer riti mə trəfwaki in əpa. Nəpın rınəpıtəv in əpa ia kwopun nəha,

24 Mətə nitətə ouihi nərmama me səvənhi kamhəsua i ruvan raka isipwın ti tənə nəha. Peiau peiau me kamhəpwı ti nəri nə mə irəha kamhaiu mamhəuvən ia nəmri mətəgi mwatuk.

25 Ia nəpın nəha rınamran Iesu ruvehe ti nirəha, mamavən ia təkure nui.

26 Mətə nəpın nərmama me səvənhi həti pen mhətoni mə in ravən ia təkure nui, həhekır, mhəni mə, “Kwa iəremhə nəha.” Nənə irəha həkwein əpwəmwis ti nəri nə mə həhekır asori.

27 Mətə təkwtəkwuni a Iesu rəgkiari mınraha mını mə, “Kımiaha tihəpwəh nıregiien rərəha. Kwa iou i. Tihəpwəh nehekırrien.”

28 Mıregi Pita rını pen tukwe in mə, “İərimənu. Trını mınıuə ik nə tikını nəkwam tukw iou i mə takavən ia təkure nui muvehe tukw ik.”

29 Mıregi Iesu rını mə, “Uvehe.” Ro pen Pita reivə irapw ia nəkwai nitətə ouihi, mavən ia təkure nui mevən ti Iesu.

30 Mətə nəpın rətoni nımətəgi, rehekır, mınaməmwhenımw, mınaməkwein əpwəmwis mə, “İərimənu! Uvehimıru iou!”

31 Təkwtəkwuni a Iesu rosə pen rəgın muvehi Pita, mını pen tukwe in mə, “Ik iərmama nahatətəien səim rıpkiskai mhə. Rəfo nətərigien səim ro kəru iamınhi irə?”

32 Nəpın irau krouəputə ia nitətə ouihi, nımətəgi reiwaiu miwən.

14:23: Luk 6:12, 9:28

14:26: Luk 24:37

14:29: Jon 21:7

14:31: Mat 8:26

33 Nənə nərmama me səvəi Iesu ia nəkwai nītətə ouihi hənəmwi nukurhunraha, mhəuvei pen nisialien səvənraha min, mhəni mə, “Nipərhiendien ik Tini Kumwesən.”

Iesu ro nəkur Kenesaret səməme kamhemhə həuvehe mhəsanin

34 Irəha həpi simwin ia nui asori, mhəuvən mhəuvreii ia tənə Kenesaret.

35 Nəpin nərmama ia kwopun nəha hətoni mhəukurən mə Iesu nəha, hərhi pen nəgkariien revən ia rukwənu me pam ia kwopun nəha. Nənə irəha həuvehi nərmama me pam səməme kamhemhə mhəuvehi mhəuvehe ti Iesu,

36 mamhəres in mə ko irəha hərapi a nusvenhi tinari səvənhi. Nənə irəha pam səməme hərapi həuvehe mhəsanin.

15

Nərmama me i kamhəsiai Kumwesən ia tərhunraha əpa

1 Ia nəpin nəha Farisi me mine nahatən me səvəi Loa həier ia Jerusalem, mhəuvehe ti Iesu, mhəni mə,

2 “Rəfo nərmama me səim kamhərui nītətə səvəi kaha kupwən me? Nəpin hani nari, həpkukupwən mhə mhərkwerig.”

3 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo kimiaha hiamətefi nəgkariien səvəi Kumwesən mə tihesi pen narəien səkimiaha?

4 Kumwesən riməni nəkwən mə, “Tikisiai tata mine mama səim.” In riməni mwi mə, “Trini minuə

iærmama riti rani æræha tata mine mama sævænhi, tukamækeikei kousi æpune in.’

⁵ Mætæ kímiaha hiamæni mæ, ‘Trini minuæ iærmama riti rini pen ti sævænhi tata mine mama mæ, Sæiou narimnari me sæ trasitu ia kimirau ro ikinan i sævæi Kumwesæn,

⁶ ramasan mæ in træpwæh nuvei penien nari riti m sævænhi tata misiai in iræ.’ Ia noien næha kímiaha hiamousi raka nægkiariien sævæi Kumwesæn ia naræien sækímiaha.

⁷ Kímiaha kæuætksuæ me. Fwe kupwæn, Profet Aesea rimæni atukwatukw kímiaha, mini mæ,

⁸ ‘Nærmama me i kamhæsiai iou ia tærhunraha, mætæ rerinraha ræmak isipwîn tukw iou.

⁹ Kamhæfwaki auær a miou.

Næpîn kamhahatæn nærmama,

hæni mæ kamhahatæn nægkiariien sæiou, mætæ rekæm.

Kamhahatæn nægkiariien sæ ruku pen a ti nærmama.’”

Næfe nari tro iærmama ruvehe mæmkemik ia næmri Kumwesæn

¹⁰ Nænæ Iesu rækwein nærmama me hæuvehe tukwe. Rini pen ti niræha i mæ, “Kímiaha tihætærig amasan ia nirak, mhæukuræn næfe takini.

¹¹ Ripko mhæ næri sæ ruvnmwæ ia nækwai iærmama ramo in ræmkemik ia næmri Kumwesæn, mætæ næri sæ ruku pen ia nækwæn mamier in næ ramo in ræmkemik ia næmri Kumwesæn.”

¹² Nænæ nærmama me sævænhi hæuvehe, mhæni pen tukwe in mæ, “Ikukuræn mæ næpîn Farisi me hæregi nægkiariien næha niemaha ræpi iræha.”

¹³ Miregi Iesu rini mæ, “Nei me pam sëmæme Tata sæiou fwe ia neiai ripkæpwei mhæ ti næpîn riti keivi utæ iræha.

¹⁴ Kimiaha tihæpwæh iræha. Iræha nærmama kambahæiri pen nærmama ia suatuk sæ tuhesi, mætæ næmrînraha rifwæ. Trini minuæ iærmama riti nænimen rifwæ mamiri pen iærmama riti mwi nænimen rifwæ ia suatuk sæ trouesi, irau pæri trouivæ irapw ia ruei tønæ.”

¹⁵ Mætæ Pita rini pen tukwe in mæ, “Ni pehe ro tukumaha i nipwrai nusipekinien næha ikimæni.”

¹⁶ Miregi Iesu rini mæ, “Kimiaha mwi hiamreirei ihi?

¹⁷ Hiæpkukuræn mhæ mæ næfe nari revæn ia nækwai iærmama, ramevæn ia tipwîn, mamier.

¹⁸ Mætæ næri sæ ramier ia nækwai iærmama raku pen ia rerin fwe imwæ nænæ in næ ramo in ræmkemik ia næmri Kumwesæn.

¹⁹ Iakani iamînhi iræ ti næri næ mæ nætærigien æræha ruku pen ia reri iærmama fwe imwæ, mamier: nousi æpuneien iærmama, nakresien pran sævæi iærmæpæ, noien sæ næрман mine nipran kambahæiri æpnæpen iræha me, nakresien, neikuæien, nini æræhaien iærmama.

²⁰ Noien me i ramo iærmama ræmkemik ia næmri Kumwesæn. Mætæ trini minuæ iærmama ripkærkwerig mhæ, mamæni nari, noien næha ko ripko mhæ in ruvehe mæmkemik ia næmri Kumwesæn.”

Pran Kenan riti rini nipærhienien ia Iesu

²¹ Nænæ Iesu rier, mæpwæh kwopun næha, mevæn ipaka ti taon mi næha Tæa mine Saeton.

22 Nənə təkwtəkwuni a pran Kenan riti sə ramarə ia kwopun nəha ruvehe, mamasək, mamini mə, “Iərimənu, kwənəkwwus səvəi Kig Tevit, tikapi tukw iou! Iəremhə ramarə ia prən ouihi səiou, mamō in raməmisə p̄ik!”

23 Mətə Iesu rəpwəh niniien nəgkariien riti ti prən nəha. Nənə nərmama me səvənhi həuvehe mamhəgkiari min, mhəni mhənuə, “Ərhi pen prən i ramevən, ti nəri nə mə rakurirə kitaha, mamasək.”

24 Miregi Iesu rini mə, “Kumwesən rərhi pehe iou mə takuvehe əpa ti nəkur Isrel. Irəha həmwhen ia sipsip me hənəruei.”

25 Mətə prən nəha ruvehe minimwi nukurhun mi ia nənimen, minni mə, “Iərimənu. Tikasitu ia nirak.”

26 Miregi Iesu rini mə, “Rəpwəh namasanien mə takuvehi nəveginien sənəi nəkwərhwərhə mərarki pen i m kuri me.”

27 Miregi prən i rini mə, “Nipərhiienien, Iərimənu. Mətə kuri me mwi kamhəni nimwəkmwəki nəveginien sə raməsas irapw ia ruei tepol səvəi iəmə asori səvənraha.”

28 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Prən i ikamahatətə pərhiēn. Pwəh iako mik rəmwhen sə ikokeikei.” Təkwtəkwuni a mwi prən ouihi səvənhi ruvehe məsanin.

Iesu ro nərmama həpik həuvehe mhəsanin

29 Iesu rier ia kwopun nəha, mavən ia n̄ikarkare nui asori Kalili, mevən mutə ia təkue riti məkure fwe ikin.

30 Nənə nərmama həpik həuvehe tukwe, mamhəuvehi nərmama me səməme kamhemhə.

Nepwīn nisunraha rərfe. Nepwīn nənimenraha rīfwə. Nepwīn nemhəien rouraha nīpəri nīpwrānraha. Nepwīn ho iəpou ko həpwəh nəgkiariien. Həuvehi mwi nərmama həpik mwi, mhəmri pen irəha ia nisui Iesu, nənə in ro irəha həuvehe mhəsanin.

³¹ Ia nəpīn nəha nəpou me haməgkiari. Nərmama nemhəien rouraha nīpəri nīpwrānraha həuvehe mhəsanin. Nərmama səməme nisunraha rərfe, həvi atukw a nisunraha mamhəvən. Nənə nərmama nənimenraha rīfwə hətui mamhətə nari. Nəpīn nərmama me hətoni, nənimenraha rier. Nənə həgnəgini Kumwesən səvəi nəkur Isrel.

Iesu rəkwməni nərmama irəha pam fo-taosen

³² Ia nəpīn nəha Iesu rəkwein nərmama me səvənhi həuvehe. Rini pen ti nirəha i mə, “Rerik rəkwpəpīr ti nərmama me i. Hənarə raka nəpīn kahar kitaha mīnraha, nənə sənənraha nəveginien ruvəiwən. Iakəpwəh no keikeiien mə takərhi pen irəha fwe imwənraha nəpīn nukumhə ramahi irəha. Rərəha mə kamhəuvən nəmrīnraha rīpitəv həmwei ia suatuk.”

³³ Miregi nərmama me səvənhi həni pen tukwe in mə, “Tsəuvehi bred pəku rəmwhen tsəkwmənu nərmama me i? Kwa həpik anan. Kitaha samarə ia kwopun nəveginien riwən ikin.”

³⁴ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Sənəmiaha bred kevə?”

Miregi həni mə, “Sefen mīne kwopnəti nəmu me nepwīn mwi fwe ikin.”

³⁵ Iesu rini nəkwān mə nərmama me nəha sənənraha nəveginien riwən tuhəkure ia tīprənə.

³⁶ Nənə ruvehi bred nəha sefen mine kwopnəti nəmu me, məfwaki mīni vivi Kumwesən tukwe. Nəpīn rəfwaki pam, maməkwsen bred me, mau-vei pen m nərmama me səvənhi, həpeki pen m nərmama me.

³⁷ Nərmama me pam hani nari tīpwīnraha rəsisī. Nəpīn hənani raka nari, həvai pen nīpərpəri bred mine nəmu me hənani mhəpwəh rukuər ia tənəripw sefen.

³⁸ Nərmama me nəha hani nari həpik anan nərman nīpran mine nəkwərhakwərha. Kəvsini nərman me əpa irəha pam fo-taosen.

³⁹ Nənə Iesu rərhi pen irəha kamhəuvən imwənraha me. Kurirə irə rəputə ia nītətə ouihi riti, mamevən fwe kwopun riti nəghīn nə Makatan.

16

Farisi me kamhəres nīmtətien riti

¹ Ia nəpīn nəha Farisi me mine Satusi me həuvehe, mhəres pen Iesu i mə, “Ko iko ro nīmtətien riti sə ruku pen ia neiai pwəh iahətoni mhəukurən mə ik pərhiēn Kumwesən rərhi pehe ik?”

² Miregi Iesu rini mə, “Nəpīn meri na trivə, kīmiaha hiəni mə, ‘Rosi trakwakwi rukwəsikər ti nəri nə mə nīmagouagou rəruev.’

³ Nənə ia nəpnəpīn kīmiaha hiəni mə, ‘Rosi nesən trauər ipwet ti nəri nə mə nīmagouagou rəruev, məpuə.’ Kīmiaha hiəukurən nətəien nīmagouagou,

nənə mhəukurən nəfe nari nīmagouagou rama-hatən pen. Mətə rəfo hiəreirei nīpwrai nīmtətien me i kamo ipwet mīne?

⁴ Kimiaha nərmama ipwet mīne hiamətui a nīmtətien ti nəri nə mə noien səkīmiaha rikou. Kimiaha hiənəpwəh Kumwesən rəmwhen pran sə rəpwəh iərman səvənhi mamesi pen iərməpə. Kumwesən trəpwəh nuvei peheien nīmtətien riti mwi m kimiaha, mətə nīmtətien əpa səvəi Profet Jona.” Iesu rīni nəgkiariien nəha, məpwəh irəha, mamevən.

Nahatənien səvəi Farisi me mīne Satusi me

⁵ Ia nəpīn nəha Iesu revən irəha nərmama me səvənhi, mhəuvən mhəpi simwīn ia nui asori. Nərmama me səvənhi hənənouenou mə tuhəuvehi bred. Nəpīn irəha həuvarei ia nīkaren pen,

⁶ Iesu rīni pen ti nīrəha i mə, “Kimiaha tihətui amasan, mhəsiari ti yis səvəi Farisi me mīne Satusi me.”

⁷ Mīregi irəha hənəmægkiari mīnraha me i mə, “Rosi ramægkiari iamīnhi irə ti nəri nə mə kītaha sənənouenou bred uə?”

⁸ Nənə nəpīn Iesu rīregi, rīni mə, “Kimiaha nahatətəien səkīmiaha rīpkiskai mhə. Rəfo hiamægkiari m kimiaha me mə sənəmīaaha bred rīwən?”

⁹ Kimiaha hiəreirei ihi? Rerīmīaaha rīpkrhi mhə bred krirum sə iakīnəkwməni nərmama faef-taosen irə mīne tənəripw kevə hiəməuvehi kurirə?

¹⁰ Rerīmīaaha rīpkrhi mhə bred sefen sə iakīnəkwməni nərmama fo-taosen irə mīne tənəripw kevə hiəməuvehi kurirə?

11 Rəfo həreirei nıpwrai nəgkiariien səiou? İapkəgkiari mhə ia bred, mətə iakamini mə kimiaha tihaməsiari ti yis səvəi Farisi me mine Satusi me.”

12 İa nəpın nəha nərmama me səvəi İesu həuvehe mhəukurən mə İesu rıpkini mhə mə tuhəsiari ti yis səvəi bred, mətə tuhəsiari ti nahatənien səvəi Farisi me mine Satusi me.

Pita rini irapw mə İesu in Kristo

13 Nəpın İesu ruvehe ipaka ti taon nəha Sis-aria Filipae, rəres pen nərmama me səvənhi mə, “Nərmama kamhəni iou, İəməti İərmama, mə iou sin?”

14 Miregi həni mə, “Nərmama nepwın kamhəni ik mə Jon Paptaes. Nepwın kamhəni ik mə Profet Elaeja. Nepwın mwi kamhəni ik mə Jeremaea uə profet riti mwi fwe kupwən.”

15 Miregi İesu rini pen ti nirəha i mə, “Mətə kimiaha hiaməni mə iou sin?”

16 Miregi Saemon Pita rini mə, “İk Kristo. Kumwesən sə ramıru, tını nə ik.”

17 Miregi İesu rini pen tukwe in mə, “Saemon, tını Jon, rerım tragien! Rıpkı mhə iərmama riti rahatən ik irə mə tikukurən nəri i, mətə Tata səiou fwe ia neiai rahatən ik irə ikukurən.

18 Nənə iakani pehe tukw ik i mə ik nə Pita. Nıpwrai nəhağ nəha mə kəpwier. İa təkure kəpwier i takuvrhəkin nakalasia me səiou rəmwhen sə kauvrhəkin pen nimwə irə, nıskaiien səvəi nemhəien ko rıpkouraha mhə irəha.

16:14: Mat 14:1-2, Mak 6:14-15, Luk 9:7-8   **16:16:** Jon 6:69

16:17: Mat 17:5, Kal 1:15-16   **16:18:** Jon 1:42, Efes 2:20

19 Takuvei pehe ki me sǎvǎi nítǎtǎ ia neiai^a mik. Nǎfe nari ikǎrihi tǎrini ia tǎprǎnǎ i, tukǎrihi tǎrini fwe ia neiai. Nǎfe nari ikǎfi raka ia tǎprǎnǎ i, tukǎfi raka fwe ia neiai.”

20 Nǎnǎ Iesu rinise pen ǎknekǎn tǎ nǎrmama me sǎvǎnhi mǎ, “Kǎmiaha tihǎpwǎh nǎnǎien tǎ iǎrmama riti mǎ iou Kristo.”

Iesu rukupwǎn mǎni irapw mǎ in tremhǎ nǎnǎ mǎtui mwi

21 Ia nǎpǎn nǎha mamevǎn, Iesu rinamahatǎn nǎrmama me sǎvǎnhi mǎ, “Takamǎkeikei mevǎn fwe Jerusalem. Nǎmǎ asori me mǎne pris asori me mǎne nahatǎn me sǎvǎi Loa tuho nǎmisǎien me rǎpǎk ia nirak, mhousi ǎpune iou. Mǎtǎ ia nǎpǎn sǎro kahar irǎ takǎtui mwi.”

22 Ia nǎpǎn nǎha Pita riri raka Iesu ia nǎkarenraha, mǎnanise pen tukwe in mǎ, “Iǎrimǎnu, pwǎh Kumwesǎn trapi tukw ik, mǎpwǎh nǎsenǎien nǎrmama tuho noien nǎha ia nǎram ia nǎpǎn riti.”

23 Mǎtǎ Iesu ruvsini, mǎni pen tǎ Pita i mǎ, “Setǎn, evǎn ia tǎkutak! Ikamǎmwur mǎ tiko iakapǎti mǎmwei iamǎnhi irǎ tǎ nǎri nǎ mǎ nǎtǎrigien sǎim rǎpkesi pen mhǎ nǎtǎrigien sǎvǎi Kumwesǎn, mǎtǎ ikamesi pen a nǎtǎrigien sǎvǎi nǎrmama.”

Iǎrmama tramǎkeikei mǎvrani nei kamarkuauu

24 Nǎnǎ Iesu rini pen tǎ nǎrmama me sǎvǎnhi mǎ, “Iǎrmama sǎ rokeikei mǎ truvehe mo iǎrmama riti sǎiou tramǎkeikei mǎpwǎh nǎtǎrigien sǎvǎnhi,

---

16:19: Mat 18:18, Jon 20:23   **a 16:19:** Nǎpǎn rǎpǎk Matiu rani nǎgkiarǎien i mǎ “Nítǎtǎ ia neiai.” Nǎpwrai nǎgkiarǎien i in i “Nítǎtǎ sǎ Kumwesǎn ramǎrimǎnu irǎ.”   **16:20:** Mat 17:9, Mak 9:9   **16:24:** Mat 10:38, Luk 14:27

muvehi utə nei kamarkuau i səvənhi, məvrani mukurirə iou.

²⁵ Iərmama sə rokeikei mə trəkwtəmhiri nimiruien səvənhi trarfai irə, mətə iərmama sə traraka ia nimiruien səvənhi tukw iou truvehi nimiruien rerin.

²⁶ Trini minuə iərmama riti ripekti pam narimnari me ia tiprənə i mo səvənhi i, nənə kurirə ikin remhə, mətə ripkuvehi mhə nimiruien rerin, noien nəha trəfasitu irə? Uə iərmama truvei pen nəfe mərpwın tai nimiruien səvənhi?

²⁷ Iou Iəməti Iərmama takuvehe ia niskaiien səvəi Tata səiou kimaha nagelo me səiou. Ia nəpin nəha takərpwın noien səvəi nərmama me kuatia kuatia. Nərpwınien sə takuvei pen minraha tresi pen a nəfe nari irəha həno.

²⁸ Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i nərmama nəpwın kamhərer ia kwopun i tuhəpkemhə mhə meste tuhətoni iou, Iəməti Iərmama, iakauvehe rəmwhen ia kig mə takərimənu ia nitətə səiou.”

17

Nīpwrai Iesu ruvehe mopə

¹ Nəpin sikis rukurau, nənə Iesu riri əpa Pita mine Jemes mine piəvni Jon, həutə parei ia təkuer əpwəmwis riti.

² Ia kwopun nəha irəhar harətoni ia nənimenrahar nīpwrai Iesu ruvehe mopə. Nənimen rəhiapw rəmwhen ia meri. Tinari səvənhi ruvehe məpsan rəmwhen ia nukuraanien.

16:25: Mat 10:39, Luk 17:33, Jon 12:25   **16:26:** Mat 4:8-9

16:27: Mat 25:31, Sam 62:12, Prov 24:12, Rom 2:6, Rev 22:12

17:2: 2Pit 1:16-18

³ Təkwtəkhwuni a irəhar harətoni Profet Elaeja mine Moses krouier pehe, rouægkiari irəhar Iesu.

⁴ Nənə Pita rini pen ti Iesu i mə, “Iərimənu. Ramasan mə kimrahar iaharuvehe i. Mə ikokeikei tako tənimwə kahar, riti səim, riti səvəi Moses, riti səvəi Profet Elaeja.”

⁵ Pita ramægkiari ihi, təkwtəkhwuni a mwi nəpuə əpsan riti ruvehe muvegi irəha. Reri Kumwesən ruku pen ikin, mini mə, “In nəha nərik keikei. Rerik ragien tukwe. Tihətərig in.”

⁶ Nəpin Pita mine Jon mine Jemes harregi nəgkiariien nəha, harhekir, mharmwei, mharnimwi irapw nənimenrahar ia tiprənə.

⁷ Mətə Iesu ruvehe mirapi irəhar, mini mə, “Harərer, mharəpwəh nehekiriien.”

⁸ Nənə irəhar harəkwtə, harəpwəh nətoniien Moses mine Profet Elaeja, mətə Iesu əpa irəha min.

⁹ Nəpin irəha kamheiwaiu pehe ia təkuə, Iesu rini pen ti nirəhar i mə, “Kimirəhar tiharəpwəh niniiien ti iərmama riti nimtətien nəha hiarnətoni, meste iou, Iəməti Iərmama, iakətui mwi ia nemhəien səiou.”

¹⁰ Nənə Pita mine Jemes mine Jon harəres pen in i mə, “Rəfo nahatən me səvəi Loa kamhəni mə Profet Elaeja traməkeikei mukupwən muvehe?”^a

¹¹ Miregi Iesu rini mə, “Nipərhienien. Profet Elaeja truvehe məmri amasan pam narimnari me rəmwhen ia sə fwe kupwən.

17:5: Sam 2:7, Aes 42:1, Mat 3:17, Mak 1:11, Luk 3:22, Dut 18:15

17:9: Mat 16:20   **17:10:** Mal 4:5   **a 17:10:** Mal 4.5 Profet Malakae riməni mə Profet Elaeja trukupwən muvehe kurirə irə Kristo ruvehe.

12 Mətə iou iakani pehe tukumirəhar i mə Profet Elaeja ruvəuvehe raka nənə nərmama me həpkətə sas mhə in, mətə hesi pen nətərigien səvənraha, mho rərəha irə. Iou mwi, Iəməti Iərmama, takaməkeikei mevən ia rəginraha, nənə irəha tuho nəmisəien miou.”

13 Ia nəpən nəha Pita mine Jemes mine Jon haruvehe, mharukurən mə Iesu raməgkiari ia Jon Paptəes.

Iesu rəkoui irapw iərəmhə ia iəkunouih

14 Nəpən irəha hərərig pehe mwi ti nərmama me, iərmama riti ruvehe ti Iesu, minimwi nukurhun mi ia nənimen,

15 mini mə, “Iərimənu. Tikapi tukw iou, masitu ia nərik. Nemhəien i nikəvan ro in. In raməmisə pik. Nəpən ripik ramwei pen ia napw, mamwei pen ia nui.

16 Iakuvehi in muvehe ti nərmama me səim, mətə irəha ko həpko mhə in ruvehe məsanin.”

17 Miregi Iesu rini mə, “Kimiaha nəkur ipwet mine nahatətəien səkimiaha riwən. Noien səkimiaha rikou. Tsarə kitaha miou mesite nəfe nəpən? Tinesən mine iakapwis kimiaha? Kimiaha tihəuvən mhəuvehi iəkunouih nəha mhəuvehi mhəuvehe.”

18 Nəpən həuvehi mhəuvehe, Iesu rinise pen ti iərəmhə i mə, “Tikier ia iəkunouih i.” Nənə təkwtəkwwuni a rier, iəkunouih nəha ruvehe məsanin.

19 Kurirə irə nərmama me səvəi Iesu həuvehe ti Iesu, mhəres pen in əpa mə, “Rəfo kimaha

iahəreirei nəkoui irapwien nənimwɪn ərəha nəha?”

²⁰ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ti nəri nə mə nahatətəien səkimiaha ripkiskai mhə. Iakani nipərhiendien tukumiaha i trini minuə kimiaha hi-ahətətə pərhiien ia Kumwesən, nəri auər a mə nahatətəien nəha səkimiaha rouihi anan rəmwhen ia kwənuni nei nəha mastat, mətə hiəukurən niniiien ti təkuaer i mə, ‘Təkuaer i tikaraka ia kwopun i mevən məkure pen fwe,’ nənə trier mevən. Narimnari me pam triməru tukumiaha.”

²¹ b

²² Nəpin nərmama me səvəi Iesu housəsɪmwɪn irəha me ia tənə Kalili, in rini pen ti nirəha i mə, “Tripkə mhə tui kuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nərmama.

²³ Irəha tuhousi əpune iou, nənə Kumwesən tro iakətui mwi ia nemhəien səiou ia nəpin səro kahar irə.” Nənə nərmama me səvənhi həregi rərəha anan.

Iesu ruvehi silin ia nəkwai nəmu mərəku pen nəmri takis irə

²⁴ Nəpin Iesu mine nərmama səvənhi me həuvehe ia Kapaneam, nərmama səməme kamhəuvehi takis səvəi nimwə səvəi Kumwesən həuvehe ti Pita, mhəni mə, “Rosi iahatən səkimiaha ripkərəku mhə takis səvəi nimwə səvəi Kumwesən uə?”

²⁵ Miregi Pita rini mə, “Ouəh. In ramərəku.”

17:20: Mat 21:21, Mak 11:23, Luk 17:6, 1Kor 13:2   **b 17:21:** Nəkukua me ripik kimərai pen Niutestamen irə ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən kwopi nəgkiariien ia vas 21 riwən.   **17:22:** Mat 16:21   **17:24:** Eks 30:13, Eks 38:26

Nəp̄in Pita revən muvnimwə, Iesu rukupwən mægkiari min, mini mə, “Saemon, ikaməfətərig irə? Kig me ia tīprənə i kamhəkeikei m nəfe nərmama me mə tuhərəkū pen nəmri takis minraha, tininraha me uə nərməpə?”

²⁶ Miregi Pita rini mə, “Nərməpə.”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ikani nīpərhiēnien. Nīpwnəti kig me həkərəkū mhə nəmri takis,

²⁷ mətə pwəh sərəkū pen rərəha kitaha tso niemaha rəpi nərmama me i səməme kamhəuvehi takis. Tikevən fwe ia nui asori, mosəperaha. Nəmu sə rukupwən məgher ia kwərvinari, tikivi utə, mətī pen ia nəkwan, nənə tikətoni silin riti. Tikuvehi muvei pen mərəkū pen takis səkrau minraha.”

18

Iərmama əfo nə in rasori ia nərmama nepw̄in

¹ Ia nəp̄in nəha nərmama me səvəi Iesu həuvehe tukwe in, mhəni mə, “Ia nītətə ia neiai^a sin rasori məpi raka nərmama me nepw̄in?”

² Nənə Iesu rəkwein iəkunouihi riti ruvehe, rərpwi irapw in ia kurkwanraha,

³ nənə mini mə, “Ikani nīpərhiēnien tukumi-aha i mə kimiāha tihaməkeikei mhərari mhəuvehe mhəmwhen ia nəkwərhakwərha me. Mə hiəpwəh tihəpkuvnimwə mhə ia nītətə ia neiai ia nəp̄in riti.

⁴ Iərmama sə treiwaiu rəmwhen ia iəkunouihi, mīpkəfiūtə mhə in, in rasori məpi raka nərmama me nepw̄in ia nītətə ia neiai.

18:1: Luk 22:24   **a** **18:1:** Nəp̄in rīpik Matiu rani nəgkiariēn i mə “Nītətə ia neiai.” Nīpwrāi nəgkiariēn i in i “Nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

⁵ Iærmama sə trəsevər ia rerin ti iækunouihi riti sə ro iaminihi ia nəghik rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tukwe iou.”

Iesu rəgkiari ia narimnari me səməme tuhəuvehe mho nərmama həmwei

⁶ “Nəkwərhakwərha me i səməme kamhahatətə ia nirak, trini minuə iærmama riti ro riti rimwei ia nərəhaien, Kumwesən trərpwin noien ərəha səvənhi. Iærmama nəha triregi rərəha anan məpi raka kərihi pen kəruətərei asori ia nipətəkinuan kosə irapw i ia təmwei təsi.

⁷ Trərəha anan ti nərmama ia tiprənə i ti nəri nə mə narimnari me kamhəuvehe tuho irəha həmwei ia nərəhaien. Narimnari me i tuhaməkeikei mhəuvehe, mətə trərəha anan ti iærmama sə tru-vehi narimnari me i muvehe.

⁸ Mə rəgim uə nisum ramo ikamwei ia nərəhaien, tikərari raka, mərarki. Mə rəgim ripip uə nisim ripip mətə ikuvehi nimiruien, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə rəgim kəru uə nisum kəru mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək rerin ikin.

⁹ Mə nənimem ramo ikamwei ia nərəhaien, tikukumwiri raka, mərarki. Mə nənimem kuatia mətə ikuvehi nimiruien, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə nənimem kəru mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək ikin.”

Iesu rusipekin ia sipsip sə rəruei

¹⁰ Nənə Iesu rini mə, “Kimiaha tihətui amasan tukumiaha me mhəpwəh noien nəri auər a ia

nəkwərhakwərha me i riti. Iakani pehe tukumi-aha i mə fwe ia neiai nagelo me səvənraha kamhətə rerin nəmri Tata səiou sə ramarə fwe ia neiai.

¹¹ Iou, Iəməti Iərmama, iakuvehe mə takuve-himiru nərmama səməme kamhəruei.^b

¹² Kimiaha hiaməfətərig irə? Trini minuə iərmama riti sipsip me səvənhi irəha pam hantret, nənə riti ia nirəha rəruei, trəfo pen irə? In trəpwəh naenti-naen kamhani nurhi ia təkue, mevən mamətui sə nəha rinəruai.

¹³ Nənə trini minuə rətoni, iakamini nīpərhienien tukumiaha i mə rerin ragien pik ti sipsip nəha məpi raka naenti-naen səməme həpkəruei mhə.

¹⁴ Ia noien nəha rəmwhen a mwi Tata səkimiaha ia neiai rəpwəh nokeikeien mə nəkwərhakwərha me i riti trəruei.”

Iesu nəgkiari mə tiko nəfe ia piam nəpin ro rərəha ia niram

¹⁵ “Trini minuə piam ro rərəha ia niram, evən mətoni kimirau əpa. Nənə ikini pen nəfe rino rərəha. Trini minuə rətərig ik, nəgkiariien səim tro piam rirərig pehe səkimirau min tramasan.

¹⁶ Mətə trini minuə rəpwəh nətərigien ik, iri iərmama kuation uə kəru mharevən mwi pwəh irau krouregi rouətoni nəgkiariien me pam nəha ikini pen ti piam ro nīpərhienien.

¹⁷ Trini minuə rerin rəpwəh nətərigien irəha, ni irapw ti nakalasia me səvəi nəfwakiien. Nənə

18:11: Luk 19:10   **b** **18:11:** Nəkukua me rīpik kimərai pen Niutestamen irə ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən kwopi nəgkiariien ia vas 11 riwən.   **18:15:** Lev 19:17, Luk 17:3, Kal 6:1

18:16: Dut 19:15, Jon 8:17   **18:17:** 1Kor 5:13

trini minuə rəpwəh mwi nətərigien irəha, tiko irə rəmwhen iərmama sə rīreirei Kumwesən uə iərmama sə kamərəku pen takis min.

¹⁸ Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i nəfe nari tihərihi tərini ia tīprənə i tukərihi tərini fwe ia neiai, nənə nəfe nari tihəfi raka ia tīprənə i tukifi raka fwe ia neiai.

¹⁹ Iakani pehe mwi nīpərhiēnien tukumiaha i trini minuə kəru ia kimiaha ia tīprənə i krouni simwīn nari riti, rouəres i, Tata səiou ia neiai in tro nəkwānrau,

²⁰ ti nəri nə mə pəku ikīn iərmama kəru uə kahar harousəsīmwīn ia nəghik, iakamarə ti nīrəha ia kwopun nəha.”

Iesu rini mə tikaməkeikei menouenou nərəhaien səvəi piam

²¹ Nənə Pita rutə pehe mīni pen ti Iesu i mə, “Iərimənu. Trini minuə piak ramo noien ərəha miou, nəpīn kevə takenouenou i? Rosi sefen uə?”

²² Mīregi Iesu rini mə, “Iou iapkīni pehe mhə tukw ik i mə tikenouenou nərəhaien me səvəi piam m sefen, mətə tikenouenou nərəhaien me səvənhi nəpīn me pam.

²³ Iakamīni iamīnhi irə ti nəri nə mə nītətə ia neiai rəmwhen ia iəmə asori riti sə rokeikei mə nərmama me i kamho tukwini nari min tuhərəku pam kaon me səvənraha sə in rīməuvei pen mīnraha.

²⁴ Nəpīn rəkwein irəha mə tuhəuvehe, həuvehi riti ia nīrəha mhəuvehe. Kaon səvənhi rasori pīk anan.

²⁵ Ko riþkæræku mhæ. Ro pen iæmæ asori sævænhi rini mæ tukæmri pen næmri nari m iæmæ i mine pran sævænhi mine niþwnætín me mine narimnari me pam sævænhi. In truvehi mane ia niræha, mæræku kaon sævæi iæmæ næha.

²⁶ Ia næþin næha iæmæ næha sæ ramo tukwini nari m iæmæ asori rinimwi nukurhun mi, mamasæk, mini pen ti iæmæ asori sævænhi mæ, 'Tikapi tukw iou, muvei pehe næþin miou, nænæ takæræku pehe pam mik.'

²⁷ Nænæ iæmæ asori rerin rærkwæþir ti iæmæ i ramo tukwini nari min. Ro pen in renouenou kaon sævænhi, mini mæ træpwæh nærækuien, mæseni in rier mamevæn.

²⁸ Mætæ næþin iæmæ næha rier irapw, rætoni iærmama riti sæ ramo tukwini nari irau min. Kaon riti sævænhi ramaræ tukwe in. Rouihi þik anan. Nænæ in ruvehi iærmama næha, mækwætæmhiri niþætækinuan, mini mæ, 'Ðæræku pehe pam sæim kaon.'

²⁹ Nænæ iærmama næha ramo tukwini nari irau min rimwei irapw, mamasæk, mini pen tukwe in mæ, 'Tikapi tukw iou, muvei pehe næþin miou, nænæ takæræku pehe pam mik.'

³⁰ Mætæ iæmæ næha iæmæ asori rinenouenou kaon sævænhi ræpwæh nokeikeiien. In revæn muvehi iærmama næha muvehi þvnmwæ ia kalapus mæ traræ meste træræku pam kaon sævænhi.

³¹ Næþin nærmama nepwin sæmæme kamho tukwini nari m iæmæ asori hætoni noien næha, hæregi ræræha anan. Hæuvæn mhæni pen ti iæmæ asori sævænraha narimnari me pam iæmæ næha rino.

³² Ro iamínhi iræ iæmæ asori rækwein iærmama næha ramo tukwini nari min ruvehe. Rini pen

tukwe in mə, ‘Ik iəmə ərəha. Iakamo tukwini ərəha nari miou. Iakinenouenou kaon me pam səim, ti nəri nə mə ikinasək tegin iou.

³³ Mətə rəfo ikəpwəh napiien ti iərmama nəha sə ramo tukwini nari miou kimirau min rəmwhen iou iakinapi tukw ik?’

³⁴ Ro pen iəmə asori niemaha rəpi. In ruvehi pu-vnimwə iəmə nəha ia kalapus mə tuko nəmisəien min meste trərəku pam kaon səvənhi.

³⁵ Ia noien nəha rəmwhen a mwi Tata səiou ia neiaj tro ia kimiaha kuatia kuatia trinini minuə hiəpwəh nenouenouien nərəhaien səvəi piəvmiaha me ia rerimiahaha.”

19

Iesu rini mə iərman mine pran trouəpwəh nəpwəhien irau me

¹ Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, nənə məpwəh tənə Kalili, mier mevən ia tənə Jutia fwe ia nikare nui aris Jotan pen.

² Nərmama həpik həkurirə i. Nənə in ro səməme kamhemhə həuvehe mhəsanin ia kwopun nəha.

³ Nənə Farisi me həuvehe tukwe in mhəres pen nari riti min mə tuhəregi ro Iesu mə trəfni irə. Irəha həni mə, “Ratukwatukw ia Loa səkitaha mə ko iərman riti rəpwəh səvənhi pran uə rekəm?”

⁴ Miregi Iesu rini mə, “Rosi kimiaha hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rini mə fwe ia nukune narəien ‘Kumwesən rino iərmama kəru riti iərman riti pran,’

⁵ rarə m̄ini m̄wi mə, ‘Ro iam̄inhi irə iərman traraka ia tata m̄ine mama s̄əvənhi, mevən rouarə pəri irau pran s̄əvənhi, nənə irau trouvehe rouəmwhen ia n̄ipwrai iərmama kuation.’

⁶ Nəgkiariien nəha r̄ini mə iərman m̄ine pran s̄əvənhi krouəpwəh ihi noien iərmama kəru i, mətə krouvəuvehe rouəmwhen ia n̄ipwrai iərmama kuation. Ti nəri nə mə Kumwesən r̄ir̄ip̄in iərman m̄ine pran s̄əvənhi iam̄inhi irə, ro pen r̄ipkatukwatukw mhə mə iərman trəpwəh s̄əvənhi pran, mətəfi narəien s̄əvənrau.”

⁷ Miregi Farisi me həni pen ti Iesu i mə, “Mə ro iam̄inhi irə rəfo Moses r̄iməni mə iərman sə rokeikei mə trəpwəh pran s̄əvənhi tr̄irai n̄imwai nəkukuə m pran s̄əvənhi rani mə in r̄inəpwəh in, nənə mərhi pen i ramevən?”

⁸ Miregi Iesu r̄ini pen ti n̄irəha i mə, “Moses r̄inəsəni kimiaha mə tihəpwəh n̄ipran me səkimiaha ti nəri nə mə kəmkapwəmiaha riskai, mətə fwe ia nukune narəien r̄ipko mhə iam̄inhi irə.

⁹ Iou iakani pehe tukumiaha i iərman sə rəpwəh pran s̄əvənhi miri pran əpə riti m̄wi ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri r̄ipko mhə pran atukwatukw s̄əvənhi. Mətə mə pran ramo əpnəpen nari irau iərməpə, iərman s̄əvəi prən nəha rukurən nəpwəhien in.”

¹⁰ Nənə nərmama me s̄əvəi Iesu həni pen tukwe in mə, “Tr̄ini m̄inuə ro iam̄inhi irə nəp̄in iərman rəpwəh pran s̄əvənhi, ramasan mə iərman rəpwəh a n̄ir̄iien pran.”

11 Mætə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ripko mhə nərmama me pam həukurən nuvehien nəgkiariien i səiou mharə irə, mætə səməme əpa Kumwesən rəsevər ia suatuk tukunraha irəha nəha tuhəuvehi mharə irə.

12 Nərman nepwɪn tuhəpwəh niriiien pran ti nəri nə mə hənətui pehe mwatukw səvənraha rəpou. Ro pen rerinraha riwən ia pran. Nərman nepwɪn tuhəpwəh niriiien pran ti nəri nə mə kərai irəha rəmwhen kamo ia kau kərman. Ro pen rerinraha riwən ia pran. Nənə nərman me nepwɪn mwi tuhəpwəh niriiien pran ti nəri nə mə irəha hokeikei nətərigien səvənraha trəmāk əpa ia nitətə ia neiai.^a Iərmama sə rukurən nuvehien nəgkiariien i səiou traməkeikei muvehi marə irə.”

Pwəh nəkwərhakwərha me həuvehe ti Iesu

13 Nəpɪn riti nərmana nepwɪn kamhəuvehi nəkwərhakwərha me səvənraha mamhəuvehe ti Iesu mə trəmri utə rəgɪn mi ia nirəha məfwaki. Nərmama me səvənhi hənise irəha.

14 Mætə Iesu rini mə, “Pwəh nipwnəti nəkwərhakwərha me həuvehe tukw iou. Tihəpwəh niniseien irəha ti nəri nə mə nitətə ia neiai səvəi nərmana səməme həmwhen ia nəkwərhakwərha me i.”

15 Nənə Iesu rəmri utə rəgɪn mi ia nirəha, məfwaki ti nirəha, nənə məpwəh irəha mamevən.

Iərmama riti nautə səvənhi rasori

16 Ia nəpɪn nəha iərmama riti ruvehe ti Iesu, mini mə, “Iahatən, nəfe noien amasan takaməkeikei mo mə takuvehi nimiruien rerin?”

^a **19:12:** Nəpɪn ripik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nəpwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

19:14: Mat 18:2-3

17 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikaməres iou nari riti ia nıkaren səvəi noien amasan? Kumwesən əpa ramasan. Trini minuə ikuə tikuvehi nimiruien, ikesi pen loa me səvənhi.”

18 Miregi iərmama nəha rini pen tukwe in mə, “Nəfe loa me takesi pen?”

Miregi Iesu rini mə, “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama, məpwəh nakresien pran səvəi iərməpə, məpwəh nakresien, məpwəh neikuəien.

19 Tikaməkeikei misiai səim tata mine mama, nənə mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.”

20 Miregi iərmama nəha rini pen ti Iesu i mə, “Loa me pam i iakamesi pen. Nəfe mwi nəha ikin takaməkeikei mo?”

21 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Trini minuə ikuə tikuvehe matukwatukw pam, evən, məmri pen nəmri nari ia səim narimnari me. Nəpin kuvehi nənimen, tikuvehi mane, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Nənə səim nautə triplik fwe ia neiai. Nəpin ikino pam, ikuvehe mukurirə iou.”

22 Nəpin iərmama nəha riregi nəgkiariien nəha, in rəpwəh Iesu, mamevən. Rerin rəpou ti nəri nə mə nautə səvənhi rasori.

23 Ro iamınhi irə Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “Iakamini nıpərhienien tukumiaha i riskai ti iərmama nautə səvənhi rasori mə truvnimwə ia nitətə ia neiai.

24 Takini mwi tukumiaha i. Iərmama nautə səvənhi rasori rəknekın tukwe in mə truvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Rəknekın

19:17: Lev 18:5, Luk 10:28   **19:18:** Eks 20:12-16, Dut 5:16-20

19:19: Lev 19:18   **19:21:** Mat 6:20, Luk 12:33, Wok Me 2:45, Wok

Me 4:34-37

mæpi raka nærimiru næha kamel rasu pen ia ruei nitel mier.”

²⁵ Næpîn nærmama me sævæhi hæregi nægkiariien næha nænimenraha rier. Hæni mæ, “Mæ ræknekin iamînhi, nisimæ næha ko hæuvehi nimiruien?”

²⁶ Mætæ Iesu rætæ iræha mîni mæ, “Næri næha ræknekin iærmama ko ripko mhæ, mætæ Kumwesæn rukuræn noien. Narimnari me pam rimæru ti Kumwesæn.”

²⁷ Miregi Pita rîni pen tukwe in mæ, “Ëtæ ro. Kimaha iahænæpwæh pam narimnari me sækimaha mamhækuriræ ik. Ro iamînhi iræ kimaha tahæuvehi næfe?”

²⁸ Miregi Iesu rîni pen ti niræha i mæ, “Iakamîni nipærhienien tukumiaha i ia nitætæ vi sæ truvehe narimnari me pam tuhæuvehe mhærmævi. Ia næpîn næha iou, Iæmæti Iærmama, takækure ia jea asori sæiou mærimænu. Kimiaha i sëmæme hiamækuriræ iou ipwet mîne tihækure mwi ia jea me twelef mhærimænu ia kwænækwus me twelef sævæi nækur Isrel.

²⁹ Nænæ nærmama me pam sëmæme hænæpwæh narimnari me sævænraha ti næri næ mæ iræha nærmama me sæiou tuhæuvehi tain. Trîni mînuæ iærmama riti ræpwæh nimwæ me, uæ piævni me, uæ kitirimæni me, uæ tata mîne mama sævæhi, uæ nækwærhakwæra me sævæhi, uæ tiprænæ sævæhi, in truvehi tain rasori mwi ræmwhen hantret, nænæ muvehi mwi nimiruien rerîn.

³⁰ Mætæ nærmama hæpik kamhækupwæn tuhæuvehe mhækuriræ. Nænæ sëmæme kamhækuriræ tuhæuvehe mhækupwæn.”

19:26: Jen 18:14, Job 42:2   **19:28:** Mat 25:31, Luk 22:30, Rev 3:21

19:29: Hip 10:34   **19:30:** Mat 20:16, Luk 13:30

20

Iesu rusipekin ia narmama samame kamhowok ia namhien

¹ “Iakamini iamihni irə ti nəri nə mə suatuk sə Kumwesən ia neiai ramərimənu ia nitətə səvənhi rəmwhen iəmə asori riti namhien səvənhi rəsori. Nəpən riti rier ia nəpnəpən anan mə tripeki narmama nepwən tuhəmhu səvənhi.

² Rini mə irəha kuation kuation tuhəmhu nəpən pekin nənə mhəuvehi silin kuation kino ia silva.^a Nənə nəpən irəha həseni raka, in rərhi pen irəha həuvən fwe səvənhi namhien.

³ Nənə ia naen klok ia nəpnəpən, iəmə asori rier mwi, mətoni narmama nepwən kamhərer ia kwopun kamo maket ikən, mhəpko mhə nari riti.

⁴ In rini pen ti nirəha i mə, ‘Kimiaha mwi hiəuvən mhəmhu fwe namhien səiou, nənə nəfe nərəkuien atukwatukw səkimiaha takuvei pehe m kimiaha.’

⁵ Ro pen irəha həuvən. Ia twelef klok, nənə ia tri klok ia nəruarəv, iəmə asori nəha rirərig mo mwi nəghi nari riti a.

⁶ Nənə ia faef klok ia nəruarəv in rier mwi, mətoni narmama nepwən kamhərer ihi ia kwopun nəha. Nənə rini pen ti nirəha i mə, ‘Rəfo kimiaha hiamərer ia kwopun i nəpən pekin hiəpko mhə nari riti?’

⁷ Miregi həni pen tukwe in mə, ‘Iərmama riwən rəkwein kimaha ipwet mə tahowok səvənhi.’

20:1: Mat 21:33   **a 20:2:** Nəghi silin nəha tenarius. Fwe tui tenarius kuation nərəkuien atukwatukw sə kuvei pen m iərmama sə rowok nəpən pekin ia nəpnəpən meste ia nəruarəv.

Miregi iāmē asori rīni pen tī nirāha i mē, ‘Kīmiaha mwi hiəuvən mhəmhu fwe ia nəmhiēn səiōu.’

⁸ Nənē ia nəruarəv iāmē asori səvəi nəmhiēn rīni pen tī iərmama səvənhi sə trərəkū nərmmama mē, ‘Əkwein nərmmama me nəha kamhəmhu səiōu həuvehe nənē ikuvei pen nərəkuiēn səvənraha. Tikukupwən ia səməme haməkuriṙə mhəuvehe men mo sampam ia səməme haməkupwən mhəuvehe.’

⁹ Nənē nəpīn nərmmama səməme iāmē asori rərhi pen irəha ia faef klok ia nəruarəv həuvehe, irəha kuatia kuatia həuvehi silin riti kīno ia silva.

¹⁰ Nəpīn nərmmama səməme iāmē asori rərhi pen irəha ia nəpnəpīn anan həuvehe, rerīnraha rīrhi mē tuhəuvehi rasori mwi, mətə irəha kuatia kuatia həuvehi mwi silin riti kīno ia silva.

¹¹ Irəha həuvehi, rerīnraha rīpkagien mhə. Həni pen tī iāmē asori i

¹² mē, ‘Səməme i həuvehe kurirə həmhu aoa kuatia a, mətə kīmaha iahəmhu nəpīn pekīn ia nukwəsikər asori. Rəfo ikərəkū kīmaha rəmnəmwhēn a?’

¹³ Mətə iāmē asori rīni pen tī nirāha riti mē, ‘Iapko mhə nari riti rərəha ia niram. Ikinəsēni raka mē tikəmhu nəpīn pekīn nənē muvehi silin kuatia kīno ia silva.

¹⁴ Tikuvehi nərəkuiēn səim muvehi mamevən. Iərmama i ruvehe kurirə rerik ragien tī nuvei peniēn nərəkuiēn səvənhi rəmwhēn a mwi iakuvei pēhe mik.

¹⁵ Ikukurən mē ko iako nəfe iakokeikei mē tako ia manē səiōu? Rəfo rerim ramrhi ərəha iōu tī namasaniēn nəha iako mīnraha?’ ”

16 Nənə Iesu rini mə, “Ro iam̄inhi irə nərmama səməme həuvehe kupwən tuhəuvehe mhəkurirə, nənə səməme həuvehe kurirə tuhəuvehe mhəkupwən.”

Iesu rini irapw mwi mə tremhə

17 Nəp̄in Iesu rautə mamevən fwe ia Jerusalem, riri raka əpa nərmama səvənhi twelef. Ia suatuk rini pen ti nirəha i mə,

18 “Həregi ro. Kitaha saməutə mamhəuvən fwe ia Jerusalem. Ia kwopun nəha tukuvei pen iou, ləməti lərmama, ia rəgi pris asori me mine nahatən me səvəi Loa. Irəha tuhəni mə takaməkeikei memhə.

19 Tuhəuvei pen iou ia rəgi nərmama r̄ipko mhə irəha nəkur Isrel. Nənə irəha tuharis əkenhin ia nirak, mhərisi iou, mhərui tərini pen iou ia nei karmarkuau. Takemhə, nənə Kumwesən tro iakətui mwi ia nəp̄in səro kahar irə.”

Jemes mine Jon krouəres pen nari riti m Iesu

20 Ia nəp̄in nəha pran səvəi Sepeti riri t̄ini mi kəru, muvehe ti Iesu, m̄inimwi nukurhun mi ia nənimen, maməres pen nari riti min.

21 Nənə Iesu rini pen ti prən i mə, “Ikokeikei nəfe?”

Miregi rini pen tukwe in mə, “Ni mə iəkunouihi mi kəru səiou trouəkure riti ia n̄ikarem mwatuk riti ia n̄ikarem mour nəp̄in tikərimənu ia nitətə səim.”

²² Miregi Iesu rini mæ, “Kimirau iroureirei næfe nari irouæres i. Ko kimirau irouænimwi kap i iou takænimwi?”

Miregi irau krouni mæ, “Kimrau iarouæmwhen.”

²³ Miregi Iesu rini pen ti nirau i mæ, “Nipærhienien kimirau tirouænimwi kap i sæiou, mætæ iou ko iakæpwæh næsenien kimirau irouækure riti ia nikarek mwætuk riti ia nikarek mour. Mætæ kwopun næha sævæi iærmama mi næha sæiou Tata rimærfi raka irau mæ trækure fwe ikin.”

²⁴ Næpin ten mwi nærmama me sævæi Iesu hæregi næresien næha sævæi Jemes mine Jon, niemaha ræpi iræha.

²⁵ Mætæ Iesu rækwein iræha hæuvehe tukwe. Rini mæ, “Kimiaha hiæuvæukuræn raka noien sævæi nærmama ripko mhæ iræha nækur Isrel. Næmæ asori me sævænraha sæ kamhærimænu ia niræha, kamhæfiætæ ia iræha, mamho nærmama kamho nækwænraha.

²⁶ Mætæ kimiaha tihæpwæh noien iamînhi iræ ia kimiaha me. Trini minuæ kimiaha riti rokeikei mæ truvehe masori ia kimiaha, in tramækeikei muvehe mo iærmama sæ ramo tukwini nari m kimiaha.

²⁷ Trini minuæ kimiaha riti rokeikei mæ trasori makupwæn ia kimiaha, in tramækeikei muvehe mo iærmama sæ ramo auær a wok sækimiaha pam.

²⁸ Kimiaha tiho ræmwhen a ia nirak. Iou, Iæmæti Iærmama, iapkuvehe mhæ mæ nærmama tuho tukwini nari miou, mætæ iakuvehe mæ tako tukwini nari minraha, muvei pen nimiruien sæiou træræku suatuk ti nifi rakaien nari ia nærmama hæpik.”

Iesu romasan nāmri iārmama kēru

²⁹ Nāpīn Iesu mīne nārmama me sāvānhi hāier ia Jeriko, mamhāvān, nārmama hāpīk kamhākūrirā ia Iesu.

³⁰ Ia kwopun nāha iārmama kēru krouākure ia nīkare suatuk. Nānimenrau rīfwā. Nāpīn krouēgi mā Iesu rauvehe mā trukurau, krouākwein āpwāmwis, rouni mā, “Iārimānu, kwānākwus sāvāi Kig Tevīt! Api tukumrau!”

³¹ Mīregi nārmama hāgkiari skai mīnrau mā, “Rouafafa.” Mātē irau krouirīpīn rouākwein āpwāmwis mwi, rouni mā, “Iārimānu, kwānākwus sāvāi Kig Tevīt! Api tukumrau!”

³² Nānā Iesu rārer, mākwēin irau krouvehe, rīni mā, “Irouokeikei mā tako nāfe m kīmirau?”

³³ Mīregi krouni pen tukwe in mā, “Iārimānu. Iarouokeikei mā nāmrimrau trouātui pwāh iarouātē nari.”

³⁴ Iesu rerīn rārkwāpīr tī nirau. Rīrapi nānimenrau. Nānā tākwākūwuni nāha nānimenrau ramasan. Krouātē nari. Nānā Iesu ramesi suatuk mamevān, irau krouākūrirā i.

21

Nākur Jerusalem kamhāgnāgīni Iesu

¹ Irāha hāvān ipaka tī Jerusalem, mhāier pen ia Tākuār Olif ia kwopun nāha ipaka tī rukwānu Petfas, nānā Iesu rārhi pen iārmama kēru sāvānhi,

² mīni pen tī nirau i mā, “Kīmirau tirouevān fwe ia rukwānu nāha samarāti pen i. Nāpīn tirouapīrapw fwe ikīn, tirouātē togki rīti kīnākwī tārīni

irau t̄ini. Tiroufi raka nari ia nirau, rouəs̄igi irau, rouvehe tukw iou.

³ Tr̄ini m̄inuə iərmama riti rəres k̄imirau mə iroufi raka nari irə t̄i nəfe, tirouni mə 'Iərimənu səkitaha raməres togki mi i, mətə tr̄ipkəpwəmwis mhə trərhi pehe mwi irau.' ”

⁴ Nəri nəha rier pehe iam̄inhi irə mə nəgkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In riməni mə,

⁵ “K̄imiahā tihəni pen t̄i nəkur Saeon mə,

‘Hətə ro k̄ig sək̄imiahā rauvehe tukumiahā, m̄ipkəfiəutə mhə in, raməkure ia togki, togki i in kwəti togki a.’ ”

⁶ Iərmama mi nəha səvəi Iesu krouevən, rauo nəfe in riməni pen t̄i nirau i.

⁷ Krouəs̄igi togki nəha irau t̄ini, rouəs̄igi rouvehe, rouəpənə pen karkahu əpwəmwis mi səvənrau ia təkutai togki mi nəha, nənə Iesu rəkure irə.

⁸ Nərmama həp̄ik həpənə pen karkahu əpwəmwis me səvənraha ia suatuk. Nərmama nepw̄in mwi hərəi n̄imwai nei me, mhəpənə pen ia suatuk.

⁹ Nərmama səməme k̄amhəkupwən mine səməme k̄amhəkurirə ia Iesu k̄amhəkwein əpwəmwis, mamhəni mə,

“Səgnəgini iəmə i ruku pen ia kwənəkwus səvəi K̄ig Tevit!

Səkwein amasan irə rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha!

Kəgnəgini Kumwesən fwe irənhə anan!”

¹⁰ Nəp̄in Iesu ruv̄nimwə ia Jerusalem, nərmama pam ia taon nəha k̄amhəni nəgkiariien me r̄ip̄ik, mamhəres mə, “Nəfe nəha iərmama?”

¹¹ Miregi narmama samame kamhækurirə in həni mə, “In i profet nəha nəghin nə Iesu. Ruku pen fwe Nasaret ia tənə Kalili.”

Iesu rəkoui irapw narmama ia nimwə səvəi Kumwesən

¹² Nənə Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən, minaməkoui irapw narmama samame kamhəmri pen nəmri nari ia narimnari me mine samame kamhəuvehi nəmri narimnari me. Rəvsini tepol me səvəi narmama kamhəvriwei mane me. Rəvsini jea me səvəi narmama samame kauvehi nəmri menu me ti nirəha.

¹³ In rini pen ti nirəha i mə, “Kimerai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tukani nimwə səiou mə nimwəfwaki,’ mətə kimiaha hiəno ruvəuvehe kwopun sə rakres me kamhərkwafə ikin.”

¹⁴ Ia nəpin nəha narmama samame nənimenraha rıfwə mine samame nisunraha rərfe həuvehe ti Iesu ia nimwə səvəi Kumwesən, nənə in ro irəha həuvehe mhəsanin.

¹⁵ Mətə pris asori me mine nahatən me səvəi Loa rerinraha rıpkagien mhə ia narimnari amasan me sə in ramo. Irəha həregi mwi mə nəkwərhakwərha me ia nimwə səvəi Kumwesən kamhəkwein əpwəmwis mə, “Səgnəgini iəmə i ruku pen ia kwənəkwus səvəi Kig Tevit!” Irəha hətoni niemaha rəpi irəha.

¹⁶ Nənə həni pen ti Iesu i mə, “Ikregi nəgkiariien nəha kamhəni?”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ouəh, iakamregi. Rosi hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rini mə, ‘Ikinəpnəpenə raka

ia tərhui nəkwərhakwərha me mine tərhui nəkwərhakwərha əmtəmetə me mə tuhəgnəgini ik?”

¹⁷ Nənə Iesu rəpwəh irəha, mier ia Jerusalem, mevən fwe Petani, mapri ikin.

Iesu rəkwein ərəha ia niemis riti

¹⁸ Kini rakwakwi irə, ia nəpnəpən Iesu rirərig mamevən mwi fwe Jerusalem miregi nukumhə rinahi.

¹⁹ Nənə in rəti pen mətoni niemis riti ramərer ia nıkare suatuk. Revən ipaka tukwe mətə nimwan me a. Nukwan riwən. Ro pen in rəgkiari ia nei nə mini mə, “Tikəpwəh mwi nukuəien ia nəpən riti.” Nənə təkwtəkwuni a niemis nə ruvehe maukei.

²⁰ Nəpən nərmama me səvənhi hətoni, həkərinari, mhəni mə, “Niemis nəha rəfimhiə akwauakw iamınhi irə?”

²¹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakani nıpərhienien tukumiaha i trini minuə kimiaha hiahatətə pərhien ia Kumwesən, mhəpwəh nəmkiamkiien, hiəukurən noien rəmwhen iakino ia niemis i. Mətə rıpkə mhə in əpa i. Trini minuə kimiaha hiəni pen ti təkueər i mə, ‘Təkueər i, tiko mier mivə pen fwe ia təsi,’ nənə təkueər nəha tro nəkwamiaha.

²² Trini minuə kimiaha hiahatətə pərhien ia Kumwesən, nəfe nəghin tihəfwaki mhəres i, tihəuvehi.”

Iesu ramo narimnari me nəha ia nəkwai sin

²³ Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən, mama-hatən nərmama me. Nənə pris asori me mine nəmə

21:19: Luk 13:6   **21:21:** Mat 17:20, Luk 17:6, 1Kor 13:2, Jon 14:12

21:22: Mat 7:7-11, Mat 18:19, Jon 14:13-14   **21:23:** Jon 2:18

asori me sāvai nəkur Isrel hāuvehe tukwe, mhāni mā, “Ikamo narimnari me i ia nəkawai sin, uə sin rāsēni ik mā tiko narimnari me i?”

²⁴ Miregi Iesu rini pen ti niraha i mā, “Iou mwi takares kīmiaha nāresien riti. Trini minuə hiāni atukwatukw tukw iou i, takini pehe tukumiaha i mā iakamo narimnari me i ia nəkawai sin.

²⁵ Fwe kupwən, sin rərhi pehe Jon mā tro paptaes ia nārmama, Kumwesən uə iārmama riti?”

Nənə iraha hægkiari pəri, mamhāni mā, “Tsəfni irə i? Tuko sēni mā Kumwesən rərhi pehe Jon mā tro paptaes ia nārmama, Iesu trini pehe tukutaha i mā, ‘Ro iamīnhi irə rəfo hiəpwəh niniien nīpərhiēnien ia nægkiariēn sāvai Jon?’

²⁶ Mətə ko sēni mā iārmama riti rərhi pehe Jon uə?” Mətə iraha hāhekīr niniien iamīnhi, ti nəri nə mā nārmama me hāni nīpərhiēnien ia Jon mā in profet pərhiēn riti.

²⁷ Ro pen hāni pen ti Iesu i mā, “Kīmaha iahəreirei.”

Miregi Iesu rini pen ti niraha i mā, “Iou mwi ko iakəpwəh niniien tukumiaha i mā iakamo narimnari me i ia nəkawai sin.”

Iesu rusipekīn ia iārmama riti tīni kəru

²⁸ Nənə Iesu rini pen ti niraha i mā, “Kīmiaha hiaməfətərig irə? Iārmama riti tīni kəru. Nəpīn riti revən mīni pen ti nəmritak sāvənhi mā, ‘Nərik. Ipwet tikevən məmhu ia nəmhiēn səkrau.’

²⁹ Miregi rini mā, ‘Iakəpwəh.’ Mətə kurirə irə rərari ia nətərigien sāvənhi, mevən.

³⁰ Nənə tata sāvənhi revən ti piəvni mīni pen nægkiariēn kuatia.

Miregi rini mæ, ‘Ramasan tata, pwæh iakevæn.’
Mætæ in ræpwæh nevænien.

³¹ Sæ pæku ia nirau ro nækwai tata sævænhi?”

Miregi iræha hæni mæ, “Næmritaik.”

Miregi Iesu rini pen ti niræha i mæ, “Iakamini
niþærhienien tukumiaha i nærmama sæmæme
kamæræku pen takis mænraha mine niþran
me sævæi suatuk kamhækupwæn ia kimiaha,
mamhæuvnimwæ ia nitætæ sæ Kumwesæn
ramærimænu iræ.

³² Iakini iamînhi iræ ti næri næ mæ Jon Pap-
taes rimæuvehe tukumiaha mahatæn suatuk atuk-
watukw sæ tihesi pen, nænæ kimiaha hiæpwæh
niniien niþærhienien iræ. Mætæ nærmama sæmæme
kamæræku pen takis mænraha mine niþran me sævæi
suatuk hæmæni niþærhienien iræ. Kuriræ iræ hiætoni,
mætæ hiæpwæh niærigien ia noien æræha sækimiaha,
mamhæni ihi neikuæien iræ.”

Iesu rusipekin ia nimeï krep sævæi iæmæ asori

³³ “Kimiaha tihætærig iou pwæh iakini irapw
nusipekinien riti mwi. Iæmæ asori riti ræpwei
nækwus næha krep ia næmhien sævænhi, mukurei
pen næpai rukurau kurau iræ, muæsi kæpwier
mo nækwæn sæ tukeivæ testesi tipwei krep ikin
ti nuvehien nisen, mo mwi næpai ræpwæmwis
mutæ tukætui ti krep ikin. Næpin ro sampam
iræ, ræseni nærmama nepwin hæuvehe mhætui ti
nimeï krep sævænhi. Iræha tuhæmhu ikin, mhæsi
kwænkwaï krep, mhæuai, mhæuvei pen niþærin m
iæmæ asori. Iæmæ asori ræmri pen nimeï krep
sævænhi ia ræginraha, mier, mevæn ia tænæ æpæ iti.

³⁴ Nəpɪn kwənkwaɪ krep rɪmruə, iəmə asori rərhi pen nərmama me nepwɪn səməme kamho tukwini nari min həuvən mhətə nəmə hamətui tɪ nɪmei krep səvənhi. In rokeikei mə tuhəuvei pen kwənkwaɪ krep me nepwɪn mɪnraha.

³⁵ Mətə nəmə kamhətui tɪ krep həkwtəmhiri iotukwininari me səvənhi, mhəuəsi riti, mhousi əpune riti, nənə mhəkwi riti ia kəruətəri.

³⁶ Iəmə asori rərari, mərhi pen mwi nərmama nepwɪn mwi kamho tukwini nari min həuvən. Nənə nəmə kamhətui tɪ krep ho mwi nari kuatia ia nɪrəha.

³⁷ Sampam iəmə asori rərhi pen tɪni, mɪni mə, ‘Irəha tuhəsiai nərik.’

³⁸ Mətə nəpɪn nəmə kamhətui tɪ krep hətoni tɪni iəmə asori, həni pen tɪ nɪrəha me i mə, ‘Kwa tɪni iəmə asori nəha. Nəpɪn tata səvənhi tremhə, nɪmei krep i ruvehe mo səvənhi. Həuvehe, pwəh sousi əpune nənə nɪmei krep səvənhi truvehe mo səkitaha i.’

³⁹ Nənə irəha həkwtəmhiri, mhousi əpune, mhərarki irapw ia taniruə.

⁴⁰ Ro iamɪnhi irə nəpɪn iəmə asori səvəi nɪmei krep truvehe, tro nəfe ia nəmə hamətui tɪ nɪmei krep səvənhi?”

⁴¹ Miregi nəmə asori me həni pen tɪ Iesu i mə, “In trousi əpune nəmə ərəha me nəha ia noien riti rərəha anan, məseni nərməpə me həuvehe mhətui tɪ nɪmei krep səvənhi. Irəha tuhəsi kwənkwaɪ krep ia nəpɪn atukwatukw səvənhi, mhəuai, mhəuvei pen nɪpərɪn min.”

⁴² Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, “Rosi kيمياha hiapkavsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rini ma,

‘Kəruətərei nəha nəmə kamhəuvrhəkin nimwə hənua rərəha, mhəpwəh,

təkwtəkwni nəha ruvəuvehe mino kəruətərei sə rəpi raka pam kəruətərei me,

məkwtəmhiri əknekən pam nimwə.

Iərimənu səkitaha rino nəri i,

sətoni nəmritaha rier tukwe’?

⁴³ Ro pen iakani pehe tukumiaha i ma nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə raməmak ia rəgimiaha, tukamevən kuvehi raka tukumiaha kuvei pen m nərmama nepwən səməme tuhəkuə kwənkwan me.

⁴⁴ Iərmama sə trimwei pen ia kəruətərei nəha, nikəkrin me trəkwəpərkwəpəri. Trini minua kəruətərei nəha rimwei pen ia iərmama riti, iərmama nəha tripwariəspwariə.”

⁴⁵ Nəpən pris asori me mine Farisi me həregi nusipekinien me nəha Iesu rani, həkuren mə raməgkiari ia niraha.

⁴⁶ Hokeikei mə tuhəkwtəmhiri in, mətə hənhekir nərmama me ti nəri nə mə irəha kamhəni mə in profet pərhiən riti.

22

Iesu rusipekin ia nəveginiən asori

¹ Nənə Iesu rəgkiari mwi minraha, musipekin mini ma,

21:42: Wok Me 4:11, Rom 9:33, 1Tes 2:6-8

21:44: Dan 2:44-45

21:46: Mat 21:26

² “Suatuk sə Kumwesən ia neiai ramərimənu ia nītətə səvənhi rəmwhen ia kig riti sə ro nəveginien asori səvəi tini ti nəri nə mə tini rīpkiri a pran səvənhi.^a

³ Rərhi pen nərmama səməme kamho tukwini nari min həuvən mhəkwein nərmama səməme in ruvəni pen raka ti nirəha i mə tuhəuvehe, mətə irəha həpwəh nokeikeien mə tuhəuvehe.

⁴ Ro pen kig rərari mərhi pen nərmama nepwīn mwi səməme kamho tukwini nari min, rīni pen ti nirəha i mə, ‘Kīmiaha tihəuvən mhəni pen ti nərmama səməme iakuvəni raka ti nirəha i mə tuhəuvehe mə hətə ro iakinəpnəpenə raka səiou nəveginien. Iakinousi əpune raka kau me səiou mine kwəti kau me səiou həsisi amasan. Narim-nari me pam i iakameitenhi a kīmiaha. Tihəuvehe ti nəveginien asori səiou sə iakamo səvəi nərik ti nəri nə mə rīpkiri a pran səvənhi.’

⁵ Mətə irəha ho nəri auər a ia nəgkiariien səvəi kig, mamhəuvən. Riti revən ti səvənhi nəmhiēn. Riti revən ti səvənhi stoa.

⁶ Nərmama me nəha nepwīn həkwtəmhiri nərmama səməme kamho tukwini nari m kig, mho naurisien mīnraha, mhousi əpune irəha.

⁷ Ia nəpīn nəha kig niemaha rəpi. Ro pen rərhi pen naruağən me səvənhi, həuvən mhousi əpune nərmama me nəha səməme hənousi əpune səvənhi me nərmama, nənə mhəuvani taon səvənraha.

⁸ Kurirə irə kig rīni pen ti nərmama səməme kamho tukwini nari min mə, ‘Nəveginien

^a **22:2:** Suatuk riti mwi ti nīnien nəgkiariien i ro iamīnhi irə: “Nītətə ia neiai rəmwhen ia kig riti sə ro nəveginien asori səvəi tini ti nəri nə mə tini rīpkiri a pran səvənhi. **22:4:** Mat 21:36 **22:6:** Mat 21:35

asori səiou sə iakamo ti nərɪk sə rɪpkiri a pran i iakinəpnəpenə pam tukwe, mətə səməme iakuvəni raka ti nɪrəha i mə tuhəuvehe həpwəh nəmwəhenien.

⁹ Ro iamɪnhi irə, kimiaha tihəuvən fwe suatuk me, mhəni pen ti nərmama me pam səməme hiətəni irəha mə tuhəuvehe ia nəveginien səiou.’

¹⁰ Nənə nərmama me nəha kamho tukwini nari m kig həier, mhəuvən ia suatuk me, mhəkwein nərmama me pam səməme hətəni irəha, nəkur ərəha mɪne nəkur amasan, həuvehi irəha mhəuvən ti nəveginien asori səvəi kig. Nənə nimwə sə kaməni nari ikɪn rukuər ia nərmama.

¹¹ Mətə nəpɪn kig ruvnimwə pehe mə trətəni nərmama me nəha səməme həuvehe, rətə iərmama riti raməni nari mɪpkarkahu mhə tɪnari atukwatukw sə kamarkahu i ia nəveginien sə ro iamɪnhi.

¹² Nənə kig rɪni pen tukwe in mə, ‘Iou riti! Ikəfuvnimwə pehe irə məpwəh narkahuien tɪnari atukwatukw sə kamarkahu i ia nəveginien iamɪnhi?’ Nənə iərmama nəha rɪreirei mə trɪni nəfe.

¹³ Nənə kig rɪni pen ti nərmama me nəha kamho tukwini nari min mə, ‘Hərihi rəgin mi mɪne nisun mi, mhərarki irapw iruə ia nəpitəvien. Kwopun nəha nərmama tuhasək ikɪn, mhahi tərini revɪnraha.’ ”

¹⁴ Nənə Iesu rarə mɪni mwɪ mə, “Kaməkwein nərmama həpɪk mə tuhəuvehe, mətə houɪhi a Kumwesən ruvərɪ raka irəha mə səvənhi me.”

Ratukwatukw mə tukərəku pen takis m Kig Sisa uə rekəm?

15 Ia nəpɪn nəha Farisi me həuvən, mhəgkiari pəri, mamhəres mə tuhəfo mho Iesu rəfwəkour ia nəgkiariien səvənhi.

16 Nəpɪn həgkiari pam, hərhi pen nərmama nəpwɪn səvənraha ti Iesu həuvən irəha nərmama nəpwɪn səvəi Kig Herot, nənə mhəni mə, “Ia-hatən. Kımaha ia-həukurən mə ik iəmə sə ikani nɪpərhiēnien. Ikamahatən atukwatukw suatuk sə Kumwesən rokeikei mə nərmama tuhesi pen. Ikəpwəh nehekiriēn nərmama, mətə nəmə asori uə nəmə aɹər a ikahatən rəmnəmwhən a ti nɪrəha.

17 Ro iamɪnhi irə tiko mɪni pehe ro tukumaha i nətəriēn səim. Ratukwatukw ia Loa səkɪtaha mə tsərəkə pen nəmri takis m Kig Sisa uə rekəm?”

18 Mətə Iesu ruvəukurən raka nətəriēn ərəha səvənraha, rɪni mə, “Kımiaha kəuətəkəsə me. Rəfo hiameipweipwi iou iamɪnhi irə?”

19 Həuvehi silin riti mhəuvehi mhəuvehe, pwəh iakətə ro.” Nənə irəha həuvei pen silin riti mɪn.

20 Nənə Iesu rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Nənɪmwi iərmama sin i ia silin? Nənə nəghi sin i?”

21 Miregi həni mə, “Nənɪmwi Kig Sisa mɪne nəghi Kig Sisa.”

Miregi Iesu rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Ro iamɪnhi irə narimnari me səvəi Kig Sisa hiəuvei pen m Kig Sisa. Narimnari me səvəi Kumwesən hiəuvei pen m Kumwesən.”

22 Nəpɪn irəha həregi nəgkiariien səvənhi, nənimənraha rier. Nənə həpwəh Iesu mamhəuvən.

Iərimənu in Kumwesən səvəi nərmama səməme kamhəmɪru

²³ Ia nəpɪn nəha mwi Satusi me nepwɪn həuvehe ti Iesu. (Satusi me irəha kamhəni mə iərmama sə ruvamhə ko rɪpkətui mhə mwi.) Irəha həuvehe mhəres Iesu nəresien riti,

²⁴ mhəni mə, “Iahatən, Moses rɪməni mə, ‘Trɪni mɪnuə iərman riti remhə, məpwəh səvənhi pran, mətə tɪnɪnrau riwən, piəvi iərman nəha traməkeikei miri pran nəha rouərəhi nəkwərəkəwərha me, rouəsihagɪn piəvi iəmə nəha.’

²⁵ Mətə nərman me nepwɪn səkitaha, irəha pam sefen. Irəha piəvnraha me. Sə rasori riri pran riti, rouəpwəh nərəhiien iəkunouihi riti, remhə, məpwəh səvənhi pran. Nənə piəvi iərman nəha riri.

²⁶ Piəvni sə resi pen in mwi ro iamɪnhi irə. Nənə piəvni sə ro kahar in mwi ro iamɪnhi irə mamevən meste sampam.

²⁷ Nərman me nəha sefen hemhə pam. Nənə prən nəha remhə mwi.

²⁸ Ni pehe ro tukumaha i. Ia nəpɪn nəha Kumwesən tro nərman hətui mwi ia nemhəien, prən nəha səvəi sin ia nərman me nəha sefen, ti nəri nə mə irəha pam həməiri in?”

²⁹ Mətə Iesu rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Kimiaha hiəreirei nɪpwrai nəgkiariien me ia Nəkukuə Ikinan, mhəreirei mwi nɪskaiien səvəi Kumwesən. Ro iamɪnhi irə mɪne nahatəniien səkimiaha rɪpkatukwatukw mhə.

³⁰ Nəpɪn nərman tuhətui mwi ia nemhəien, nərman tuhəpwəh nɪriien nɪpran, nɪpran tuhəpwəh nesɪ penien nərman. Mətə irəha tuhəmwhen ia nagelo me ia neiai.

31 Nənə nəgkiariien səvəi nəgkiariien i hiaməni mə iərmama ko ripkətui mhə mwi ia nemhəien. Rosi kımiaha hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i Kumwesən rıməni pehe tukumiaha i uə? Rıməni mə,

32 ‘Iou Kumwesən səvəi Epraham mine Kumwesən səvəi Aesak mine Kumwesən səvəi Jekop.’ In ripko mhə Kumwesən səvəi nərmama me səməme həuvamhə, mətə in Kumwesən səvəi nərmama me səməme kamhəmıru.”

33 Nəpın nərmama me həregi nəgkiariien nəha Iesu ramahatən nərmama me irə, nənimenraha rier.

Nəfe loa in rasori ia loa me nepwın?

34 Mətə nəpın Farisi me həregi mə Iesu rəsisəg tərhui Satusi me ia nəgkiariien səvənhi, irəha housəsımwın irəha me.

35 Irəha riti in iahatən səvəi Loa rəres pen nari riti min mə trıregi ro Iesu mə trəfni irə. In rini mə,

36 “Iahatən. Nəfe loa ia Loa səvəi Moses in rasori?”

37 Mıregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Tikaməkeikei mokeikei Iərimənu Kumwesən səim ia rerim me pam, mokeikei in ia nımıruien me pam səim, mokeikei in ia nətərigien me pam səim.’

38 Loa nəha in rasori makupwən ia loa me.

39 Nənə loa səro kəru irə rakurirə pen loa nəha rəmwhen irə. Rini mə, ‘Tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.’

⁴⁰ Nəgkiariien me pam kimərai pen ia Loa səvəi Moses mine nəkukuə me səvəi profet kupwən me həgher pen ia loa mi nəha.”

Kristo in tini sin?

⁴¹ Farisi me housəsimwın irəha me, nənə Iesu rəres pen irəha i

⁴² mə, “Kimiaha hiaməfətərig irə mə Kristo in tini sin?”

Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “In tini Kig Tevit ti nəri nə mə truku pen ia kwənəkwus səvənhi.”

⁴³ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Mətə rəfo nəha Kig Tevit rinəkwein Kristo mə İərimənu səvənhi? Ia nəpın nəha Nənımwın İkinan rinarə irə Kig Tevit riməni mə,

⁴⁴ ‘Kumwesən rini pen ti İərimənu səiou mə,

Əkure ia nıkarek mwatuk

mesite tako nərmama səməme haməmwəki ik həuvehe,

tikərpwi utə tipage nisum mi ia nirəha.’

⁴⁵ Mə Kig Tevit rinəkwein Kristo mə İərimənu səvənhi rəfo kimiaha hiaməni mə in tini Kig Tevit?”^b

⁴⁶ Nəpın Iesu rəres nəresien nəha, iərmama riti riwən ko riripwen pen min. Ia nəpın nəha

22:40: Mat 7:12, Rom 13:10, Kal 5:14   **22:42:** Jon 7:42   **22:43:**

Mat 26:64   **b** **22:45:** Nəkur Isrel me fwe kupwən həuvəukurən raka mə profet me səvəi Kumwesən həməni mə iərmama riti truku pen ia kwənəkwus səvəi Kig Tevit mərimənu ia nirəha. İəmə nəha kani nəghın mə ‘Kristo’ uə ‘Mesaea’ uə ‘Tini Tevit.’ Ia kwəti nəgkiariien i, Iesu rokeikei mə nəmə asori me tuhətə sas Kristo mə in ripko mhə tini Kig Tevit əpa, mətə in Tini Kumwesən. Sətoni mhəukurən mə in Tini Kumwesən ti nəri nə mə Kig Tevit rəkwein in mə İərimənu səvənhi.

mamevən, nərmama pam həhekir nəresien
nəresien me min.

23

Iesu rəgkiari skai m Farisi me mine nahatən me səvəi Loa

¹ Iesu rəgkiari m nərmama me mine nərmama me səvənhi, mini mə,

² “Nahatən me səvəi Loa mine Farisi me kamhəkure ia təmwiki Moses.

³ Ro iamınhi irə kimiaha tihaməkeikei mhəsiai irəha, mho nəfe nəghin irəha həni pehe tukumiaha i. Mətə tihəpwəh noien rəmwhen ia nirəha. Irəha kamhəvisau, mətə həpko mhə nəfe kamhəni.

⁴ Kamhəkeikei m nərmama me mə tuhesi pen loa skai me səməme həmwhen ia katipə sə rıpan, mətə irəha həpkuvei pen mhə nəkwai rəginraha riti mhasitu ia nirəha ti natipəien.

⁵ Kamho noien amasan me pam səvənraha mə nərmama tuhətoni həgnəgini irəha. Kwəti tənəripw me i kiməvai pen nəgkiariien səvəi Kumwesən irə, nərmama kamhərihi tərini pen ia nıpwənanraha mine rəginraha, nahatən me səvəi Loa kamhəkwusi səvənraha sə pwınari, mho mwi nusvenhi karkahu me səvənraha həpwəmwis.

⁶ Ia nəveginien asori me irəha hokeikei mə tuhəkure ia kwopun kamsiai nərmama me ikin. Ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel hokeikei mə tuhəkure ia kwopun amasan me.

⁷ Ia kwopun kamo maket me ikin hokeikei mə nərmama tuhəkwein irəha ia nisiaiien, mhokeikei nəpin nərmama həkwein irəha mə, ‘lahatən.’

23:3: Mal 2:7-8   **23:5:** Mat 6:1, Eks 13:9, Dut 6:8, Nam 15:38-39

23:6: Mat 6:5, Luk 14:7

8 Mətə kímiaha tihəpwəh nəsenien nərmama həkwein kímiaha mə 'Iahatən,' tì nəri nə mə ia-hatən səkímiaha kuation, nənə kímiaha piəvmiaha me.

9 Nənə tihəpwəh nəkweinien iərmama riti ia tìprənə i mə 'Tata,' tì nəri nə mə Tata səkímiaha kuation a. In ramarə fwe ia neiai.

10 Nənə tihəpwəh nəsenien nərmama həkwein kímiaha mə 'Iərimənu,' tì nəri nə mə səkímiaha Iərimənu kuation a. In i iou, Kristo.

11 Iərmama sə rokeikei mə trasori ia kímiaha in traməkeikei muvehe mo iərmama sə ramo tukwini nari m kímiaha.

12 Mətə iərmama sə rauvehi utə in, Kumwesən truvehi irapw in. Iərmama sə rauvehi irapw in Kumwesən truvehi utə in.

13 Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kímiaha kəuətkəsua me. Hiaməsisəg ia təpinhə ia nitətə ia neiai^a ia nəmri nərmama. Kímiaha hiəpwəh nuvniwəien ia nitətə nəha, nənə hiaməsisəg mwì nərmama səməme hokeikei mə tuhəuvniwə irə.

23:11: Mat 20:26, Mak 9:35, Luk 22:26   **23:12:** Job 22:29, Prov 29:23, Esik 21:26, Luk 14:11, 18:14   ^a **23:13:** Nəpin ripik Matiu rani nəgkariien i mə "Nitətə ia neiai." Nìpwrai nəgkariien i in i "Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə."

14 b

15 Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mīne Farisi me. Kīmīaha kəuətkəsua me. Hiasua ia nitətə me mhəpi simwīn ia təsi mīne tənə mhəuvən isipwīn mə tihəvi iərmama kuatia ruvehe mukurirə ia kīmīaha. Nənə nəpīn in ruvehe mukurirə ia kīmīaha, hio ruvehe mərəha anan məpi raka kīmīaha. Nīpwnəti kwopun napw asori rauək ikīn irəha nə kīmīaha.

16 Trərəha anan tukumiaha. Kīmīaha nərmama hiaməiri pen nərmama ia suatuk sə tuhesi, mətə nənīmēmīaha rīfwə. Hiaməni mə ‘Trīni mīnuə iərmama riti rahatən nīmwə səvəi Kumwesən, muvehi kwəsua hi irə, nəgkiariien nəha ro nəri auər a. Mətə trīni mīnuə rahatən kol ia nəkwai nīmwə nəha, muvehi kwəsua hi irə, in traməkeikei mo nəfe in ramīni.’

17 Kīmīaha hiəreirei nari. Nənīmēmīaha rīfwə. Sə pəku nəha ro ikinan məpi raka, kol nəha uə nīmwfəwaki sə ro kol ruvehe mo ikinan i?

18 Nənə kīmīaha hiaməni mə, ‘Trīni mīnuə iərmama riti rahatən nīfatə səvəi Kumwesən, muvehi kwəsua hi irə, nəgkiariien nəha ro nəri auər a. Mətə trīni mīnuə rahatən nari riti sə kīnəmri utə ia təkure nīfatə nəha, in traməkeikei mo nəfe in ramīni.’

---

b 23:14: Ia Niutestamen me nepwīn kīmərai tui anan ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris nəgkiariien səvəi vas 14 riwən. Mətə ia Niutestamen me nepwīn sə kīmərai kurirə nəgkiariien ia vas 14 raməmak ia nirəha. Kamhəni mə, “Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mīne Farisi me. Kīmīaha kəuətkəsua me. Hiameikuə ia nīpran me səməme nərman me səvənraha həuvamhə, mamhakres narimnari me səvənraha, nənə mamho mwi nəfwakiien əpwəmwis me mə nərmama tuhətoni həsiai kīmīaha tukwe. Kumwesən trərpwīn noien ərəha me səkīmīaha məpi raka nərmama nepwīn.” **23:16:** Mat 15:14

19 Kìmiaha nānimemiaha rìfwā. Sə pəku nəha ro ikinan məpi raka, nəri sə raməmak utə ia təkure nifatə uə nifatə səvəi Kumwesən sə ro nəri nəha ruvehe mo ikinan i?

20 Ro iamīnhi irə iərmama sə ramahatən nifatə səvəi Kumwesən, mauvehi kwəsuahe irə, in ramahatən nifatə nəha mīne narimnari me pam səməme kamhəmak ia təkuren kauvei pen m Kumwesən, mauvehi kwəsuahe ia nirəha.

21 Nənə iərmama sə ramahatən nimwə səvəi Kumwesən, mauvehi kwəsuahe irə, in ramahatən nimwə nəha mīne Kumwesən sə ramarə fwe ia nəkwān, mauvehi kwəsuahe ia nirau.

22 Nənə iərmama sə ramahatən neiai, mauvehi kwəsuahe irə, ramahatən Kumwesən mīne jea sə Kumwesən raməkure irə mamərimənu, mauvehi kwəsuahe ia nirau.

23 Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mīne Farisi me. Kìmiaha kəuətkəsua me. Hiaməuai narimnari me səkìmiaha ia kusen ten, mamhəuvei pen riti m Kumwesən. Hiamo iamīnhi irə ia nəri ouihi rəmwhen ia nimwai nei me səməme kavi rərəgi pen ia nəveginien. Mətə hiənənouenou nəgkiariien me həpam mwi. Kīmərāi pen ia Loa səvəi Kumwesən mə iərmama traməkeikei mo noien atukwatukw, mamapi ti iərmama, nənə mamahatətə ia Kumwesən. Ramasan mə kìmiaha hiamo nəgkiariien asori me nəha, mhəpwəh nənənouenouien mwi nəgkiariien ouihi me.

24 Kìmiaha nərmama hiaməiri pen nərmama ia suatuk sə tuhesi, mətə nānimemiaha rìfwā. Nəpīn hiənīmwi nui, hiəpeki raka manman irə, mətə

hiəpkətə mhə nərimiru nəha kamel raməmak irə, nənə hiətigai.

²⁵ Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətkəsua me. Noien səkimiaha rəmwhen ia kap mine tikinari kaikuas irə iruə rəmher mətə nəkwān rəmkemik. Fwe imwə rerimiaha rukuər ia nərəhaien mine nakresien. Hiamətərig əpa tukumiaha me.

²⁶ Ik Farisi, nənimem rifwə pərhiēn. Kupwən maikuas ia nəkwai kap mine plet kurirə ikəpərhi tekin iruə rəmher.

²⁷ Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətkəsua me. Kimiaha hiəmwhen ia nīpəgi kəruətērei sə kərkwafə pen iərmama sə remhə ikin kəfəri iruə rəpsan. Nəpīn nərmama hətōni iruə, rerīnraha rīrhi mə ramasan, mətə fwe imwə rukuər ia nīkəkri iərmama mine nīpwran sə rīmərīr məmkekik.

²⁸ Ia noien nəha rəmwhen a mwī nəpīn nərmama hətə nīpwramiaha iruə, rerīnraha rīrhi mə kimiaha hiatukwatukw, mətə fwe imwə rerimiaha rukuər ia neikuəien mine noien ərəha me.

²⁹ Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətkəsua me. Hiəuvrhəkin kref me səvəi profet me mine nəmə atukwatukw me, mamhərūkwī utə tihinari me ia nīrəha.

³⁰ Kimiaha hiaməni mə, 'Rīpkini minuə samarə ia nəpīn kupwən səvəi kaha me, ko səpwəh noien rəmwhen irəha hənō, mhousi əpune profet me.'

³¹ Ia nəgkiariēn nəha kimiaha hiaməni pui atukw a kimiaha mə nīpərhiēniēn i nīmwpīwi

nərmama me nəha səməme hənousi əpune profet kupwən me irəha nə kimiaha.

³² Ramasan mə kimiaha tihəripin noien ərəha me nəha kaha kupwən me səkimiaha həno stat mho, mho sampam irə.

³³ Kimiaha snek me, hiəmwhen ia niṗwnəti snek me kamhahi əpune iərmama! Tihəfo mhap mə Kumwesən trəpwəh nərpwinien noien ərəha me səkimiaha ia kwopun napw asori rauək ikin?

³⁴ Ti nəri nə mə kimiaha hiamo noien me nəha, iou takərhi pehe profet me, mine nərmama səməme həukurən nari, mine nahatən me həuvehe tukumiaha. Kimiaha tihousi əpune nepwin, mhərui tərini pen nepwin ia nei kamarkuau, mhousi nepwin ia nəkwai nimwəfwaki me səkimiaha, mhəripwi irəha ia taon me.

³⁵ Takərhi pehe irəha tukumiaha iamınhi irə mə kimiaha nərmama ipwet mine tihəuvehi nərpwinien ti nite nəkur atukwatukw me pam sə rinaiu ia tiprənə i rostat ia nite Epel, iəmə sə ripko mhə nərəhain riti, muvehe meste nite Sekaraea tini Perekia sə kimiaha hiənousi əpune ia nimwə səvəi Kumwesən ia nimwrhenhi nifatə mine kwopun sə ro ikinan.

³⁶ Iakani niṗərhiēnien tukumiaha i narimnari me pam i treste kimiaha nərmama ipwet mine.”

Iesu rasək ti nəkur Jerusalem

³⁷ “Jerusalem, Jerusalem! Ik taon i ikamousi əpune profet me, maməkwi əpune nərmama səməme Kumwesən ramərhi pehe irəha tukw

---

23:33: Mat 3:7, 12:34, Luk 3:7   **23:34:** 1Tes 2:15, Mat 10:23

23:35: Jen 4:8, Hip 11:4, 2Kron 24:20-21   **23:37:** Wok Me 7:59,

1Tes 2:15

ik. Nəpɪn rɪpɪk iakokeikei mə takousəsɪmwɪn nɪpwnətɪm me rəmwhen ia rɪnhi menu ramo ia tɪni me mauiui irəha ia tərəgɪn mi. Mətə kɪmiaha hiəpwəh nokeikeien.

³⁸ Hətə ro. Təkwtəkwuni nəha Kumwesən trəpwəh nimwə səkimiaha^C ro tekɪn a.

³⁹ Iakamɪni pehe tukumiaha i mə kɪmiaha tihəpwəh mwi nətonien iou meste tihəni mə, ‘Səgnəgɪni iərmama i rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha.’ ”

24

Iesu rɪni irapw mə tukousi testesi pam nimwə səvəi Kumwesən

¹ Iesu rier ia nimwə səvəi Kumwesən mamevən. Ia nəpɪn nəha nərmama me səvənhi həuvehe mha-hatən pen nimwə nəha mɪne nimwə me nəha kɪməuvrhəkɪn pen mwi irə mə in trətɔni.

² Nənə Iesu rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Kɪmiaha hiamətə nimwə me i? Iakani nɪpərhiɛnien tukumiaha i mə tukamevən tukousi testesi pam, kəruətərei riti ko rəpwəh nərer əknekɪnien ia riti.”

Nuveheien səvəi Iərimənu mɪne nəpɪn sampam

³ Kurirə irə Iesu raməkure ia Təkuər Olif, nənə nərmama me səvənhi həuvehe tukwe. Nəpɪn irəha mɪn əpa həres pen in i mə, “Tiko mɪni ro tukumaha i mə narimnari me i tuhəuvehe tɪnesən? Nəfe nɪmtətɪɛn truvehe mahatən pen mə nuveheien səɪm mɪne nəpɪn sampam krouvəuvehe ipaka?”

23:38: 1King 9:7-8, Jer 12:7, 22:5   **C 23:38:** Rosi nəgkiariien i mə ‘Nimwə səkimiaha’ raməgkiari ia nimwə səvəi Kumwesən. Fwe tui anan nimwəfwaki nəha ramərer fwe Jerusalem.   **23:39:** Sam 118:26, Mat 21:9   **24:2:** Luk 19:44

⁴ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihaməsiari kamo iərmama riti reikuə ia kimiaha.

⁵ Nərmama həpik tuhəuvehe ia nəghik, mhəni mə irəha Kristo. Tuheikuə ia nərmama həpik.

⁶ Kimiaha tihəregi nərmama tuhəvisau ia naruagəniēn me mə ‘naruagəniēn riti fwe’ uə ‘naruagəniēn trutə.’ Tihətui amasan rərəha hiəhekir, ti nəri nə mə nəri nəha traməkeikei muvehe, mətə rīpko mhə ihi nəpīn sampam.

⁷ Iakamini iamīnhi irə ti nəri nə mə nərmama ia kwənəkwus riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama ia kwənəkwus əpə. Nərmama səvəi kig riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama səvəi kig əpə. Nukumhə trahi nərmama. Kwopun me nepwīn nimwnimwien trīkiu.

⁸ Mətə narimnari me pam i rəmwhen a ia pran sə rīnamregi təkutan rīnaməmisə ti nərhīien iəkunouihi.

⁹ Ia nəpīn nəha tukuvei pen kimiaha ia rəgi nərmama mə irəha tuho nəmisəien m kimiaha, mhousi əpune kimiaha. Nərmama ia tənəmtənə me pam tuhəmwəki kimiaha ti nəri nə mə kimiaha nərmama me səiou.

¹⁰ Nərmama həpik nahatətəien səvənraha trīmwei. Irəha tuhəsəni pen irəha me ia rəgi nəmə ərəha me, mhəmwəki irəha me.

¹¹ Profet eikuə me həpik tuhəskəmter, mheikuə ia nərmama me həpik.

¹² Nənə ti nəri nə mə noien ərəha truvehe masori, nərmama həpik nokeikeiēn səvənraha truvehe məkwiei.

24:5: Mat 24:23-24, Wok Me 5:36-37, 1Jon 2:18   **24:7:** 2Kron 15:6, Aes 19:2   **24:9:** Mat 10:22, Jon 15:18   **24:11:** Mat 24:5,24, 1Jon 4:1

¹³ Mətə iərmama sə trərer əknekɪn ia nahatətəien səvənhi meste nərəhaien me i həuvehe mhəukurau pam, Kumwesən truvehimiru in.

¹⁴ Tukini irapw nəgkiariien amasan i raməgkiari ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Nərmama ia tənəmtənə me pam tuhaməkeikei mhəregi kurirə irə nəpɪn sampam truvehe.”

Iesu raməgkiari ia nərəhaien sə treste nəkur Jerusalem

¹⁵ “Kimiaha tihətoni nəri nəha Profet Taniel riməni kani mə ‘Nəri sə rərəha anan mamouraha narimnari ikinan.’ Tramərer ia kwopun ikinan fwe ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. Nəpɪn kimiaha tihətoni, iərmama sə raməvsini nəkukuə i traməkeikei mukurən nɪpwran.

¹⁶ Nərmama ia tənə Jutia tuhaməkeikei mhəp mhərkwafə ia təkuər me.

¹⁷ Trini minuə iərmama riti ramapwis ia təkure nimwə səvənhi, traməkeikei meiwaiu map akwauakw, məpwəh nuvnimwəien mə truvehi nari riti sə rəmak ia nəkwai nimwə səvənhi.

¹⁸ Nənə trini minuə iərmama riti raməmhū ia nəmhien səvənhi, traməkeikei map akwauakw, məpwəh nɪrərigien mevən imwəni mə truvehi səvənhi tinari.

¹⁹ Trərəha anan ti nɪpran me səməme tuhəpəmpəm mine səməme tuhaməuvei pen kənunu m nəkwərhakwərha əmtəmetə me ia nəpɪn nəha.

²⁰ Tihəfwaki mə nəpɪn nəha tihap irə trəpwəh nuveheien ia nəpɪn səvəi nəkwieiiien uə ia Sapat riti,

²¹ ti nəri nə mə nəpɪn nəha nəpɪn səvəi nərəhaien. Nərəhaien nəha trasori məpi raka nərəhaien me pam səməme həuvəuvehe raka fwe nukune narəien mesite pehe ipwet mine. Nənə nərəhaien riti mwi riwən truvehe məpi raka.

²² Ko nərəhaien nəha ravən əpwəmwis, nərmama me hemhə pam. Mətə Iərimənu tro nəpɪn sə nərəhaien nəha travən irə rukwakwa. In tro iamɪnhi irə mə truvehimiru nərmama me səvənhi səməme in ruvərfi raka irəha.

²³ Ia nəpɪn nəha, trɪni mɪnuə iərmama riti rɪni pehe tukumiaha i mə, 'Hətə ro, Kristo i' uə 'Hətə ro, Kristo nəha,' kimiaha tihəpwəh nɪniien nɪpərhiendien irə.

²⁴ Nərmama tuhəskəmter. Nepwɪn tuhəni mə irəha Kristo, mətə neikuəien. Nepwɪn tuhəni mə irəha profet, mətə neikuəien. Tuho nɪmtətien asori me mine narɪmnari me nərmama tuhətoni mhəkəri asori nari irə. Irəha tuhəmwur mə tuheikuə ia nərmama səməme Kumwesən ruvərfi raka irəha, trɪni mɪnuə irəha həukurən noien.

²⁵ Hətə ro. Narɪmnari me pam iakukupwən muvəni raka tukumiaha i.

²⁶ Ro iamɪnhi irə trɪni mɪnuə nərmama me nepwɪn həni pehe tukumiaha i mə, 'Hətə ro. Kristo in fwe ia kwopun akwesakwes ikin,' tihəpwəh nevənien fwe ikin. Trɪni mɪnuə həni mə, 'Hətə ro. In i ia nəkwai nimwə,' tihəpwəh nɪniien nɪpərhiendien irə.

²⁷ Nəpɪn rouapɪr irə nərmama hətoni nəhiapwien səvənhi fwe pesu meste nari fwe

prehi. Iou, Iəmæti Iərmama, nuveheien səiou tro mwi iamɪnhi irə.

²⁸ Ia kwopun pəku nɪpwrai nəri remhə ikɪn menu me nəha kamhani nɪpwrai nəri sə remhə tuhəuvehe mhousəsɪmwɪn irəha me, mhani.”

Iəmæti Iərmama truvehē mwi

²⁹ “Nəpɪn nərəhaien nəha trukurau pam, təkwtəkɥuni a mwi meri truvehē mɪpɪtəv, məkwə trəpwəh nəhiarpwien, kəməhau me ia nɪmagouagou tuhəsasəsas, narimnari me ia nɪmagouagou həskai pɪk, Kumwesən trɪkiukiu ia nɪrəha.

³⁰ Ia nəpɪn nəha nɪmtətien səiou Iəmæti Iərmama trier irapw ia nɪmagouagou. Nənə nərmama ia kwənəkɥus me pam ia təkure tɪprənə i tuhəregi rərəha mhasək tukwe. Irəha tuhətoni iou, Iəmæti Iərmama, ia nəpuə fwe ia nɪmagouagou iakauvehe ia nɪskaiien mɪne nukuraanien asori.

³¹ Ia nəpɪn nəha kisɪpw riti trasək asori, nənə takərhi raka nagelo me səiou, həuvrehi, mhəuvesu, mhəuveraha, mhəuvarei, mhəuvən ia kwopun me pam ia tɪprənə i, mhəpeki nərmama me səməme iakɪmərɸi irəha mə səiou, mhəpeki irəha mhəuvehe.”

Iesu rusipekɪn ia nei niemɪs

³² “Həregi ro nusipekɪnien səvəi nei nəha niemɪs. Nəpɪn rɪnarkwi pen tukun sə rɪmərmaru mɪnaməpɪrɸɪr, kɪmɪaha hɪəukurən mə nəpɪn səvəi nəpnəpanien ruvəuvehe ipaka.

24:28: Luk 17:37   **24:29:** Esik 32:7, Joel 2:10,31, 2Tes 3:10

24:30: Rev 6:12-13, Sek 12:10, Rev 1:7, Dan 7:13   **24:31:** Aes 27:13, 1Kor 15:52, 1Tes 4:16

³³ Rəmwhen a mwi, nəpɪn kɪmiaha tihətɔni narimnari me i, tihəukurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakuvəuvehe ipaka, rəmwhen a iakamərer ia kwəruə ia nimwə mə takuvnimwə pehe.

³⁴ Iakani nɪpərhiendien tukumiaha i mə nərmama səməme kamhəmɪru təkwtəkwuni mɪne tuhəpwəh nemhə pamien meste narimnari me pam i həier pehe.

³⁵ Neiai mɪne tɪprənə trouiwən, mətə nəgkiariien me səiou tuhəpkiwən mhə.”

Iərmama riti riwən rukurən nəfe nəpɪn Iərimənu truvehə irə

³⁶ “Mətə nəpɪn səvəi nəri nəha uə aoa səvənhi iərmama riti riwən rukurən. Nagelo me ia neiai mɪne iou mwi, Tɪni Kumwesən, iahəreirei. Mətə Tata səiou əpa rukurən.

³⁷ Nəpɪn nəha iou, Iəməti Iərmama, takuvehe irə trəmwhen ia nəpɪn səvəi Noa.

³⁸ Nəpɪn nesən asori rəpwəh ihi nauərien, nərmama me kamhəvegɪn, mamhənɪmwi. Nəрман me kamhəiri nɪpran. Nɪpran me kamhesi pen nəрман. Irəha kamho noien me nəha mamhəuvən meste Noa ruvnimwə ia nɪtətə asori səvənhi.

³⁹ Irəha həreirei mə tuhemhə meste nesən asori rauə; nənə iapɪwən raiu mɪpeki raka irəha həmwhenɪmw. Iou, Iəməti Iərmama, nuveheien səiou tro mwi iamɪnha irə.

⁴⁰ Ia nəpɪn nəha iərman kəru trouəmhu ia nəmhien, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti.

41 Pran kəru trouvənarī ia kwopun kuatia, tuku-vehi raka riti, kəpwəh riti.

42 Ro iamīnhi irə kīmiaha tihamətui a mhəpwəh napriien tī nəri nə mə hiəreirei nəfe nəpīn Iərimənu səkīmiaha truvehe irə.

43 Mətə kīmiaha tihaməkeikei mhəukurən nəri. Trīni mīnuə iərmama riti rukurən mə ipwet ia nəpīn iərmama riti truvehe muvniwə ia nəkwai nimwə səvənhi makres, in tramətui a məpwəh napriien. Ko in rəpwəh nəsenien iərmama riti reitehi nimwə səvənhi muvniwə makres.

44 Rəmwhen a mwi kīmiaha mwi tihaməkeikei mhəpnəpənə tī nəri nə mə iou, Iəməti Iərmama, takuvehe ia nəpīn riti tihakiraka iou.

45 Iotukwininari sə rukurən nari, mamō nəkwai iəmə asori səvənhi ia nəpīn me pam, iəmə asori səvənhi truvehi utə in ruvehe masori ia nimwə səvənhi mə trəkwməni nərmama me səvənhi ia nəpīn atukwatukw kamhani nari irə.

46 Trīni mīnuə iəmə asori səvəi iotukwininari nəha ruvehe mətōni mə ramo wok me iamīnha irə, iotukwininari nəha rerīn tragien.

47 Iakani nīpərhienien tukumiaha i iəmə asori nəha truvehi utə iotukwininari nəha ruvehe masori ia narimnari me pam səvənhi.

48 Mətə mə iotukwininari nəha rerīn rīnamrhi mə iəmə asori səvənhi ramo tanpen, məpwəh nuvehe akwauakwien,

49 nənə rīnamousi nərman mīne nīpran səməme kamho tukwini pəri nari irəha mīn, maməvegin, mamənīmwi, mamakonə irəha nərmama kamhənīmwi pīk,

50 iāmə asori səvənhi truvehe ia nəpɪn riti in trakiraka in, uə ia aoa riti sə in rɪreirei.

51 Nənə iāmə asori səvənhi trərpwɪn noien ərəha me səvənhi, məmri pen in ramarə irəha kəuətəkəsua me. Ia kwopun nəha irəha tuhasək, mhahi tərini revɪnraha.”

25

Iesu rusipekɪn ia nɪprən ouihi me irəha pam ten

1 “Nəpɪn nəha nɪtətə ia neiaia^a truvehe irə trəmwhen ia nɪprən ouihi me irəha pam ten. Həuvehi laet me səvənraha mhəuvən mə tuhətoni iərman sə triri vi a pran səvənhi. Iərman nəha triri prən nəha krouevən fwe imwəni rouarə pəri.

2 Prən ouihi me nəha krirum həreirei nari. Krirum həukurən nari.

3 Nəpɪn səməme həreirei nari həuvehi laet me səvənraha, həpwəh nuvehien oel laet rauək irə irəha mɪnraha.

4 Mətə səməme həukurən nari həuvehi laet me səvənraha, mhəuvehi mwɪ tɪkinari me nepwɪn həukuər ia oel laet rauək irə.

5 Nənə tɪ nəri nə mə iərman sə rɪpkiri a pran səvənhi ramo tɪpwə irəha həregi napriien ruvehi irəha hapri.

6 Mətə ia kurkwai nəpɪn iərmana riti rəkwein, mɪni mə, ‘Iərman sə rɪpkiri a pran səvənhi rauvehe! Həuvehe mhətoni!’

7 Ia nəpɪn nəha nɪprən ouihi me nəha ten hətui, mhəpərhi laet me səvənraha.

24:51: Mat 8:12   25:1: Rev 19:7, Luk 12:35   a 25:1: Nəpɪn rɪpik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nɪtətə ia neiaia.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

⁸ Nənə səməme həreirei nari həni pen ti səməme həukurən nari mə, ‘Həuvei pehe səkimiaha riti oel laet rauək irə. Laet me səkimaha hənaməfwə.’

⁹ Mətə səməme həukurən nari həni mə, ‘Rekəm. Oel i laet rauək irə tripkəmwhen mhə tukutaha pam. Həuvən fwe ia stoa me mhəuvehi nəmri səkimiaha me nepwin.’

¹⁰ Nəpin irəha kamhəuvən mə tuhəuvehi nəmri oel laet rauək irə, iərman sə rīpkiri a pran səvənhi rapirapw. Nīprən ouihi me nəha krirum səməme hənəpnəpenə, həuvnimwə irəha min ia nəkwai nimwə sə tukəni nəveginien asori ikin. Nənə nərmama həsisəg ia təpinhə.

¹¹ Kurirə irə nīprən ouihi me nəha səməme həpkəpnəpenə mhə hərərig mwi, mhəuvehe, mamhəkwein mə, ‘Iərimənu, Iərimənu, əsevər ia təpinhə tukumaha.’

¹² Mətə iərman sə rīpkiri a pran səvənhi rini mə, ‘Iakamini nīpərhiēnien tukumiaha i iakreirei kīmiaha.’ ”

¹³ Nənə Iesu rini mə, “Ro iamīnhi irə kīmiaha tihaməkeikei mhətui amasan, mhəpwəh napriēn, ti nəri nə mə hiəreirei nəfe nəpin uə aoa Iərimənu səkimiaha truvehe irə.”

Iesu rusipekin ia nərmama kamhətui ti mane səvəi iəmə asori

¹⁴ “Nuveheien səvənhi trəmwhen iərmama riti sə rauvehi navəniēn əpwəmwis səvənhi. Kurirə rier imwəni rəkwein nərmama səməme kamho tukwini nari min həuvehe. Nənə rəmri pen mane səvənhi ia rəginraha mə tuhətui amasan tukwe.

15 Ia riti ruvei pen tənəripw me krirum mane rukuər irə, nənə tənəripw kəru m riti, nənə tənəripw kuatia m riti. Ruvei pen kuatia kuatia minraha rəmwhen in rukurən mə trətui amasan tukwe. Kurirə irə in rier mamevən.

16 Iərmama sə ruvehi tənəripw krirum revən atukwatukw mowok irə, nənə muvehi mane asori rukuər ia tənəripw krirum mwi.

17 Nənə iərmama sə ruvehi tənəripw kəru ro mwi iamīnhi, nənə muvehi mane asori rukuər ia tənəripw kəru mwi.

18 Mətə iərmama sə ruvehi tənəripw kuatia revən meri tiprənə, minimwi mane səvəi iəmə asori səvənhi.

19 Nəpīn əpwəmwis rukurau, iəmə asori səvəi nərmama me nəha rirərig muvehe, nənə mokeikei mə trəskun mane me nəha riməuvei pen minraha.

20 Nənə iərmama sə riməuvehi tənəripw krirum ruvehe mərer ia nəmri iəmə asori səvənhi, mini mə, 'Iəmə asori, fwe kupwən ikiməuvei pehe tənəripw krirum miou mane rukuər ia nirəha. Ətə ro, iakinowok irə rəkwəhi mwi masori iakuvai pen ia tənəripw krirum mwi.'

21 Nənə iəmə asori səvənhi rini pen tukwe in mə, 'Ik iəmə amasan. Ikamo tukwini amasan nari miou ia nəpīn me. Ikinətui amasan ti nəri ouihi i iakinəmri pehe ia rəgim, mo pen tako ik ikuvehe masori mətui ti narimnari me ripik. Uvnimwə pehe ia nəkwai nimwə səvəi iəmə asori səim. Pwəh krau krauagien pəri.'

22 Nənə iərmama sə riməuvehi tənəripw kəru in mwi ruvehe mərer ia nəmri iəmə asori səvənhi,

mini mæ, 'Iæmæ asori, fwe kupwæn ikimæuvehi pehe tənəripw kəru miou mane rukuær ia nirau. Ətə ro, iakinowok irə rəkwəhi mwi masori iakuvai pen ia tənəripw kəru mwi.'

²³ Nənə iæmæ asori səvənhi rini pen tukwe in mæ, 'Ik iæmæ amasan. Ikamo tukwini amasan nari miou ia nəpın me. Ikinətui amasan ti nəri ouihi i iakinəmri pehe ia rəgım, mo pen tako ik ikuvehe masori mətui ti narım̄nari me ripik. Uvnimwə pehe ia nəkwai nimwə səvəi iæmæ asori səim. Pwəh krau krauagien pəri.'

²⁴ Nənə iærmama sə ruvehi tənəripw kuatia in mwi ruvehe mærer ia nəmri iæmæ asori səvənhi, mini mæ, 'Iæmæ asori. Iakukurən mæ ik iærmama riti noien səim riskai. Ik ikapeki nəveginien ia nəmhien sə ipkəmhu mhə irə, nənə mamesi mwi nukwai nei me ia kwopun ipkəpwei mhə nuni nari ikın.

²⁵ Ro iamınhi irə, iakihekır, mevən, minimwi tənəripw səim sə mane rukuær irə ia tıprənə. Ətə ro in i mane səim.'

²⁶ Mətə iæmæ asori səvənhi rini pen tukwe in mæ, 'Ik iæmæ ərəha. Ikamo tukwini ərəha nari miou, mamarpaha. Ikuvəukurən raka mæ ikapeki nəveginien ia nəmhien sə iapkəmhu mhə irə, nənə mamesi mwi nukwai nei me ia kwopun iapkəpwei mhə nuni nari ikın.

²⁷ Mətə rəfo ikəpwəh nəmri penien mane səiou fwe ia pag? Kamo ipkəmri pen ko iapkuvehe mıpkuvehi ihi mane səiou mine sə rəkwaku pag rəkwəhi.'

²⁸ Nənə iæmæ asori rini pen ti nərmama səməme kamho tukwini nari min mæ, 'Həuvei raka

tənəripw tukwe, mhəuvei pen m iərmama sə riməuvehi tənəripw ten.

²⁹ Iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro wok irə, tukuvei pen mwi rasori mwi min, nənə in truvehi rəmwhen məpi raka. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro nəri auər a irə, tukuvehi raka pam tukwe.

³⁰ Mətə iərmama i sə ramo tukwini ərəha nari miou hərarki irapw i iruə ia nəpitəvien. Ia kwopun nəha nərmama tuhasək, mhahi tərini revinraha.’ ”

Iesu rəgkiari ia sipsip me mine nəni me

³¹ “Nəpin nəha iou, Iəməti Iərmama, takuvehe irə ia nukuraanien asori kimaha nagelo me, takəkure ia jea səiou mərimənu.

³² Nərmama ia tənəmtənə me pam tuhəuvehe mhousəsimwın pehe irəha me ia nənimek, nənə iou takuai irəha rəmwhen iərmama sə ramətui ti sipsip me muai sipsip me mine nəni me.

³³ Takuai pen sipsip me ia nıkarek mwatuk, mətə nənı me ia nıkarek mour.

³⁴ Nənə iou kig səvənraha takini pen ti nərmama me nəha ia nıkarek mwatuk mə, ‘Həuvehe kimiaha i səməme Tata səiou raməkwein amasan ia kimiaha. Nəpin ti prənə namiwən ihi, in rinəpnəpenə raka kwopun səkimiaha ia nitətə sə in ramərimənu irə. Həuvehe mharə irə.

³⁵ Nəpin nukumhə rahi iou hiəuvei pehe nəveginien miou. Nənə nəpin iakakwakwa hiəuvei pehe nui miou. Nəpin iakamavən rəmwhen ia

---

25:29: Mat 13:12, Mak 4:25, Luk 8:18   **25:30:** Mat 8:12   **25:31:** Mat 16:27, 19:28, Rev 20:11-13   **25:32:** Rom 14:10, Esik 34:17
25:35: Aes 58:7

iərmama pwiŋpwiŋ, hiəuvehi puvnimwə iou ia nəkwai nimwə me səkimiaha me.

³⁶ Nəpɪn tɪnari səiou riwən, hiarkahu pehe miou. Nəpɪn iakamemhə, hiəuvehe mhəti pehe iou. Nəpɪn iakamarə ia kalapus, hiəuvehe tukw iou.'

³⁷ Miregi nəkur atukwatukw me nəha tuhəni pehe tukw iou i mə, 'Iərimənu. Mətə nəfe nəpɪn nəha kimaha iahənətoni nukumhə rahi ik, nənə iahəuvei pehe nəveginien mik, uə ikakwakwa nənə iahəuvei pehe nui mik?

³⁸ Nəfe nəpɪn kimaha iahətoni ikamavən rəmwhen ia iərmama pwiŋpwiŋ riti, nənə iahəuvehi puvnimwə ik ia nimwə me səkimaha me, uə səim tɪnari riwən, nənə iaharkahu pehe mik?

³⁹ Nəfe nəpɪn kimaha iahətoni ikamemhə, uə ikamarə ia kalapus, nənə iahəuvehe mhəti pehe ik?'

⁴⁰ Miregi iou kig səvənraha takini pen ti nirəha i mə, 'Iakamini nɪpərhiendien tukumiaha i nəpɪn kimiaha hənə noien nəha ia piak riti sə in iəmə auər a ia piak me, hiənə noien nəha ia nirak.'

⁴¹ Kurirə irə iou takini pen ti nərmama me nəha ia nɪkarek mour mə, 'Kimiaha i Kumwesən raməkwein ərəha ia kimiaha haraka ia nənimek mhəuvən ia napw sə rauək rerin. Kinəse napw nəha ti Setan mine nagelo me səvənhi.

⁴² Nəpɪn nukumhə rahi iou kimiaha hiəpwəh nuvei peheien nəveginien miou. Nəpɪn iakakwakwa hiəpwəh nuvei peheien nui miou.

43 Nəpɪn iakamavən rəmwhen ia iərmama pwiŋspwiŋ riti, hiəpwəh nuvehi puvnimwəien iou ia nəkwai nimwə me səkimiaha me. Nəpɪn tinari səiou riwən, hiəpwəh narkahu peheien miou. Nəpɪn iakamemhə uə iakamarə ia kalapus, hiəpwəh nəti peheien iou.'

44 Miregi irəha mwi tuhəni pehe tukw iou i mə, 'Iərimənu, mətə nəfe nəpɪn nəha kimaha iahənətoni nukumhə rahi ik, uə ikakwakwa uə ikamavən rəmwhen ia iərmama pwiŋspwiŋ, uə tinari səim riwən, uə ikamemhə, uə iakamarə ia kalapus, nənə kimaha iahəpwəh nasituien ia niram?'

45 Miregi iou takini pen ti nirəha i mə, 'Iakani nɪpərhienien tukumiaha i nəpɪn kimiaha hiəpwəh noien nəha ia piak riti sə in iəmə auər ia piak me, hiənəpwəh noien nəha ia nirak.'

46 Nənə nərmama me nəha tuhəuvən ia kwopun Kumwesən trərpwɪn rerɪn noien ərəha me səvənraha ikin. Mətə nərmama atukwatukw tuhəuvən mhəuvehi nimiruien rerɪn."

26

Nəmə asori me hərai sun mə tuhəuvən afafa mhəkwtəmhiri Iesu

¹ Nəpɪn Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, in rəgkiari m nərmama me səvənhi, mini mə,

² "Kimiaha hiəukurən mə nəpɪn kəru mwi tuko Pasova. Ia nəpɪn nəha tukuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nərmama me mə irəha tuhərui tərini pen iou ia nei kamarkuau'i."

³ Ia nəpɪn nəha pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel housəsimwɪn irəha me ia nəkwai nimwə səvəi pris asori anan. Nəghɪn nə Kaeafas.

⁴ Nənə hərai sun mə tuhəuvən afafa, mhəkwtəmhiri Iesu, mhousi əpune.

⁵ Mətə həni mə, “Pwəh kitaha səpwəh nəkwtəmhirien Iesu ia nəpɪn səvəi nəveginien asori. Rərəha mə nərmama niemaha trəpi irəha kamho nurigrigien asori tukwe.”

Pran riti rətəgi pen senta ia nukwəne Iesu

⁶ Nəpɪn Iesu ramarə ia rukwənu nəha Petani, ruvniwə pen ia nəkwai nimwə səvəi Saemon (Saemon nəha kupwən nemhəien skai ro tekɪn.)

⁷ Nənə pran riti ruvehe ti Iesu mauvehi potel riti kɪno ia kəruətərei riti kani mə alapasta.^a Fwe ia nəkwai potel nəha senta riti nənimen rutə pik. Prən nəha rətəgi pen senta nəha ia nukwəne Iesu nəpɪn raməkure ia kwəpun kaməni nari ikɪn.

⁸ Nənə nəpɪn nərmama me səvəi Iesu hətoni, niemaha rəpi irəha. Həni mə, “Rəfo ramouraha senta iamɪnhi?

⁹ Ripkəmri pen a nəmri nari irə, ko ruvehi mane asori irə, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən.”

¹⁰ Mətə nəpɪn Iesu riregi nəgkiariien nəha, rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo kimiaha hiamo iamɪnhi irə ia prən i? In ramo noien amasan riti miou.

¹¹ Nərmama nautə səvənraha riwən tuhamarə kimiaha mɪnraha ia nəpɪn me, mətə iou tapkarə mhə kitaha m kimiaha nəpɪn me.

26:7: Luk 7:37-38   ^a **26:7:** Alapasta kəruətərei riti nənimen rutə pik. Fwe kupwən nərmama həuvehi mhəvi pen senta irə.   **26:11:** Dut 15:11

12 Ræfo præn i rætægi pehe senta i ia nîpwraak? In ro mæ træpnæpenæ ia nîpwraak mæ tukînimwi.

13 Iakamîni nîpærhienien tukumiaha i kwopun pæku ia tənæmtənæ me tukîni irapw nægkiariien amasan sæiou ikîn tukîni irapw næfe præn i rîno miou mæ nærmama rerînraha tramrhi.”

Jutas tro noien æræha

14 Nærmama me sævæi Iesu iræha pam twelef, riti ia niræha næghîn næ Jutas Iskariot. Revæn ti pris asori me,

15 mîni mæ, “Trîni mînuæ iakuvei pehe Iesu ia rægîmiaha, kîmiaha tihæuvei pehe næfe miou?” Iræha hæræku in silin me kîno ia silva iræha pam toti.

16 Ia næpîn atukwatukw næha Jutas rînamætui suatuk mæ truvei pen Iesu ia rægînraha.

Iesu mîne nærmama me sævænhi hani pæri næveginien sævæi Pasova

17 Neste atukwatukw næpîn næha tuhani bred sæ yis riwæn iræ. Nærmama me sævæi Iesu hæuvehe tukwe in, mhæni mæ, “Kwopun pæku næha ikokeikei mæ kîmaha tahæpnæpenæ næveginien sævæi Pasova ikîn, nænæ ik tikæni?”

18 Mîregi Iesu rîni mæ, “Hæuvæn fwe Jerusalem, mhættoni ærmama riti fwe ikîn, mhæni pen tukwe in mæ, ‘Tahatæn sækitaha rîni mæ næpîn sæiou ruvæuvehe ipaka. Tahani pæri næveginien sævæi Pasova kîmaha nærmama me sæiou ia nækwai nimwæ sæim.’”

19 Nərmama me səvəi Iesu həuvən mho nəfe rıməni pen ti nirəha i, mhəpnəpenə ti nəveginien səvəi Pasova.

20 Ia nəruarəv Iesu mine twelef nərmama me səvənhi kamhəkure

21 mamhani pəri nari. Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakamini nıpərhienien tukumiaha i mə kimiaha riti truvei pen iou ia rəgi nərmama səməme kamhəmwəki iou.”

22 Nəpın irəha həregi nəgkiariien nəha, rerınraha rəpou. Həuvehe kuatia kuatia mamhəres Iesu i mə, “Iərimənu, sin nəha ikani? Iou?”

23 Miregi Iesu rini mə, “Iakani iərmama sə rameitesi bred ia tikiplet kuatia kimrau min. In truvei pen iou ia rəgi nərmama səməme kamhəmwəki iou.

24 Iou, Iəməti Iərmama, takaməkeikei memhə rəmwhen kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan, mətə trərəha anan ti iərmama sə truvei pen iou ia rəgi nərmama səməme kamhəmwəki iou. Ramasan pıik mə rıpkəpwəh a nətuiien.”

25 Nənə Jutas, iərmama sə truvei pen Iesu ia rəgi nərmama kamhəmwəki in, rini mə, “Iahatən, sin nəha ikani? Iou?”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ik nə ikani.”

26 Nəpın nəha kamhani nari irə, Iesu ruvehi bred, məfwaki mını vivi Kumwesən tukwe, nənə məkwsen, muvei pen m nərmama me səvənhi, mını mə, “Tihəuvehi, mhani. In i nıpwrak.”

27 Kurirə irə in ruvehi kap waen, məfwaki mını vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, nənə muvei pen mınraha, mını mə, “Kimiaha pam tihənimwi.

28 In i nitek sə trərihi tərini əknekən nəgkiariien vi səvəi Kumwesən. Traiu ti nərmama həpik mə Kumwesən trəpwəh nərpwiniien noien ərəha me səvənraha.

29 İakani pehe tukumiaha i tapkənimwi mhə mwi waen i meste nəpən nəha takənimwi waen vi kitaha m kimiaha ia nitətə sə Tata səiou ramərimənu irə.”

30 Nənə irəha hani nıpu riti, mho sampam irə, mhəier mhəuvən ia Təkuər Olif.

Pita trini m kahar mə in rıreirei İesu

31 İa kwopun nəha İesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “İpwet ia nəpən kimiaha pam tihap raka ia nirak. İakani iamınhi irə ti nəri nə mə kimərai pen ia Nəkukuə İkinan mə Kumwesən rini mə,

‘İou takousi iərmama sə ramətui ti sipsip,
nənə sipsip me səvənhi tuhaiu kirkiri.’

32 Mətə in tro iakətui mwi ia nemhəien səiou. Takətui raka, mevən fwe ia tənə Kalili. İou takukupwən kimiaha tihəkurirə.”

33 Mətə Pita rini pen ti İesu i mə, “İrəha pam tuhap raka ia niram, mətə rıpkə mhə iou.”

34 Miregi İesu rini pen tukwe in mə, “İakani nıpərhienien tukw ik i ipwet ia nəpən, kurirə rələ rakaka, ik tikini m kahar mə ikreirei iou.”

35 Mətə Pita rini pen tukwe in mə, “Trini minuə həni mə takaməkeikei memhə krau mik, mətə ko iakəpwəh niniien mə iakreirei ik.” Nənə nərmama me pam səvənhi həni nəgkiariien kuatia.

Iesu raməfwaki ia Ketsemane

³⁶ Iesu mine nərmama me səvənhi həuvən ia kwopun riti nəghin nə Ketsemane. Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihaməkure ia kwopun i. Pwəh iou iakevən kwərha məfwaki.”

³⁷ Nənə in riri Pita mine tini Sepeti kəru irəhar harevən irəha min. Ia nəpən nəha in rinamregi rərəha, rerin rəpou pik.

³⁸ Nənə rini pen ti nirəhar i mə, “Rerik rəpou pik ipaka iakemhə tukwe. Tiamharo i, pwəh kitaha m kimirəhar tsəpwəh napriien.”

³⁹ Nənə Iesu revən ouihi a mwi mīmwei ia tivrənə məfwaki, mini mə, “Tata səiou. Tikuvehi raka kap i pwəh iakəpwəh nənīmwiien. Mətə tikəpwəh noien rəmwhen sə iakokeikei, mətə tiko rəmwhen sə ikokeikei.”

⁴⁰ Nənə Iesu rəfwaki pam, mirərig pehe mətoni Pita mine Jemes mine Jon kamharapri. Nənə in rini pen ti Pita i mə, “Rəfo, ko hiəpkətui mhə nəpən ouihi a uə?”

⁴¹ Kimirəhar tiharətui mharəfwaki mə tiharəpwəh nīmweiien ia nərəhαιen. Nipərhiēnien rerimīaha ragien mə tihəfwaki, mətə nipwramīaha rəpou.”^b

⁴² Nənə Iesu revən səro kəru irə, məfwaki, mini mə, “Tata səiou. Trini minuə kap i ko ripkiwən mhə meste iakənīmwi, tako rəmwhen sə ikokeikei.”

⁴³ Nənə Iesu rirərig pehe mwi mətə irəhar har-napri mwi, ti nəri nə mə napriien ruvəuvehi irəhar.

26:38: Jon 12:27   **26:39:** Hip 5:7-8, Mat 6:10   **26:41:** Mat 6:13, Hip 2:14, 4:15   **b** **26:41:** Suatuk riti mwi ti niniien nəgkariien i in i mə, “Nipərhiēnien Nənīmwin rerin ragien mə tihəfwaki, mətə nipwramīaha rəpou.”

44 Ro iam̄nhi irə in rəpwəh mwi irəhar, mevən səro kahar irə, məfwaki, mini a mwi nəgkiariien kuatia.

45 Kurirə irə ruvehe mwi ti nərmama me səvənhi, mini pen ti nirəhar i mə, “Rəfo, hiamarapri, mamharuvehi ihi napw̄isien səkimiahar? Həregi ro. Nəp̄in nəha ruvəuvehe. Iərmama riti truvei pen iou, Iəm̄ati Iərmama, ia rəgi nəm̄ə ərəha me.

46 Tiharə mharərə. Pwəh saməuvən. Hətə ro, iərmama nəha tr̄ini pui iou ruvəuvehe ipaka.”

Nərmama səm̄əme kamhəmwəki Iesu həuvehe mhəkwtəm̄hiri in

47 Nəp̄in Iesu raməgkiari ihi, Jutas, in riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu, ruvehe irəha nərmama həp̄ik. Nəpw̄in kamhəuvehi nau. Nəpw̄in kamhəuvehi n̄ipəri nei. Pris asori me m̄inə nəm̄ə asori me səvəi nəkur Isrel hənərhi pen irəha.

48 Jutas r̄inəgkiari raka m̄inraha mə, “Iərmama sə takakei m̄in, iəm̄ə nə in nə. Kimiaha tihəkwtəm̄hiri.”

49 Nənə Jutas ruvehe, mevən atukwatukw ti Iesu, m̄ini mə, “Ramasan tukw ik, iahatən.” Nənə rakei m̄in.

50 M̄iregi Iesu r̄ini pen tukwe in mə, “Iou riti. Tiko mo nəfe ikiməuvehe tukwe.” Nənə nərmama me həuvehe mhəm̄ri pen rəḡinraha ia Iesu, mhəkwtəm̄hiri.

51 Mətə iərmama riti sə ramərə ipaka ti Iesu reivi raka nau səvənhi, mərəi iərmama riti sə ramo

tukwini nari m pris asori anan, mərəi raka nıkare nıfregın.

⁵² Nənə Iesu rini pen tukwe in mə, “Uvehi nau səim mivai pen ia təmwhekin, ti nəri nə mə nərmama me səməme kamhəuvehi nau mə tuharuagən irə tukərai əpune irəha ia nau.

⁵³ Kimiaha hiaməfətərig irə mə ko iapkəkwein mhə Tata səiou nənə təkwtəkwwuni a irə in trərhi pehe nagelo me taosen m taosen həuvehe mhasitu ia nırak?

⁵⁴ Mətə trini minuə iako iamınhi irə nəgkiariien i sə Nəkukuə Ikinan rani mə kimiaha tihəkwtəmhiri iou iamınhi irə trəfuvehe mukuə irə?”

⁵⁵ Ia nəpın nəha Iesu rini pen ti nərmama me i mə, “Rəfo hiaməuvehi nau me mine nıpərpəri nei me mamhəuvehe mə tihəkwtəmhiri iou iamınhi irə? Nətərigien səkimiaha rinuə iou rakres riti uə? Ia nərıneiv m neis mine iakamarə fwe ia nimwə səvəi Kumwesən, mamahatən nərmama. Rəfo hiəpwəh nəkwtəmhiriiien iou ia nəpın nəha?

⁵⁶ Mətə narimnari me i hiamo haməier pehe iamınhi irə mə nəgkiariien me nəha profet kupwən me həmərai pen ia Nəkukuə Ikinan tuhəuvehe mhəukuə.” Nəpın nərmama me i həkwtəmhiri Iesu, nərmama me səvənhi həpwəh in mhap.

Iesu rərər ia nəmri pris asori anan mine nəmə asori me

⁵⁷ Nərmama me nəha səməme həkwtəmhiri Iesu həiri in mhəuvən ti Kaeafas. Kaeafas in pris asori anan. Nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənousəsımwın raka irəha me ia nimwə səvənhi.

58 Pita rakurirə ia Iesu, mamavən isipwɪn tukwe meste nari fwe nɪkare nimwə səvəi pris asori anan. Nənə muvnimwə, məkure irəha iotukwininari me, mə trətoni mə tukəfo irə ia Iesu.

59 Nənə pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kamhətui nərmama nepwɪn mə tuheikuə, mhəni irapw nəri ərəha riti sə Iesu rino uə rɪməni. Nəmə asori me hokeikei mə tuhəregi pwəh housi əpune in tukwe.

60 Nəri auər a mə nərmama həpɪk həskəmter mamheikuə ia nəfe hənətoni Iesu rino uə həməregi in rɪməni, mətə nəmə asori me həpkətə mhə nari riti. Mətə irəha kamhəmwur mamhəuvən meste iərmama kəru krouvehe,

61 rouni mə, “Iəmə i rɪməni iamɪnhi irə mə, ‘Iou iakukurən nourahaien nimwə səvəi Kumwesən, marə muvrhəkin mwi ia nəpɪn kahar.’ ”

62 Nənə pris asori anan rərər, mɪni pen tɪ Iesu i mə, “Nəgkiariien riti riwən tikini? Rəfo ia nəgkiariien nəha irau krouni rauuəsi ik irə?”

63 Mətə Iesu rəpnəpen. Nənə pris asori anan rɪni pen tukwe in mə, “Iakəres pehe ik i ia nəghi Kumwesən sə ramɪru. Ni pehe ro tukumaha i. Ik Kristo, Tini Kumwesən, uə rekəm?”

64 Miregi Iesu rɪni pen tukwe in mə, “Ik ikini, mətə iakani pehe tukumiaha i mə nəha təkwtəkwni mine mamevən tihətoni iou, Iəməti Iərmama, takaməkure ia nɪkare Kumwesən mwətuk sə in nɪskaiien səvənhi rasori. Tihətoni mwi iou takauvehe ia nəpuə me ia nɪmagouagou.”

65 Nənə nəpɪn pris asori anan rɪregi, reitehi tinari

26:61: Jon 2:19-21   **26:63:** Aes 53:7, Mat 27:12   **26:64:** Sam 110:1, Dan 7:13, Mat 24:30   **26:65:** Wok Me 14:14, Mat 9:3, Jon 10:33

səvənhi, mīni mə, “Kitaha tsətui iərmama riti mwi tro pui iəmә i ti nəfe? Kīmiahaha hiəuvəregi raka mə in rīni ərəha Kumwesən.

⁶⁶ Nətərigien səkīmiahaha mə tsəfo irə?” Miregi irəha həni mə, “In traməkeikei memhə.”

⁶⁷ Nənə hərgəvəsi pen nənimen, mamhəuəsi in. Nəpwīn həpwi in,

⁶⁸ mamhəni mə, “Mə ik Kristo pərhien, ni pehe ro tukumaha i nəgkiariien sə ruku pen ti Nənimwīn mə sin ruəsi ik!”

Pita rīni mə in rīreirei Iesu

⁶⁹ Ia nəpīn nəha Pita fwe inhəripw ia nīkare nīmwə səvəi pris asori anan. Nənə pran riti sə ramo tukwini nari m pris asori anan ruvehe ipaka tukwe, mīni mə, “Ik mwi ikīnamavən pəri kīmirau Iesu iəmә Kalili.”

⁷⁰ Mətə ia nəmrīnraha pam Pita rīni mə, “Rekəm. Iou iakreirei nəfe i ikamīni.”

⁷¹ Pita rəpwəh nīkare nīmwə nəha mier mevən ipaka ti təpinhə asori riti sə nərmama kamhəuvnīmwə pehe irə. Nənə pran riti mwi sə ramo tukwini nari rətə in, mīni pen ti nərmama səməme kamhərer ia kwopun nəha mə, “Iəmә i rīnamavən pəri irau Iesu iəmә Nasaret.”

⁷² Miregi Pita rīni mwi mə, “Rekəm. Iakani pehe tukw ik i kwəsuaahi anan mə iou iakreirei iəmә nəha ikani.”

⁷³ Nəpīn ouihi a rukurau, nənə nərmama səməme kamhərer ia kwopun nəha həuvehe, mhəni pen ti Pita i mə, “Nīpərhienien. Ik riti ia nīrəha ti nəri nə mə ik iəmә Kalili.”

⁷⁴ Miregi Pita rini mæ, “Mæ iakameikuæ pwæh Kumwesæn rærpwîn noien æræha sæiou. Iakani pehe tukumiaha i kwæsuahi anan mæ iou iakreirei iæmæ næha kimiaha hiamæni.”

Pita rini iamînhi iræ, nænæ tækwætækwuni a ræiæ rakaka.

⁷⁵ Nænæ Pita rerîn rirhi nægkiariien sævæi Iesu. Rimæni mæ, “Kuriræ ræiæ rakaka, ik tikîni m kahar mæ ikreirei iou.” Pita rerîn rirhi. Nænæ rier mevæn mirapi nasækien.

27

Jutas remhæ

¹ Ia næpnæpîn pris asori me mine næmæ asori me sævæi nækur Isrel iræha pam hærai sun mæ tuhousi æpune Iesu.

² Iræha hæiri in, mhæuvæn, mhæmri pen in ia rægi Paelat. Paelat næha in iæmæ Rom sæ ramærimænu ia kwopun næha.

³ Næpîn Jutas iæmæ i sæ rimæuvei pen Iesu ia rægi nærmama sæmæme kamhæmwæki, in rætoni mæ iræha hæni mæ Iesu tramækeikei memhæ, in rærari ia nætærigien sævænhi, muvehi silin me næha kîno ia silva iræha pam toti, muvehi muvehe, muvei pen m pris asori me mine næmæ asori me sævæi nækur Isrel,

⁴ mîni mæ, “Iakîno noien æræha i, muvei pehe iærmama sæ in ratukwatukw a ia rægimiaha mæ tihousi æpune in.”

Miregi iræha hæni mæ, “Ræfo ikuvehe masæk tegîn kîmaha? Sæim atukw a næ noien.”

⁵ Nənə Jutas rərarki irapw silin me kīno ia silva fwe ia nəkawai nimwə səvəi Kumwesən, nənə mier mevən, mīrukwi utə atukw a in ia kwənəkwws.

⁶ Mətə pris asori me həuvehi silin me nəha kīno ia silva, mhəni mə, “Ripkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha mə kitaha tsousəsīmwin mane i irəha mane səvəi nimwəfwaki ti nəri nə mə mane i kuvei pen mə tukuvehi nəmri iərmama i mə tukousi əpune.”

⁷ Ro iamīnhi irə irəha hərai sun mhəuvehi mane nəha, mhəuvehi nəmri tīprənə riti. Fwe kupwən kani tīprənə nəha mə Tīprənə sə kamo tekinari me irə. Irəha həuvehi nəmri tīprənə nəha mə tukīnimwi nərmama pwīspwīs me ikīn.

⁸ Ro pen ipwet mīne kamsegi pen ihi nəghi tīprənə nəha mə Tīprənə sə netə rīnaiu ikīn.

⁹ Ia nəpīn nəha nəgkiariien səvəi Profet Jere-maea ruvəuvehe muvəukuə. In rīmāni mə, “Irəha həuvehi silin me kīno ia silva irəha pam toti.

In nə mane sə nəkur Isrel me nepwin həni mə tuhəuvei pen ti nuvehiiēn nəmri iərmama nəha.

¹⁰ Irəha həuvei pen mane nəha mhəuvehi nəmri tīprənə sə kamo tekinari me irə rəmwhen ia Iərimənu rīni pehe tukw iou i mə tako.”

Iesu rərer ia nəmri Paelat

¹¹ Nəpīn Iesu ramərer ia nəmri Paelat, Paelat rəres pen in mə, “Ik kīg səvəi nəkur Isrel?”

Miregi Iesu rīni mə, “Ik ikani.”

¹² Ia nəpīn nəha pris asori me mīne nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həskəmter, mamhəni ərəha

Iesu, mətə Iesu rəpwəh niniien nəgkiariien riti ti nirəha i.

¹³ Ro pen Paelat rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikaməpnəpen? Ipkreği mhə nəgkiariien me ripik nəha kəmhəni ərəha ik irə?”

¹⁴ Mətə Iesu ripkini mhə nəgkiariien riti tukwe in, mipkərpwɪn mhə nəgkiariien riti sə irəha kəmhəni. Nənə Paelat rətoni məkəri asori nari irə.

Paelat rəsəni pen Iesu ia rəği naruağən me mə tuhousi əpune

¹⁵ Ia nuk me pam nəpɪn kamo nəveginien asori nəha Pasova irə, iəmə Rəm sə ramərimənu ia kwopun nəha rukurən nuvehi rakaien iərmama riti ia kalapus sə nəkur Isrel həməres i, nənə məsəni in rier mamevən.

¹⁶ Ia nəpɪn nəha iərmama riti fwe ia nəkwai kalapus nərmama pam həukurən in nəğhɪn nə Parapas.

¹⁷ Ro iamɪnhi irə nəpɪn nərmama housəsimwɪn irəha me, Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Kimiəha hiokəikəi mə takəsəni sin rier ia kalapus mamevən, Parapas uə Iesu sə kani mə Kristo?”

¹⁸ Paelat rəres pen irəha iamɪnhi irə ti nəri nə mə in rukurən mə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həməuvei pen Iesu ia rəğɪn ti nəmwəkien səvənraha.

¹⁹ Nari riti mwɪ, nəpɪn in raməkure ia kwopun sə raməkiri nəgkiariien ikɪn, pran səvənhi rərhi pen nəgkiariien riti revən tukwe mɪni mə, “Tikəpwəh noien nari riti ia iəmə atukwatukw nəha. Ia nəpɪn riran pehe ipwet iakəməkərəha irə. Nənə təkwətəkwunɪ iakreği rərəha tukwe.”

20 Mətə pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kəmhəkeikei m nərmama mə tuhəres Paelat i mə trəsəni Parapas rier ia kalapus mamevən, mətə trəusi əpune Iesu.

21 Nənə Paelat rəres pen mwi irəha i mə, “Iəmənmi i sə pəku kīmīaha hiōkeikei mə takəsəni rier ia kalapus mamevən?”

Miregi irəha həni mə, “Parapas.”

22 Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Ro iamīnhi irə takəfo ia Iesu sə kani mə Kristo?”

Miregi irəha pam həni mə, “Pwəh hərui tərini pen in ia nei kamarkuau.”

23 Miregi Paelat rini mə, “Ti nəfe? Nəfe nəha nərəhāien in rino?”

Mətə irəha həni asori mwi mə, “Pwəh hərui tərini pen in ia nei kamarkuau.”

24 Nəpīn Paelat rətoni mə ko rīpko mhə rerīnraha rəpwīuən, mətə hənāmo nurīgrīgien asori, in ruvehi nui, maikuas ia rəgīn mi ia nəm rīnraha pam, mīni mə, “Iou iakiwən ia nemhāien səvəi iəmā i. Nīten rīwən ia nīrak. Ramarə a ia kīmīaha.”

25 Miregi nərmama me pam həni mə, “Pwəh nīten rəmak pehe a ia kīmīaha mine nəkwərhakwərha me səkimaha.”

26 Nənə Paelat ro nəkwānraha, məsəni Parapas rier ia kalapus mamevən, mətə rini nəkwān mə tukərisi Iesu. Nəpīn naruagən me səvənhi hərīsi pam in, Paelat ruvei pen in ia rəgīnraha mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuau.

Naruagən me haris əkenhīn ia Iesu

27 Naruagən me səvəi Paelat həiri Iesu mhəuvnimwə ia nimwə asori səvəi Paelat nəghin nə Praetorium. Irəha həkwein irəha me nepwin ia kusen səvənraha həuvehe mhousəsımwin irəha me ipaka ti Iesu,

28 mhəuvehi raka karkahu səvənhi, mharkahu pen karkahu əruerəv min rəmwhen ia karkahu səvəi kig.

29 Həuvehi rəhi, mhəuvnhi kəfəfau səvəi kig irə, mhəfəfau pen ia kənkəpwə, mhəuvei pen mwi rigi nei riti ia rəgin mwatuk rəmwhen ia nəri sə kig rauvehi rahatən pen nasoriien səvəi kig. Hənimwi nukurhunraha ia nənimen, mamharis əkenhin irə, mamhəni mə, “Ik kig səvəi nəkur Isrel kimaha iahəsiai ik!”

30 Irəha hərgəvəsi in, mhəuvehi raka rigi nei nəha ia rəgin, mhousi kənkəpwə irə.

31 Nəpin hənaris əkenhin raka irə, həuvehi raka karkahu əruerəv nə mharkahu pen tinari ihi səvənhi, mhəiri in mhəuvən mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuau.

Naruagən me hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau

32 Nəpin naruagən me nəha hənaməier, hətoni iəmə Saerin riti nəghin nə Saemon. Irəha həkeikei min mə trəvrani nei kamarkuau səvəi Iesu.

33 Irəha həuvən ia kwopun riti nəghin nə Kolkota (nıpwrari nahag nəha kwopun səvəi kerhə ia iərmama). Ia kwopun nəha irəha

34 həuvei pen waen m Iesu mə trənimwi. Kəvti pen nimwai nari riti rəfiə trasitu muəsi nəmisəien.

Mətə nəpɪn Iesu rəpwasi əghan, rəpwəh nokeikei-ien mə trənimwi.

³⁵ Nəpɪn irəha həruɪ tərini pen raka in ia nei kamarkuauɪ, həuɪ kirkiri tɪnari me səvənhi, mhəuini nari riti sə trahatən pen mə sin truvehi nəfe tɪnari səvənhi.

³⁶ Nənə həkure ia kwopun nəha, mamhətui tukwe.

³⁷ Ia kənkəpwə irənhə irə irəha həruɪ pen nəkukuə riti kimərai mə Iesu tremhə tɪ nəfe. Rini mə: *Iesu I Kig Səvəi Nəkur Isrel*

³⁸ Ia nəpɪn nəha həuvehi rakres mi kəru, mhəruɪ tərini pen mwi irau ia nei kamarkuauɪ, riti ia nɪkare Iesu mwatuk, riti ia nɪkaren mour.

³⁹ Nənə nərmama səməme kamhəukurau ia suatuk kamhounouini kənkəpwənraha me, mamhəni ərəha Iesu,

⁴⁰ mamhəni mə, “Ik nə iəmə ikiməni mə tikouraha nimwə səvəi Kumwesən marə muvrhəkɪn mwi ia nəpɪn kahar. Itə, uvehimɪru ik! Trini mɪnuə ik Tini Kumwesən pərhiən, araka ia nei kamarkuauɪ meiwaiu pehe.”

⁴¹ Ia noien a mwi nəha pris asori me mɪne nahatən me səvəi Loa mɪne nəmə asori me səvəi nəkur Isrel haris əkenhɪn irə, mamhəni mə,

⁴² “In rɪməuvehimɪru raka nərmama həpɪk, mətə ko rɪpkuvehimɪru atukw mhə in. Mə in kig səvəi nəkur Isrel pərhiən, ramasan mə raraka ia nei kamarkuauɪ meiwaiu pehe, pwəh kitaha sətoni mhəni nɪpərhiənien irə.

⁴³ Iəmə i rahatətə ia Kumwesən mɪni mə in Tini

Kumwesən. Pwəh sətōni ro mə Kumwesən rerin ragien tukwe truvehimiru in təkwtəkwuni.”

⁴⁴ Iərmama mi nəha sə krauakres kinərui tərini pen irau ia nei kamarkuauu irəhar Iesu, irau mwi krauni ərəha in rəmwhen nepwın həməni.

Iesu remhə

⁴⁵ Ia kurkwai nəpın ia ran nəpitəvien ruvehe mousəman kwopun me pam ia tənə nəha meste aoa kahar rukurau.

⁴⁶ Nənə raripwi tri klok ia nəruarəv Iesu rəkwein əpwəmwis, mını mınıuə, “Eloi, Eloi, lama sapaktani?” Nipwrai nəgkiariien nəha in i mə “Kumwesən səiou, Kumwesən səiou, rəfo ikap raka ia nirak iaminihi?”

⁴⁷ Nərmama me nepwın səməme kamhərer mamhəspau ia Iesu hərəgi nəgkiariien nəha, mhəni mə, “Iəmə i raməkwein Profet Elaeja.”

⁴⁸ Nənə təkwtəkwuni a riti ia nirəha raiu muvehi nipəri koton, meitesi ia waen sə rəfiə, mipiri pen ia nusvenhi rəgi nei riti, muvehi pen mə Iesu trənimwi.

⁴⁹ Mətə in me nepwın həni mə, “Pəpim ro pwəh sətōni mə Profet Elaeja truvehe muvehimiru iəmə i uə rekəm.”

⁵⁰ Nənə Iesu rəkwein əpwəmwis mwi, məseni pen nimiruien səvənhi, memhə.

⁵¹ Təkwtəkwuni a mwi tinari sə rəgher tukuahag kwopun ikinan anan fwe ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən reitehi nipərin kəru fwe irənhə meste nari fwe inhəripw. Nənə tıprənə rikiu, meitehi kəruətərei me.

52 Nip̄əgi kəruətərei me nepw̄in sə kinərkwafə nipw̄rai nər̄mama ikin həuvehe mhəkʷag, nənə Kumwesən ro nər̄mama me səvənhi həpik hətui mwi ia nemhəien səvənraha.

53 Kurirə irə nəp̄in Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi irəha həier irapw ia nip̄əgi kəruətərei me səvənraha, mhəuvən ia taon ikinan nə Jerusalem, nər̄mama həpik hətoni irəha.

54 Iaruagən riti nəha in rasori ia naruagən me irəha pam hantret. In mine naruagən me nepw̄in səvənhi kamhətui ti Iesu. Nəp̄in irəha hətoni n̄imw̄n̄imwien nəha mine narimnari me nəha sə həməier pehe, həhekir asori, mhəni mə, “Nip̄ər̄hienien iəm̄ə i in Tini Kumwesən.”

55 Nənə nip̄ran me həpik ia kwopun nəha kamhərer isipw̄in kwopti ti Iesu mamhəspau irə. Nip̄ran me nəha həməier ia tənə Kalili, mamhəkurirə ia Iesu, mamhasitu irə.

56 Meri Maktala, mine Meri mama səvəi Jemes mine Josef, mine mama səvəi tini Sepeti mi kamharərer irəha m̄inraha.

Josefrərkwafə nipw̄rai Iesu

57 Iəm̄ə Aramatia riti nəha ikin nəgh̄in nə Josef. Nautə səvənhi rasori. In mwi iərmama riti səvəi Iesu. Ia nəruarəv

58 revən ti Paelat, məres pen mə ko Paelat rəsəni in ruvehi nipw̄rai Iesu. Ro pen Paelat rini nəkwan mə tukuvehi pen min.

59 Josef revən muvehi nipw̄rai Iesu, muvegi ia tinari əmher riti k̄ino ia linen,

⁶⁰ nənə məmri pen ia nīpəgi kəruətərei riti səvənhi sə in rīnərai ərori raka. Nəpīn rīnəmri raka, rəsəkʷuəsəkʷu kəruətərei asori riti mərəpīnhə pen kʷəruə irə, nənə mamevən.

⁶¹ Meri Maktala, mīne Meri mama səvəi Jemes mīne Josef krauəkure fwe ikīn, rouəti pen nīpəgi kəruətərei nəha kīnərkwafə nīpwrai Iesu ikīn.

Naruagən me nepwīn həsisəg əknekin nīpəgi kəruətərei

⁶² Kīni rakwakwi irə, nəpīn kaməpnəpenə irə tī Sapat, pris asori me mīne Farisi me həuvən mhousəsimwīn irəha me ia nəmri Paelat,

⁶³ həni pen tukwe in mə, “Iəmə asori. Rerīmaha ramrhi nəgkiariien riti səvəi iəmə nəha rameikuə. Nəpīn ramīru ihi, rīməni mə nəpīn kahar trukurau nənə in trətui mwi ia nemhəien səvənhi.

⁶⁴ Ro iamīnhi irə tikərhi pen nərmama me nepwīn səim pwəh həuvən mhəsisəg əknekin ia nīpəg sə kīnərkwafə nīpwran ikīn meste nəpīn kahar haruvehe mharukurau. Rərəha nərmama me səvənhi həuvən, mhakres nīpwran, mhəni pen tī nərmama mə in rīnətui mwi ia nemhəien səvənhi. Tuko ro iamīnhi irə neikuəien nəha səvənraha trərəha məpi raka sə fwe kupwən.”

⁶⁵ Miregi Paelat rīni pen tī nīrəha i mə, “Iakəsəni naruagən me nepwīn səiou. Tiho mhəiri irəha mhəuvən mhəsisəg əknekin ia nīpəgi kəruətərei nəha.”

⁶⁶ Ro pen irəha həuvən mhəmri pen nari riti ia kəruətərei sə ramərer tukuahag ia nīpəg nəha mə iərmama riti rīkiu irə irəha tuhətoni mhəukurən.

Nənə naruagən me nepwīn kamhərer tukuahag tukwe.

28

Iesu rətui mwi ia nəmhien səvənhi

¹ Nəpīn Sapat ruvəukurau, ipaka rīnamran ia Sante, Meri Maktala mīne Meri mama səvəi Jemes krouevən mə trouətə nīpəgi kəruətərei kīnəmri pen nīpwrai Iesu irə.

² Nənə təkwtəkwuni a irə, nīmwnīmwiēn asori rīkiu, tī nəri nə mə agelo rīti səvəi Iərimənu rier ia neiai meiwaiu pehe, məsəkwi raka kəruətərei nəha kīnəsīsəg pen ia nīpəg, nənə məkure utə irə.

³ Nīpwrān ramser rəmwhēn ia nouapīrien. Tīnari səvənhi rəpsan anan.

⁴ Nəpīn naruagən me nəha səməme kamhərer tukuahag tī nīpəg hətoni agelo nəha, həhekīr mhətəmnīmwiēn, həuvehe mhəmwhēn ia nərmama həuvamhə.

⁵ Mətə agelo nəha rīni pen tī prən mi nəha mə, “Rouəpwəh nehekīrien. Iakukurən mə irouətui Iesu sə kīnərui tərini pen ia nei kamarkuauī.

⁶ In rīwən i. In rīnətui mwi ia nēmhəien səvənhi rəmwhēn mə in rīməni. Rouvehe, rouətə kwopun nīpwrān rīnamapri ikīn,

⁷ nənə rouevən akwauakw rouni pen tī nərmama me səvənhi mə in rīnətui mwi ia nēmhəien səvənhi, nənə təkwtəkwuni in rakupwən ia kīmīaha mamevən ia tənə Kalīlī. Kīmīaha tihətoni in fwe ikīn. Irouregi iakuvəni raka narīmri me i tukumīrau i.”

⁸ Nənə irau krouəpwəh akwauakw nīpəg, rouhekīr, mətə rerīnrau ragien pīk mwi. Krouaiu, rouevən mə trouni nəri nəha ti nərmama me səvəi Iesu.

⁹ Nənə təkwtəkwuni a Iesu rier irapw ti nirau, mīni mə, “Ramasan tukumirau!” Nənə irau krouvehe tukwe, rounimwi nukurhunrau ia nənimen, rouəkwtəmhiri nisun mi, rousiai in.

¹⁰ Nənə Iesu rīni pen ti nirau i mə, “Rouəpwəh nehekīrien, rouevən, rouni pen ti piak me mə irəha tuhəuvən fwe tənə Kalili. Ia kwopun nəha irəha tuhətə iou.”

Nəgkiariien səvəi naruagən me

¹¹ Nəpīn irau krouerīg, təkwtəkwuni a mwi, naruagən me nepwīn səməme hənəmərər tukuahag nīpəg həuvən fwe taon, nənə mhəni pen narimnari me nəha ti pris asori me.

¹² Nənə pris asori me hoeite nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mamhərai sun irəha mīnraha. Nənə nəpīn həuvərai sun raka, həuvei pen mane asori m naruagən me nəha,

¹³ mhəni mə, “Kīmīaha tihəni irapw ti nərmama me mə nəpīn kīmīaha hīamapri ia nəpīn nərmama me səvəi Iesu həuvehe mhakres nīpwran.

¹⁴ Nənə trīni mīnuə Paelat rīregi nəgkiariien nəha, kīmīaha tahəgkiari mīn mə in trəpwəh nourahaien kīmīaha.”

¹⁵ Ro iamīnhi irə naruagən me həuvehi mane, mhəuvən, mho nəfe pris asori me həməni pen ti nirəha i. Nənə nəgkiariien nəha ruvirīs ia tənə Isrel. Kamīni ihī ipwet mīne.

Nægkiariien sampam Iesu ruvei pen m nærmama me sāvānhi

¹⁶ Ia nāpīn nāha nærmama me sāvāi Iesu irāha pam eleven hāuvān fwe tānā Kalili ia tākūār riti sē Iesu rīmāni pen ti nirāha i kupwān.

¹⁷ Nāpīn irāha hātoni in, hānimwi nukurhundraha ia nānimen, mhāsiai in. Mātē nepwīn hāreirei amasan ia rerīnraha mā Iesu pārhiēn i.

¹⁸ Nānā Iesu ruvehe, mīni pen ti nirāha i mā, “Kumwesān ruvei pehe nasoriēn miou iakamārimānu ia narimnari me pam ia neiāi mīne tīprānā.

¹⁹ Ro pen kīmiaha tihamākeikei mhāuvān mhāvi nærmama ia tēnāmtānā me pam pwāh irāha hāuvehe mho nærmama me sāiou ia nirāha. Kīmiaha tihamākeikei mho pāptaes ia nirāha ia nāghi Tata mīne Tīni mīne Nānimwīn Ikinan,

²⁰ mamhahātān irāha mā irāha tuhamākeikei mho nāgkiariēn me pam sē iakīnahātān kīmiaha irā. Nānā hāregi ro nāri i. Iou takamarā rerīn tukumiaha meste nāpīn sampam.”

28:16: Mat 26:32, Mat 28:7,10   **28:18:** Dan 7:14, Jon 13:3, Efes 1:20-22   **28:19:** Mak 16:15-16, Wok Me 1:8, 8:16, 19:5, Rom 6:3, 1Kor 1:13, 10:2, Kal 3:27   **28:20:** Wok Me 18:20, Jon 14:23

Nəkukuə Ikinan
The New Testament in the Nafe (Kwamera) language
of Southeast Tanna, TAFEA Province, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Nafe blong Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Nafe de
Vanuatu.

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nafe (Nafe)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-06-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

26b0f540-c192-5878-be67-18ede9ab1416